

K.K.T.C. MERKEZ BANKASI

ÜÇ AYLIK BÜLTEN

Sayı: 2008 - IV

ÖNSÖZ

KKTC Merkez Bankası, gelişmiş ülke ekonomilerindeki daralmaya bağlı olarak global talepte düşüşün yaşandığı 2008 yılı son çeyreği içinde, ülkemiz ekonomisi, finans sektörü ve kamu maliyesinde meydana gelen değişimler ile dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeleri 2008 sonu itibarıyla değerlendiren “Üç Aylık Bülten”i yayımlamaktadır.

Gelişmiş ülke Merkez Bankaları'nın krize karşı 2008 yılı içinde aldıkları önlemlerin yeni sorunlu varlıkları da kapsayacak şekilde genişletildiği 2008 yılı son çeyreğinde, KKTC Merkez Bankası'nda bankacılık sisteminde var olan tahsili gecikmiş alacakların bir strateji içinde çözüme kavuşturulması hedefiyle birçok yasal düzenlemeleri hayata geçirmiştir.

Kamuoyunu şeffaf ve doğru bilgilendirilmesine yönelik önemli sorumluluğumuz olduğu bilinci ile hazırlanmış olduğumuz bültenin birinci bölümde, küresel ve seçilmiş ülke ekonomilerine yönelik gelişmeler verilmektedir. Sonraki bölümlerde ise KKTC ekonomisi, KKTC kamu maliyesi ve KKTC bankacılık sektörü ile finansal istikrara yönelik gelişmeler yer almaktadır. Finansal istikrar çerçevesinde bankacılık sektörümüzün sermaye yeterliliği ve tahsili gecikmiş alacaklarının yanı sıra bankacılık sektörü dışındaki (Sigortacılık, uluslararası bankacılık birimleri kooperatifler ve döviz büroları) diğer sektörlerle ait bazı bilgiler özetlenmiştir. Bankacılık sektörünün sağlamlığına yönelik göstergelerden biri niteliği taşıyan Finansal Sağlamlık Endeksi ile ilgili gelişmelere de bu bölümde yer verilmektedir. Her bültende farklı bir konunun ele alındığı bültenin son bölümünde ise KKTC'de ilk kez hazırlanmış olan ve ülkede faaliyet gösteren firmaların eğilimlerini ortaya koyabilmeyi amaçlayan İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi ile ilgili rapor sunulmaktadır.

Bültenin sürekli geliştirilerek çıkarılmasına katkıda bulunan çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, kullanıcılarına yararlı olmasını dilerim.

Ahmet TUGAY
Başkan

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

© KKTC Merkez Bankası, 2008 / IV

Adres

Bedreddin Demirel Caddesi,
Lefkoşa - KKTC

Yazışma Adresi

P.K. 857, Lefkoşa-KKTC

Telefon

0392 - 228 3216 (10 Hat)

Fax

+0392 - 228 5240

+0392 - 228 2131

Websitesi

<http://www.kkctcmb.trnc.net>

E-mail

ileti@kkctcmb.trnc.net

Bu Bülten, KKTC Merkez Bankası
Yönetim Kurulu'nun onayı ile
hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Üç aylık bültende yayımlanan veriler geçici verilerden derlenmiştir. Önceki bültenler ve/veya internet sitemizdeki verilerle karşılaştırıldığında farklılıklar görmek mümkün olup, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu bültendeki veriler kanıt gösterilmek suretiyle KKTC Merkez Bankası'ndan herhangi bir hak veya değişiklik talebinde bulunulamaz.

*Bu yayının tüm hakları saklıdır.
Sadece, ticari amaçlı olmayan eğitim,
araştırma vb. çalışmalarda kaynak
gösterilerek kullanılabilir.*

Ön Kapak Resmi: Kantara Kalesi-İskele

A. KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB/AB-13	Avrupa Bölgesi
AMB/ECB	Avrupa Merkez Bankası
BoE	İngiltere Merkez Bankası
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
FED	Amerika Merkez Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	Uluslararası Para Fonu
İAB	İstanbul Altın Borsası
KKTCMB/Banka	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası
KOBİ	Küçük ve Orta Boy İşletme
MB	Merkez Bankası
MDC	Menkul Değerler Cüzdanı
MMK	Mevduat Munzam Karşılıkları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SYSR/SYR/SYSO	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu
TL/TP/YTL	Türk Lirası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
YP	Yabancı Para
£	Sterling, GBP
\$/Dolar	Amerikan Doları, ABD Doları
€	Euro, Avro

B. TANIMLAR

Brüt Krediler: Kredi ve Avanslar + Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Likit Aktifler: Nakit Değerler + Merkez Bank. Alacaklar + Bankalardan Alacaklar

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Önsöz	i
1 Uluslararası Gelişmeler	1-9
2 İstihdam ve Fiyatlar	11-16
3 Dış Ekonomik İlişkiler	17-27
4 Bütçe Gelişmeleri	29-33
5 Parasal ve Finansal Gelişmeler	35-45
6 Finansal İstikrar Analizi	47-57
7 Araştırma, Anket ve Çalışma Raporları	59-61
Ekonomik Kararlar	63-66
İstatistik Tabloları	67-98
Notlar	99-100

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

1. ULUSLARARASI GELİŞMELER

2008 Dördüncü Çeyrek Küresel Görünümü

2008 yılı üçüncü çeyreği sonlarında ABD'deki yatırım bankası Lehman Brothers'ın iflas etmesi ile birlikte yaşanan ekonomik kriz yeni bir boyut kazanmıştır. 2008 yılı dördüncü çeyreği içinde uluslararası para piyasalarının sıkışması ve yatırımcıların risk iştahındaki aşırı düşüşle birlikte hala hazırda gelişmiş ülke ekonomilerini etkisi altına alan kriz gelişmekte olan ülke ekonomilerinde de kendini hissettirmeye başlamıştır. Bu dönemde Küresel ölçekte bütün borsalarda varlık fiyatlarında düşüşler yaşanmıştır. ABD S&P 500 endeksi 1 Eylül 27 Ekim 2008 arasındaki kırk günlük dönem içerisinde yüzde 33,00 değer kaybı yaşamıştır. Yine ABD S&P 500 endeksindeki hisse senetlerini temel alarak piyasadaki oynaklığı gösteren ve hesaplanmaya başladığı günden bu yana 50 seviyesini geçmeyen VIX endeksi Ekim ayı içerisinde 80 seviyesine yükselmiştir.

Dördüncü çeyrek içerisinde azalan risk iştahına bağlı olarak gelişmekte olan ülke ekonomilerinden çıkan uluslararası sermaye birçok gelişmekte olan ülke para biriminin değer kayıpları yaşamasına neden olmuştur. Yine bu dönem içerisinde İzlanda, Ukrayna, Macaristan, Pakistan ve daha birçok gelişmekte olan ülke, ekonomilerini daha istikrarlı bir yapıya kavuşturabilmek için IMF ile kredi anlaşmaları yapmak zorunda kalmışlardır.

2008 yılı son çeyreğinde yatırım ve özel tüketimde yaşanan gözle görülür düşüşle birlikte sıkışan kredi olanakları gelecekle ilgili belirsizliklerin her geçen gün artmasına neden olmaktadır.

Küresel İşsizlik

ABD'de 2007 ortasından itibaren yükseliş gösteren işsizlik oranının 2008 son çeyreğinde büyüme hızını artırması ile yüzde 6,90 seviyesine yükselerek 1990 yılından itibaren gerçekleşen en yüksek seviyeye ulaşmasına

sebebin olmuştur. Avrupa bölgesinde de benzer bir durum yaşanmaktadır. Yatırım ve özel tüketimin azalmaya devam ettiği ve güven göstergelerinin zayıf kaldığı 2008 son çeyreğinde yakın gelecekte birçok gelişmiş ülke ekonomilerinde işsizlik oranının artmaya devam edeceği beklentisini güçlendirmektedir.

Enflasyon

2007 yılının ortasından itibaren emtia fiyatlarına bağlı olarak artış gösteren enflasyon seviyesi 2008 yılı son çeyreği ile birlikte gerilemeye başlamıştır. 2008 yılı Temmuz ayı başlarında 143 Dolar'a ulaşarak tepe noktasına gelen Brent petrol varil fiyatı Ekim ayı itibarıyla gelişmiş ülke ekonomilerindeki daralmaya bağlı talebin düşmesine, 2007 yılına göre petrol üretim hacminin artmasına, düşen küresel talebe karşın artan taşıma kapasitesi ile birlikte taşıma ücretlerinin düşmesine bağlı olarak 50 Dolar seviyelerine gerilemiştir.

2008 yılı son çeyreği içinde OECD'nin yayınladığı Ekonomik Görünüm raporunda yapılan tahminlere göre OECD ülkelerinin tüketici fiyatları enflasyonu 2008 yılı için yüzde 3,30, 2009 yılı için yüzde 1,70 olarak verilmektedir. IMF'nin yayınladığı "Dünya Ekonomik Görünümü" raporunda ise gelişmekte olan ülkeler ile, ilgili yapılan tahminlerde 2008 yılı enflasyon yüzde 9,20 iken bu oran 2009 yılında düşüş göstererek yüzde 7,10 seviyesine düşeceği öngörülmüştür.

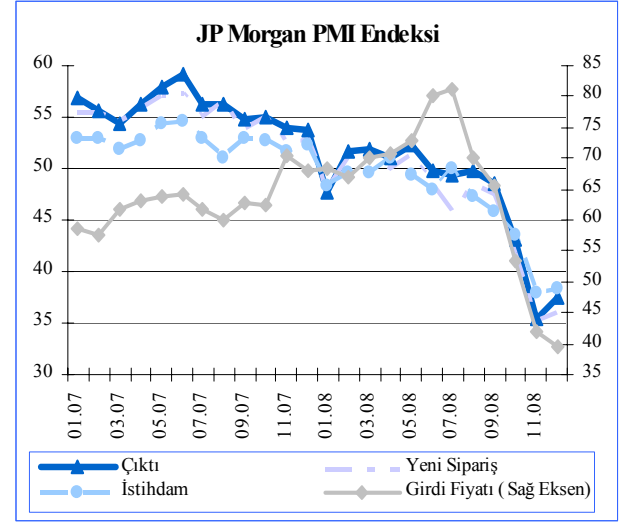
2008 yılının son çeyreğinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde açıklanan sanayi üretim endeksleri yıl içinde ekonomik aktivitede kendini gösteren gerileme eğiliminin belirginleşerek devam ettiği görülmektedir. Bu göstergeleri doğrular nitelik taşıyan JP-Morgan "Küresel Çıktı Endeksi" de Eylül ayı itibarıyla 48,50 seviyesine gerilemişken son çeyrekte sanayi üretiminin gerilemesine bağlı olarak 2008 Aralık ayında 37,50 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2008 yılı üçüncü çeyreği içinde 50 değerinin altında gerçekleşen JP-Morgan Küresel Yeni Sipariş endeksinin de dördüncü çeyrek içinde gerileme daha da belirginleşmiş ve Aralık 2008 sonu itibarıyla endeks 36,10 olarak gerçekleşmiştir. Özellikle Avrupa Bölgesi ve ABD üretimindeki güçlü gerilemeye bağlı olarak 2001 yılından bu yana en ciddi daralmayı yaşamaktadır.

2008 yılının son çeyreğinde açıklanan ve özellikle sanayileşmiş ülkelerde daha belirgin olmak üzere işsizlik oranlarında artışlar gerçekleştiğini ortaya koyan istihdam raporları ve JP-Morgan Küresel İstihdam Endeksi'nin Aralık ayı itibarıyla 36,10 seviyesine gerilemesi bir birini destekleyici göstergeler olmuştur.

Global talepteki düşüşle enflasyonist baskının yılın son çeyreğinde daha da azalmasına bağlı olarak Eylül ayında 65,40 seviyelerine gerileyen JP Morgan küresel girdi fiyatları endeksinin Aralık sonu itibarıyla 39,50 seviyesine gerilediği görülmektedir. Petrol ve diğer emtia fiyatlarındaki gerilemeler ile iş gücü piyasasındaki zayıf talebe bağlı olarak özellikle gelişmiş ülkelerde deflasyonist baskı oluşmaktadır. Buna bağlı olarak hem üretim hem de hizmet sektörlerinde girdi maliyetlerinde yaşanan düşüş bu endeksin oluşturulmaya başladığı günden itibaren en düşük seviyesine ulaşmasına sebep olmuştur.

Grafik 1.1

Kaynak: ISM

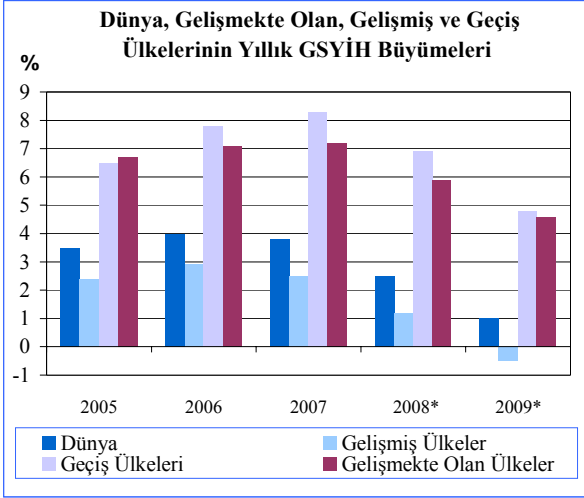
Küresel Büyüme

IMF'nin Kasım ayında yayımladığı Dünya Ekonomik Görünümü raporunda 2007 yılında yüzde 5,00 olan küresel büyüme oranının 2008 yılında 3,70'e 2009 yılında ise yüzde 2,20'ye gerileyeceği belirtilmektedir.

Yine aynı raporda ve OECD'nin raporlarında gelişmiş ülkelerdeki toplam üretimin İkinci Dünya savaşından sonra ilk kez düşüş gösterebileceği tahmin edilmektedir. Yine bu raporlarda 2009 yılının ikinci yarısından önce ekonomilerde bir toparlanma yaşanmayacağı ve büyümenin normal seviyelerine gelebilmesi için zamana ihtiyaç olacağı değerlendirilmiştir.

IMF'nin raporunda gelişmekte olan ülke ekonomileri için büyüme tahmini 2008 yılı için yüzde 6,60 olarak verilirken 2009 yılı için bu rakam yüzde 5,10 olarak verilmektedir.

Grafik 1.2

Not: * tahmin rakamlarıdır.

Kaynak: 2008 ortasında WESP tarafından iyimser senaryo üzerinden güncellenmiştir.

Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'deki Ekonomik ve Finansal Gelişmeler

Büyüme

IMF açıkladığı son tahminlerde, 2009 yılı için büyüme tahminlerini gelişmiş ülkeler için yüzde -0,3'e çekerken global büyümeyi ise "global resesyon" anlamına gelen yüzde 3 seviyesinin altında yüzde 2,20 olarak belirtmiştir. ABD, İngiltere, Avrupa Bölgesi ve Japonya gibi gelişmiş ülke ekonomilerinin tamamında 2009 yılı büyümelerinde gerileme yaşanacağı ve en belirgin gerilemenin de İngiltere'de olacağı beklenmektedir.

Dünya Bankası'nın raporuna göre ise bu dönem içerisinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülke ekonomilerindeki yavaşlamanın temel sebebi yatırımların azalması olacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde yatırımlardaki büyüme hızının 2007'de yüzde 13,00'ten 2009 yılında yüzde 3,40'a keskin düşüş yaşaması beklenmektedir. Uluslararası sermaye piyasalarına entegre olmamış düşük gelirli ülkelerin ise bu krizden dolayı yollardan etkileneneği belirtilmektedir.

ABD ekonomisi 2008 yılının son çeyreğine yüzde 0,80 oranında daralma göstermiştir. Böylece 2007 yılında yüzde 2,00 olan ABD

ekonomisindeki yıllık büyüme oranı 2008 yılında yüzde 1,30 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Avrupa Bölgesi GSYİH'sı 2008 yılı son çeyreğinde, özellikle Fransa, İtalya ve Almanya da sınıai üretimindeki hızlı düşüşlerin etkisi ile üçüncü çeyrekte gerçekleştirdiği yüzde 0,63 büyüme rakamına kıyasla sert bir düşüş göstermiş ve bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,29 daralmıştır. Bu daralma şu ana kadar Avrupa Bölgesi ekonomisi için tarihindeki en sert daralma olarak kaydedilmiştir.

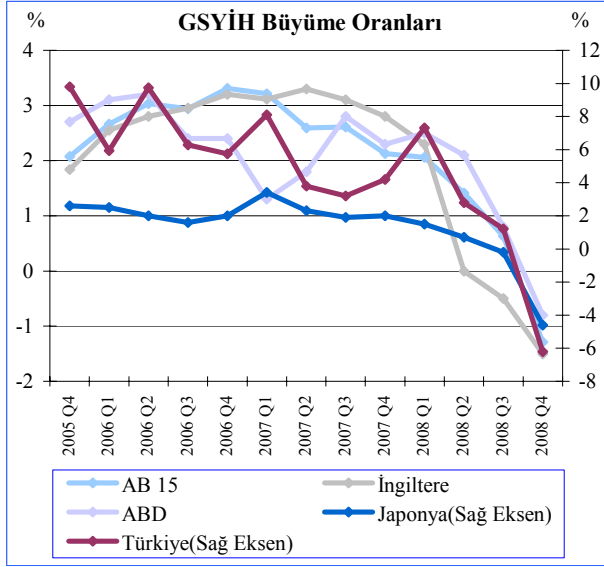
1992 yılından sonra ilk kez 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 0,50 daralma gösteren **İngiltere** ekonomisi dördüncü çeyrekte de yüzde 1,50 oranında küçülmüştür. İngiltere ekonomisindeki bu daralma tüketim ve yatırım harcamalarındaki yavaşlama ile birlikte kredi piyasalarında yaşanan koşulların aşırı sıkılaşmasına bağlanmaktadır. Bu dönem içerisinde üretim çıktısı yüzde 4,50 düşerken, inşaat sanayide bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,10 gerileme göstermiştir. Aynı dönem içerisinde hane halkı tüketimi de yüzde 0,70 gerilemiştir.

Dış talebin daralmasına bağlı olarak **Japonya**'da 2008 yılı son çeyreğinde büyük gerileme gösteren sanayi üretimine, azalan özel tüketim harcamaları ve perakende satışlara bağlı olarak 2008 yılı üçüncü çeyreğinde yüzde 0,50 daralan ekonomi 2008 yılı son çeyreğinde de yüzde 4,60 daralma göstermiştir.

Türkiye ekonomisinde sanayi üretimi 2008 Ağustos ayından itibaren artan oranlarda daralmaktadır. Bir önceki yılın aynı ayına göre sanayi üretimi Kasım ayında yüzde 13,90, Aralık ayında yüzde 17,60 küçülmüştür. GSYİH içinde yüzde 30'luk paya sahip sanayi üretiminin daralması yanında 2008 son çeyreğinde hizmetler ve inşaat sektörlerindeki daralmalarla birlikte GSYİH'da yılın son çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 6,20 daralma gerçekleşmiştir. Buna göre 2008 yılı gayri safi yurtiçi hasıla değeri sabit

fiyatlarla yüzde 1,10'luk artış göstermiş ve 102,328 milyon YTL olmuştur.

Grafik 1.3

Not: Önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yıllık değişim.

Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Enflasyon

2008 yılı son çeyreğinde küresel ekonomik faaliyetlerdeki daralmaya bağlı olarak emtia fiyatlarının hızlı bir şekilde gerilemesi küresel enflasyon seviyesinde keskin düşüşlerin yaşanmasına neden olmaktadır.

ABD'de, Temmuz ayında yüzde 5,50 seviyesine yükselerek tepe noktasına ulaşan enflasyon 2008 yılı son çeyreği içinde keskin bir düşüş göstermiş ve Aralık sonu itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 0,10 olarak gerçekleşmiştir.

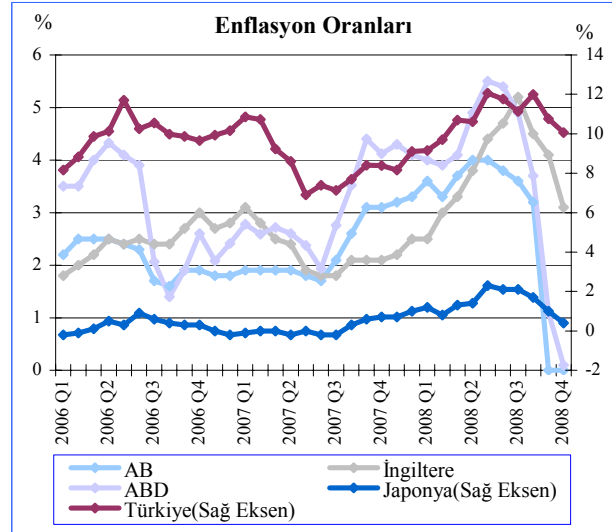
Avrupa Bölgesi'nde Eylül ayı itibarıyla yüzde 3,6 olarak gerçekleşen enflasyon seviyesi 2008 son çeyreğinde hızlı bir düşüşle 2008 Aralık itibarıyla yüzde 1,60 seviyesine inmiştir.

İngiltere'de Eylül ayı itibarıyla yüzde 5,20 ile tepe noktasına ulaşan enflasyon seviyesi 2008 yılı Aralık ayı sonu itibarıyla yüzde 3,10'a gerilemiştir.

Japonya'daki enflasyon seviyesi de İngiltere ve Avrupa Bölgesine benzer bir seyir izlemiş ve Temmuz ayı itibarıyla yüzde 2,30 ile tepe noktasına ulaşan enflasyon Aralık sonu itibarıyla yüzde 0,40 seviyesine gerilemiştir.

Türkiye'de 2008 yılı son çeyreğinde yurtiçi enerji ve işlenmiş gıda fiyatlarının artış hızında yaşanan gerilemeye rağmen emtia fiyatlarında ilk üç çeyrekte gözlenen yüksek artışların birikimli etkileri önceki çeyreklere göre gerileme yaşansa da Aralık ayı itibarıyla enflasyonu yüksek düzeyde tutmaya devam etmiştir. Ekim ayında yüzde 11,99 artış gösteren tüketici fiyatları endeksi Aralık ayı itibarıyla yüzde 10,66 seviyesinde gerçekleşmiştir. TCMB'nın yayınladığı Enflasyon Raporu'na göre gerçekleşen enflasyon seviyesinin yaklaşık 6,20 puanı gıda ve enerji fiyatlarının doğrudan etkisinden kaynaklanmaktadır.

Grafik 1.4

Not: Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim.

Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Politika Faiz Oranları

2008 yılı son çeyreğinde küresel bazda büyüme beklentilerinin kötüleşmesinin yanı sıra enflasyonist baskıların azalma eğilimine girmesi, gelişmiş ülkelerin ardından gelişmekte olan ülkelere de faiz indirimlerinin hız kazanmasına neden olmuştur.

Amerika Merkez Bankası (FED) 2008 yılı son çeyreği içerisinde politika faiz oranlarında toplamda 175 baz puan indirime giderek yüzde 0,25 seviyesine çekmiştir. FED yapılan bu indirimlerin ardından ekonomik görünüm hakkında oldukça karamsar bir tablo çizerek ekonomiyi canlandırmak için elindeki bütün araç ve imkanları kullanacağını ifade etmiştir.

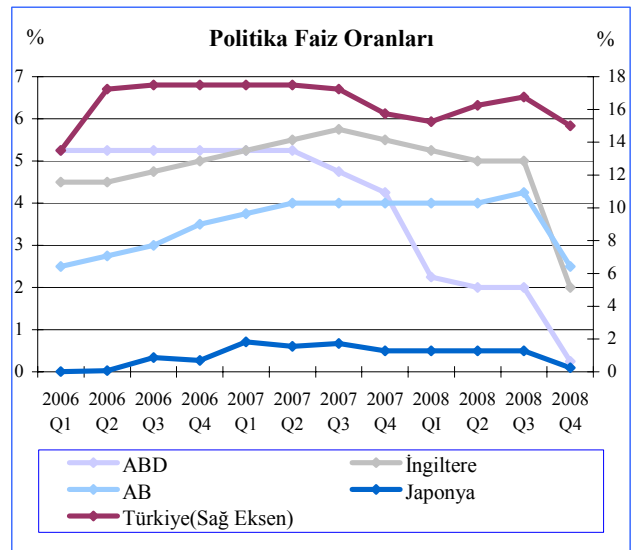
2008 yılı son çeyreğine yüzde 4,25 faiz oranı ile başlayan **Avrupa Merkez Bankası** bu çeyrek içerisinde ekonominin zayıfladığını ve enflasyonun gerileme eğiliminde olduğunu ifade ederek toplamda 175 baz puan indirime gitmiş ve politika faiz oranını yüzde 2,50 seviyesine çekmiştir. 4 Aralık 2008 tarihinde Avrupa Merkez Bankası'nın bir seferde yaptığı 75 baz puanlık indirim bankanın kuruluşundan bu yana yapılan en yüksek faiz indirimi olarak kaydedilmiştir.

İngiltere Merkez Bankası (BOE) 2008 yılı son çeyreği başına kadar yüzde 5 seviyesinde tuttuğu politika faiz oranlarını bir çeyrek içerisinde üç seferde toplam 300 baz puan düşürmüş ve yüzde 2,00 seviyesine indirmiştir. İngiltere Merkez Bankası'nın 6 Kasım 2008'de tek seferde yaptığı 150 baz puanlık indirim 1997'den bu yana yapılan en büyük faiz indirimi olmuştur. Kararın alındığı toplantının ardından İngiltere Merkez Bankası faizleri 200 baz puan indirmeyi planladıklarını ancak bu ölçüde bir faiz indiriminin piyasalarda tedirginlik yaratabileceği ve Sterlinin önemli ölçüde değer kaybetmesine neden olabileceği için yapılmadığı açıklanmıştır.

Japonya Merkez Bankası (BOJ) 2008 yılı son çeyreğinde iki seferde 20'er baz puan indirime giderek politika faiz oranlarını yüzde 0,10 seviyesine indirmiştir. Yapılan bu indirimlerden sonra faiz indirimlerine devam etmenin mevcut koşullarda para politikasının aşırı gevşek tutulması anlamına gelebileceğini ifade etmiş ancak finansal piyasa koşullarının daha da kötüleşmesi halinde yeniden sıfır faiz politikasına dönebileceğini açıklamıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) politika faiz oranlarını 2008 yılı son çeyreği içinde iki seferde toplam 175 baz puan indirerek yüzde 15,00 seviyesine düşürülmüştür. Yapılan son faiz indiriminin ardından TC Merkez Bankası tarafından ilgili göstergelere göre ekonomik faaliyetlerdeki yavaşlamanın derinleştiğine vurgu yapılmış ve özellikle küresel ekonomideki sorunların iç ve dış talebi sınırlamaya devam etmesi ile enflasyon üzerindeki aşağı yönlü baskıların süreceğini ifade etmiştir.

Grafik 1.5

Kaynak: İlgili Ülke Merkez Bankaları

Türkiye uzun yıllar boyunca gelişmekte olan ülkeler arasında yaşadığı yüksek enflasyona bağlı olarak en yüksek politika faiz oranına sahip ülke konumunda olmuştur. Ancak 2008'in son çeyreği ve 2009 başında TC Merkez Bankası'nın yürüttüğü politika çerçevesinde faiz oranlarının Ekim 2008'den Şubat 2009'a kadar toplamda 525 baz puan ulaşan faiz indirimi gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu indirimlerin ardından Türkiye politika faiz oranları sıralamasında üçüncü sıraya gerilemiştir. Listenin birinci sırasında Ekim ayında politika faiz oranını yüzde 12,00'den yüzde 18,00'e yükselten İzlanda yer alırken ikinci sırada Brezilya yer almaktadır. 20 Şubat 2009 itibarıyla yüzde 11,50 faiz oranına sahip Türkiye'yi yüzde 10,50 ile Mısır ve

Güney Afrika, yüzde 9,50 ile Macaristan, yüzde 5,5 ile Hindistan ve yüzde 5,31 ile Çin izlemektedir.

24 Eylül 2008 - 24 Mart 2009 arasındaki altı aylık dönem içerisinde seçilmiş gelişmekte olan ülke para birimlerinin Avro karşısındaki performansları aşağıdaki tabloda verilmektedir. Bu dönem içerisinde Çin ve Mısır dışındaki seçilmiş diğer ülke para birimleri Avro'ya karşı değer kaybetmişlerdir. Aynı dönem içerisinde Macaristan para birimi Avro'ya karşı yüzde 24,60 Türk Lirası ise yüzde 23,60 değer kaybetmiştir. Borsa endeksi yüzde 94,26 değer kaybeden İzlanda'nın para birimi ise, Avro'ya karşı yüzde 12,55 değer kaybetmiştir.

Tablo 1.1

Seçilmiş Ülkelerin Politika Faiz Oranları ve Para Birimlerinin Avro'ya Karşı Yüzde Değişimi

	Faiz Oranı (%)	Yapılan Son Faiz Değişikliği	24/09/08-24/03/09 Avro'ya Karşı Değişim (%)
İzlanda	18,00	28 Ekim 2008	-12,55
Brezilya	12,75	21 Ocak 2009	-12,24
Türkiye	10,50	19 Mart 2009	-23,60
Mısır	10,50	13 Şubat 2009	3,80
KKTC	10,25	20 Mart 2009	-23,60
Güney Afrika	9,50	25 Mart 2009	-7,15
Macaristan	9,50	19 Ocak 2009	-24,6
Hindistan	5,50	2 Ocak 2009	-2,54
Çin	5,31	22 Aralık 2008	6,88

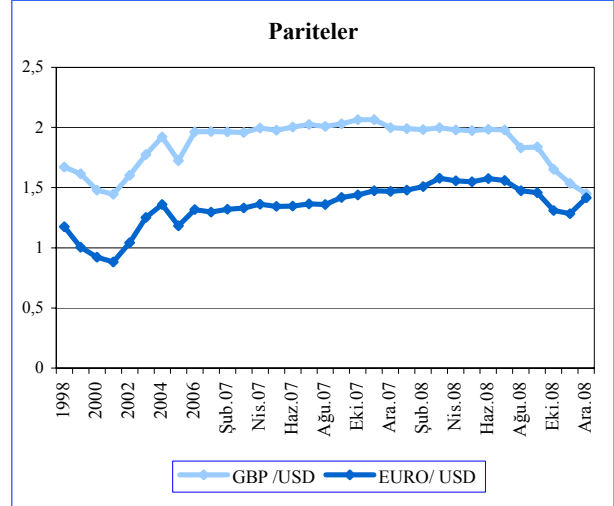
Kaynak: Ülke Merkez Bankaları

Kur ve Pariteler

2008 yılı son çeyreği içerisinde kredi krizi karşısında ABD'de alınan önlemlere karşılık Avrupa ülkeleri ve İngiltere'nin önlemler alınırken hızlı davranmaması ve bu ülkelerin özelde de İngiltere ekonomisinin resesyondan öngörülenden daha sert etkilenebileceğine ilişkin kaygılara bağlı olarak Eylül ayında sırasıyla 1,84 ve 1,46 seviyelerinde bulunan Sterlin/Dolar ve Avro /Dolar pariteleri Dolar'ın Sterlin ve Avro karşısında değer kazanması ile Kasım ayında 1,53 ve 1,28 seviyelerinde gerçekleşmiştir. Ancak Aralık ayı içerisinde Dolar, ABD'de açıklanan veriler, Merkez

Bankalarının faiz kararları ve ABD'nin kurtarma planlarına ilişkin gelişmelere odaklı kalarak Avro'ya karşı değer kaybetmiş ve Avro/Dolar paritesi 1,41 seviyelerine yükselmiştir.

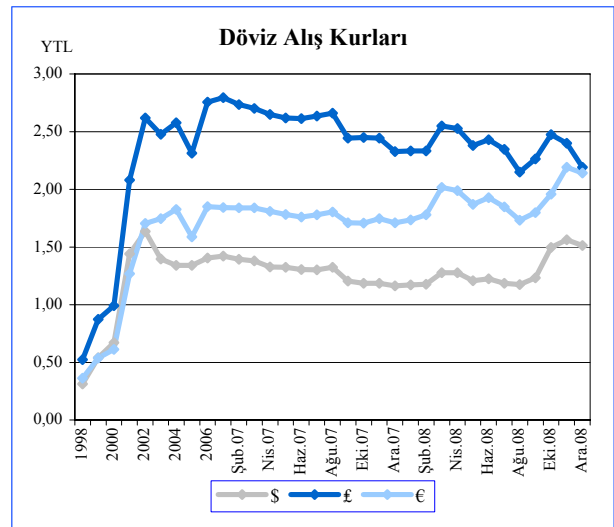
Grafik 1.6

Kaynak: KKTCCMB

Aralık ayı sonu itibarıyla Türk Lirası, Dolar, Avro ve Sterlin karşısında sırasıyla 1,5123, 2,1408 ve 2,1924 seviyelerinde işlem görmüştür. Son çeyrek içerisinde Türk Lirası, Dolar ve Avro karşısında sırasıyla yüzde 22,80 ve yüzde 19,08 değer kaybetmiştir. Sterlin ise bu dönem içerisinde Türk Lirası karşısında yüzde 3,12 değer kaybetmiştir.

Grafik 1.7

Kaynak: KKTCCMB

Finansal ve Emtia Piyasalarındaki Gelişmeler

Borsalar

Global ekonomideki bozulmalara karşı alınan tedbirler ve açıklanan kurtarma paketlerinin dünya borsalarına yansımaları beklediği gibi olmamış ve 2008'in son çeyreğinde rekor kayıplar yaşanmıştır.

Tablo 1.2

Seçilmiş Borsalarda 2008 Yılı Kasım Sonu İtibarıyla Yıllık Değer Kayıpları

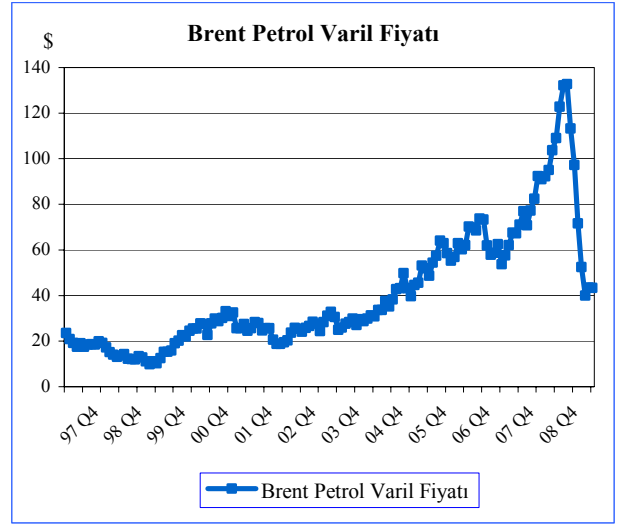
	Dolar Cinsinden	Kendi Para Cinsinden
ABD Dow Jones	-70,60 %	-70,60 %
Euronext	-57,90 %	-46,20 %
DAX	-60,00%	-48,70 %
Nikkei	-66,90 %	-43,10 %
İMKB-100	-55,20 %	-54,30 %

Kaynak: BDDK

Petrol

Küresel ekonomiye ilişkin kaygılar ve Dolar'ın değer kazanması ile petrol fiyatları Ekim ayında değer kaybetmiş ve 71 Dolar seviyelerine kadar gerilemiştir. 2008 yılı Kasım ayında da düşüş devam etmiş ve OPEC'in petrol arzını azaltabileceği yönündeki açıklamalarına rağmen petrolün varil fiyatı 52 Dolar'a kadar gerilemiştir. Aralık ayında ise petrol fiyatları 39 Dolar seviyelerinde dördüncü çeyreği kapatmıştır.

Grafik 1.8

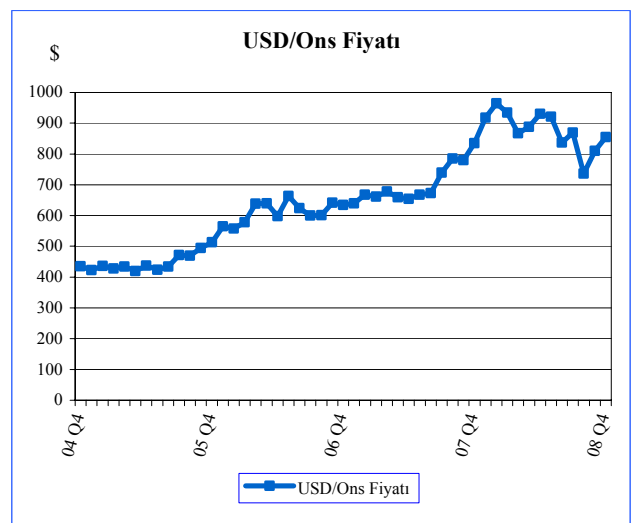
Not: Avrupa Brent Petrol Spot Varil Başına Dolar Fiyatı (FOB)

Kaynak: ABD Resmi Enerji İstatistikleri Kurumu

Altın

2007 yılı son çeyreğinde 673 \$/ons seviyelerinden yükseliş trendine giren altın fiyatları, 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla tepe noktası olan 930 \$/ons seviyesine ulaşmıştır. Bu tarihten sonra üçüncü çeyrek içinde gerilemeye başlayan altın fiyatı Ekim ayında 736 \$/ons seviyelerine kadar düşmüştür. Bu dönemden sonra küresel piyasalardaki risk iştahının azalmasına bağlı olarak altın fiyatlarında yaşanan yükselişlerle birlikte altın Aralık sonu itibarıyla 855\$/ons seviyesinden işlem görmüştür.

Grafik 1.9

Kaynak: İAB

Finans sektörünü desteklemek için yapılan önlem ve gelişmeler Merkez Bankaları ve ilgili hükümetler finansal istikrarın yeniden sağlanması açısından bir dizi önlemler almaya devam etmiştir.

Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler

Küresel kriz, finans sektöründe 2008'in IV. çeyreğinde de derinleşerek devam etmiştir. Bu dönemde özellikle finans sektörünün sermaye ve likidite ihtiyacına yönelik bir takım plan ve paketler açıklanmıştır.

İflasları önlemeye yönelik ise, şirketlerin birleşmesi, devlet güvencesi ve devletleştirme gibi önlemler dikkati çekmiştir. Özellikle, hemen her ülke ticari banka mevduatlardaki devlet güvence limitlerini yukarıya çekmiştir. Bir takım ülkeler ise mevduattaki güvenceyi belli bir tarihe kadar, sınırsız olarak yeniden düzenlemiştir.

Dünya'daki merkez bankaları 2008'in son çeyreğinde de aşağı yönlü faiz indirimlerine devam etmişlerdir. 2009 ilk çeyreğinde de merkez bankalarından faiz indirimine yönelik bir para politikası tercih edilmektedir.

ABD, 2009 sonuna kadar tüm hesaplar için mevduat güvence miktarını 250 bin Dolar'a çıkarmıştır. Bu miktar kriz öncesi 100 bin Amerikan Doları idi. Sınırsız güvence veren Avustralya ise 2011'e kadar bu garantiyi vermiştir. Çek Cumhuriyeti ise 25 bin Avro'luk mevduat güvencesini, 50 bin Avro'ya yükseltmiştir. Almanya ise tüm özel kişi hesaplarına sınırsız güvence verileceğini açıklamıştır. İngiltere, 35 bin Pound olan mevduat güvencesini 50 bin Pound'a çıkarmıştır. İzlanda ise mevduata tam garanti güvencesi vermekle beraber bu önlem ülkedeki finansal krizi çözmede yetersiz kalmıştır. Macaristan ise güvenceyi yaklaşık iki kat artırıp 13 milyon Macar Forint'e yükseltirken, tüm hesaplara sınırsız güvenceyi de taahhüt etmiştir. Son olarak Rusya, 200 bin Ruble'ye

kadar yüzde 100; 200-700 bin Ruble'ye kadar ise yüzde 90 güvence vermeyi taahhüt etmiştir.

Türkiye'de mevduat güvence miktarı 50 bin TL olup, KKTC'de ise hesap başı 20 bin Avro'dur.

Türkiye'de limit değişikliklerini yapma yetkisi TMSF'de olmasına rağmen, Dünya'daki gelişmelerden ve haksız rekabet olasılığının yükselmesinden, 2 yıllık bir süre için yetki Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

Sermaye enjeksiyonu ve likidite fonlama kolaylıkları için paketler oluşturulurken özellikle Avro bölgesi için ortak ölçütler üzerinden hareket edilmiştir.

2008'in VI. çeyreğinde, ABD hükümetinin 700 milyar dolarlık planı gündemi oluşturmuştur.

İngiltere, Bankacılık Yasası 2009, III taraflı (BOE, UK Treasury, UK Financial Services Authority (FSA)) Special Resolution Regime (SRR) adında özel bir plan hazırlanmış olup, bankacılık ve inşaat sektörü için beraber hareket edeceği bir rejim açıklamışlardır.

İngiltere Merkez Bankası (BOE) ile Hükümetin ortak olarak şirketleri finanse edebilmek için, 75 milyar İngiliz Sterlinlik Varlık Alım Kolaylığı planı hakkında işlem yapılacağını açıkladı.

Amerika'da 15 Kasım 2008'da toplanan G-20 zirvesinde Dünya ekonomik krize karşı likidite, sermayenin güçlendirilmesi, tasarruf ve mevduatların korunması, düzenleme kısmındaki aksaklıkların tespit edilip düzeltilmesi için ortak hareket kararı alınmıştır. Buna ek olarak, kredi piyasalarının sıkışmasını önlemek ve uluslar arası finansal kurumların küresel ekonomiyi destekleyici önlemler alınması da ortak eylem planının içinde yer almaktadır.

Kutu 1

Tarih	Ekim 2008 Döneminde Yaşanan Gelişmeler
03.10.2008	ABD finansal sektörü kurtarmak amacıyla Amerikan Hükümet Temsilciliği 29 Eylül Planına karşıt olarak, 700 milyar Dolar'lık planı onayladı.
03.10.2008	FSA İngiltere (Finansal Hizmetleri Düzenleyen Kurum), mevduat garanti limitini 50.000 STG' ye çıkardı.
03.10.2008	ABD iki büyük bankası olan Wells Fargo ve Wachovia, Federal Mevduat Sigorta Birliğinden finansal destek almaya gerek kalmadan, birleşme yolunu tercih etmişlerdir. Hollanda hükümeti Fortis Bank -Hollanda (Holding)'i aldı.
06.10.2008	Alman otoriteleri, Hypo Real Estate (Gayri Menkul finans) şirketini kurtarma paketi açıkladı. BNP Paribas Fortis Belçika ve Lüksemburg ve uluslararası bankacılık franchise operasyonlarını kontrolü altına alma konusunda anlaştı.
07.10.2008	İzlanda hükümeti Glitner and Landsbanki'yi kontrolü altına aldı. Federal Rezerv, Ticari Kağıt Fonlama Kolaylığı (Commercial Paper Funding Facility)'i üretti
14.10.2008	İngiltere destekleme paketi daha detaylı açıklandı. Avro bölgesi üyeleri bankalarına sermaye fonlaması sağlamak adına ölçütler açıkladı
29.09.2008	Amerika hükümeti 250 milyar Dolar'lık Sermaye Alım Programı açıkladı
19-21.10.2008	Hollanda hükümeti, ING'ye 10 milyar Avro'luk sermaye enjeksiyonu yaptı Federal Rezerv Para Piyasası Yatırımcı Fonlama Kolaylığı (Money Market Investor Funding Facility) programını açıkladı.

Kaynak: BOE, Finansal İstikrar Raporu, Ekim 2008

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

2. İSTİHDAM VE FİYATLAR

İstihdam

Devlet Planlama Örgütü tarafından her yıl Ekim ayında yapılan Hane Halkı İşgücü Anketi'ne göre, gerek toplam gerekse de 15 yaş ve üzeri kurumsal olmayan sivil nüfus 2004'ten itibaren sürekli artış göstermektedir. İşsiz sayısı yıllar arasında artış ve azalışlar yaşamakla beraber 2008 yılında 9.882 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı 2008 yılında

yüzde 9,8 seviyesinde gerçekleşirken, 15–24 yaş grubunu kapsayan genç nüfustaki işsizlik oranı yüzde 24,7 olarak hesaplanmıştır. Bunun nedeni, DPÖ'nün ilgili sayımlarda kullandığı hesaplama yöntemine göre halen eğitimlerini sürdüren lise ve üniversite öğrencilerinin işsizlik oranına dahil edilmeleridir. İstihdam oranı 2004 ve 2008 yılları arasındaki en düşük seviyeye gerileyerek 2008 yılında yüzde 45,2 olmuştur.

Tablo 2.1

Hane Halkı İşgücü Anketi Temel Göstergeleri					
	2004	2005	2006	2007	2008
Toplam Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus	223.934	232.313	238.018	245.278	250.373
15+Yaş Kurumsal Olmayan Sivil Nüfus	178.117	185.455	190.423	197.660	201.796
Toplam İşgücü	96.592	93.248	101.366	99.149	101.104
İstihdam	86.914	85.583	91.815	89.788	91.223
İşsiz Sayısı	9.678	7.665	9.552	9.362	9.882
İşgücüne Katılma Oranı (%)	54,2	50,3	53,2	50,2	50,1
İstihdam Oranı (%)	48,8	46,1	48,2	45,4	45,2
İşsizlik Oranı (%)	10,0	8,2	9,4	9,4	9,8
Genç Nüfusta İşsizlik Oranı * (%)	22,3	20,3	23,8	22,8	24,7

* 15-24 yaş grubuna dahil olanlar.

Kaynak: DPÖ

İlçelere göre işgücü, istihdam ve işsiz sayısı incelendiği zaman, 2007 ve 2008 yıllarında en fazla işgücü ve istihdam Lefkoşa'da bulunurken, en fazla işsiz sayısı 2007 yılında Girne'de ve 2008 yılında ise Lefkoşa'da gerçekleşmiştir.

Diğer taraftan oransal olarak değerlendirildiği zaman, en yüksek işsizlik oranının 2007 yılında İskele'de, 2008 yılında ise Güzelyurt'ta olduğu görülmektedir. İstihdam oranları incelendiği zaman her iki yılda da en yüksek istihdam oranı Lefkoşa'da, en düşük istihdam oranı ise İskele'de gerçekleşmiştir.

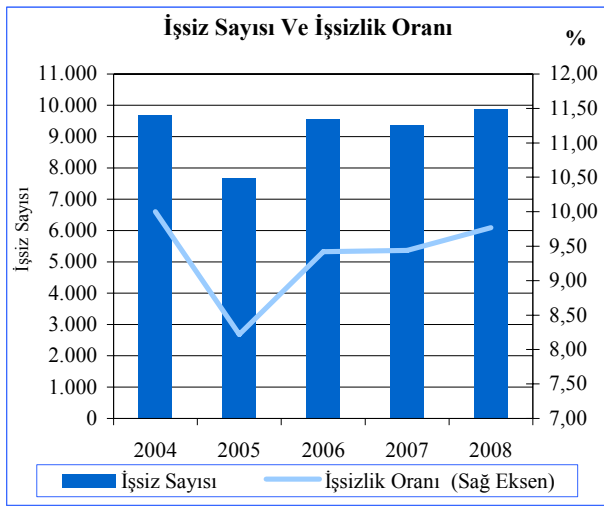
Tablo 2.2

İlçeler	İlçelere Göre İşgücü, İstihdam ve İşsiz Sayısı											
	Ekim 2007						Ekim 2008					
	15+Yaş Nüfus	İşgücü	İstihdam	İstihdam Oranı (%)	İşsiz	İşsizlik Oranı (%)	15+Yaş Nüfus	İşgücü	İstihdam	İstihdam Oranı (%)	İşsiz	İşsizlik Oranı (%)
Lefkoşa	65.420	34.674	32.021	48,9	2.653	7,7	67.373	35.159	32.567	48,3	2.592	7,4
Gazimağusa	48.999	24.588	22.373	45,7	2.215	9,0	49.354	24.102	21.674	43,9	2.428	10,1
Girne	44.865	23.176	20.457	45,6	2.718	11,7	46.629	24.446	21.896	47,0	2.550	10,4
Güzelyurt	22.284	10.128	9.230	41,4	898	8,9	22.170	10.653	9.154	41,3	1.500	14,1
İskele	16.092	6.583	5.705	35,5	878	13,3	16.270	6.744	5.932	36,5	812	12,0
Toplam	197.660	99.149	89.788	45,4	9.362	9,4	201.796	101.104	91.223	45,2	9.882	9,8

Kaynak: DPÖ

KKTC'deki işsizlerin toplam sayısı, 2004 yılında 9.678 iken, 2005 yılında yüzde 20,80 oranında gerileyerek 7.665 kişi olarak gerçekleşirken, işsizlik oranı yüzde 10'dan yüzde 8,22'ye düşmüştür. 2006 ve 2007 yıllarında işsizlik oranı yüzde 9,44 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılında ise, işsizlerin toplam sayısı 520 kişi artarak 9.882 kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı Aralık 2008 sonunda 2007 yılına göre yüzde 0,4 oranında artarak yüzde 9,77 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 2.1

Kaynak: DPÖ

Tablo 2.3

Yıllara Göre İşsizlik					
	2004	2005	2006	2007	2008
İşsiz Sayısı	9,678	7,665	9,552	9,362	9,882
İşsizlik Oranı	10,0	8,2	9,4	9,4	9,8
İşsiz Sayısının Önceki Yıla Göre Yüzde Değişimi (%)	-	-20,80	24,62	-2,00	5,55

Kaynak: DPÖ

Çalışma Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan işsizlik verilerine göre Aralık 2007 tarihinde 1.417 kişi olan aktif kayıtlı işsiz sayısı yüzde 20,61 oranında artarak Aralık 2008'de 1.709 kişiye ulaşmıştır. 2008 yılı sonunda gerçekleşen kayıtlı işsiz sayısının yüzde 47,63'ü erkeklerden, yüzde 52,37'si ise kadınlardan oluşmaktadır. Bir önceki yılda bu oranlar sırasıyla yüzde 40,23 ve yüzde 59,77 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2.4

	İş İsteği İle Bekleyen Aktif Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı					Ara.2007- Ara.2008 Yüzde Değişim (%)
	2007	2008				
	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	
Erkek	570	688	694	569	814	42,81
Kadın	847	782	1.095	1.049	895	5,67
Toplam	1.417	1.470	1.789	1.618	1.709	20,61

Kaynak: Çalışma Dairesi

Kasım 2008 tarihinde 729'u erkek ve 878'i kadın olmak üzere toplam 1.607 kişiden oluşan iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı, Aralık ayında iş isteğiyle müracaat eden toplam 484 kişi ile birlikte 2.091 kişiye yükselmiştir. Ay içinde kayıttan düşen 353 kişi ve ay içinde bir işe yerleştirilen 29 kişi ile birlikte Aralık sonu itibarıyla iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı bir önceki aya göre yüzde 6,35 oranında artarak 1.709 kişiye ulaşmıştır. 2008 yılı Aralık ayı sonunda iş isteğiyle bekleyenler, gruplar açısından incelendiğinde, erkekler yüzde 11,66, kadınlar ise yüzde 1,94 oranında artış göstermiştir.

Tablo 2.5

Kasım Ayı Aktif İşsizlik Kayıtlarının Genel Görünümü			
	Erkek	Kadın	Toplam
Geçen Ay Sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	729	878	1.607
Ay İçinde İş İsteğiyle Müracaat Edenler	239	245	484
Ay İçinde İşe Yerleştirilenler	14	15	29
Ay İçinde Kayıttan Düşenler	140	213	353
Ay sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	814	895	1.709

Kaynak: Çalışma Dairesi

Kayıtlı aktif işsizlerin öğrenim durumuna göre dağılımı incelendiğinde toplam 1.709 kişinin 21'i okur-yazar olmayan, 16'sı diplomasız okur/yazar, 549'u ilkokul mezunu, 308'i ortaokul mezunu, 539'u lise veya dengi bir okul mezunu, 251'i fakülte-akademi ve 25'i ise yüksek lisans diplomasına sahip olduğu görülmektedir. Kayıtlı aktif işsizlerden okur/yazar olmayanların sayısının toplam içindeki payı yüzde 1,23, diplomasız okur-yazarların yüzde 0,94, ilkokul mezunlarının yüzde 32,13, ortaokul mezunlarının yüzde 18,02, lise veya dengi bir okul mezunu olanların yüzde 31,53, fakülte-akademi mezunu olanların yüzde 14,69 ve yüksek lisans diplomasına sahip olanların ise yüzde 1,46'dır.

Tablo 2.6

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
Okur / Yazar Değil	3	18	21	1,23
Diplomasız Okur Yazar	1	15	16	0,94
İlkokul Mezunu	289	260	549	32,13
Ortaokul Mezunu	174	134	308	18,02
Lise / Kolej Mezunu	122	152	274	16,03
Meslek Lisesi Mezunu	114	129	243	14,22
Pratik Sanat Okulu Mezunu	6	5	11	0,64
Meslek Yüksek Okulu Mezunu	2	9	11	0,64
Fakülte Akademi Mezunu	93	158	251	14,69
Yüksek Lisans	10	15	25	1,46
Genel Toplam	814	895	1.709	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Aralık 2008 sonuna göre kayıtlı aktif işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiği zaman en yüksek paya, yüzde 42,30 ile 723 kişiden oluşan 20-29 yaş grubu sahip olurken, bunu sırası ile yüzde 23,41 pay ile 400 kişiden oluşan 30-39 yaş grubu, yüzde 20,89 pay ile 357 kişiden oluşan 40-49 yaş grubu, yüzde 8,31 pay ve 142 kişiden oluşan 50-59 yaş grubu, yüzde 3,80 paya sahip 65 kişinin bulunduğu 19 yaş ve aşağısı grubu ile 22 kişiden oluşan yüzde 1,29 paya sahip 60 yaş ve yukarısı grubu takip etmektedir.

Tablo 2.7

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
19 Yaş ve Aşağı	35	30	65	3,80
20 - 29 Yaş Arası	324	399	723	42,30
30 - 39 Yaş Arası	201	199	400	23,41
40 - 49 Yaş Arası	156	201	357	20,89
50 - 59 Yaş Arası	81	61	142	8,31
60 Yaş ve Yukarı	17	5	22	1,29
Toplam	814	895	1.709	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

İstihdam edilen nüfusun sektörel dağılımı incelendiği zaman, tarımsal faaliyetlere yönelik istihdamın 2004 yılından 2007 yılına kadar sürekli ve toplamda yüzde 56,42 oranında bir

düşüş yaşayarak 2004 yılında 7.278 kişi istihdam edilmiş iken 2008 yılında bunun 3.172 kişiye gerilediği görülmektedir. İmalat sanayi istihdamında 2004-2008 yılları arasında giderek düşen bir istihdam oranı göze çarpmaktadır. Diğer taraftan inşaat ve bayındırlık alanında, artan inşaatlar ve yol yapımları nedenleri ile istihdam edilen nüfus 2004-2008 yılları arasında sürekli artış göstermiştir. İstihdam edilen nüfusun sektörel dağılımı kapsamında en çok paya sahip olan alanların başında toptan ve perakende ticaret ile kamu yönetimi bulunmaktadır.

İktisadi faaliyetlerine göre istihdam edilen nüfusun toplam sayısına bakıldığı zaman, ilgili rakamların seneler arasında küçük farklarla iniş-çıkışlı bir seyir izlemekle birlikte yüzde değişim oranlarında artış ve azalışların düşük seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 2.8

İstihdam Edilen Nüfusun Sektörel Dağılımı Ve Yüzde Değişimi (%)

İktisadi Faaliyete Göre	Yıllar					Yüzde Değişim (%)			
	2004	2005	2006	2007	2008	2005: 2004	2006: 2005	2007: 2006	2008: 2007
Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	7.278	4.681	4.378	3.169	3.172	-35,68	-6,47	-27,61	0,09
Madencilik ve Taşocakçılığı	114	144	113	115	113	26,32	-21,53	1,77	-1,74
İmalat Sanayi	9.490	8.440	8.006	7.680	7.171	-11,06	-5,14	-4,08	-6,61
Elektrik, Gaz ve Su	607	641	644	1.103	861	5,60	0,47	71,27	-22,03
İnşaat ve Bayındırlık İşleri	8.079	8.375	9.590	9.664	10.491	3,66	14,51	0,77	8,56
Toptan ve Perakende Ticaret	14.130	14.563	16.757	17.340	16.123	3,06	15,06	3,48	-7,02
Lokanta ve Oteller	5.039	4.942	5.755	5.493	5.941	-1,92	16,45	-4,55	8,16
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	5.378	5.250	5.017	6.082	1,68	-2,38	-4,44	21,23
Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3.044	3.541	3.142	3.638	-10,55	16,33	-11,27	15,79
Gayrimenkul Kiralama	3.595	4.261	3.319	4.120	3.004	18,52	-22,11	24,13	-27,10
Kamu Yönetimi	13.309	14.346	14.969	14.344	14.854	7,79	4,34	-4,17	3,56
Eğitim Hizmetleri	8.576	9.120	9.743	9.479	9.715	6,34	6,83	-2,71	2,49
Sağlık İşleri	2.545	2.470	2.931	3.013	2.907	-2,95	18,66	2,80	-3,52
Diğer Toplumsal Hizmetler	5.460	5.178	6.821	6.110	7.152	-5,16	31,73	-10,42	17,05
Toplam	86.914	85.583	91.817	89.788	91.223	-1,53	7,28	-2,21	1,60

Kaynak: DPÖ

İşteki duruma göre incelendiği zaman, Ekim 2007'den Ekim 2008'e kadar olan süreçte toplam işteki durumun 1,435 kişi artış göstererek 89,788'den 91,223'e yükselmiştir. Buna rağmen ekonomik faaliyetler kapsamında tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyet grubu ile tarım dışı faaliyetler arasında yıllar bazında toplam yüzdeler kapsamında çok küçük oransal

değişimler olması dikkat çekicidir. Bu bağlamda, tarım ve tarım dışı faaliyetler kapsamında işteki duruma bakıldığı zaman, her iki dönemde de tarım dışı faaliyetlerde çalışan kişilerin rakamsal olarak üstünlüğüne karşın, tarımsal faaliyetlerde bulunan kişilerin sınırlı sayıda kalması açıklayıcı olmaktadır.

Tablo 2.9

İşteki Durum ve Ekonomik Faaliyet

İşteki Durum	Ekim 2007				Ekim 2008			
	İşteki Durum (Toplam)	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık	Tarım Dışı Faaliyetler	Toplam (Yüzdeler)	İşteki Durum (Toplam)	Tarım, Avcılık, Ormancılık, Balıkçılık	Tarım Dışı Faaliyetler	Toplam (Yüzdeler)
Ücretli ve Yevmiyeli	73,577	910	72,667	82,0	74,735	1,119	73,616	81,9
Kendi Hesabına ve İşveren	15,391	1,893	13,498	17,1	15,656	1,825	13,831	17,2
Ücretsiz Aile İşçisi	820	366	454	0,9	832	228	604	0,9
Toplam	89,788	3,169	86,619	100,0	91,223	3,172	88,051	100,0

Kaynak: DPÖ

Enflasyon

Tüketici fiyatları genel endeksi, bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 5,1 puan artarak 2008 sonunda yüzde 14,5 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2008 yılının üçüncü çeyreği ile kıyaslandığı zaman enflasyon oranının, Ekim, Kasım ve Aralık aylarını kapsayan son çeyrek dönemde yılın en düşük artış oranı gerçekleşerek yüzde 14,3'den yüzde 14,5 seviyesine yükseldiği görülmektedir. 2008 yılında enflasyonun seyri üzerinde daha çok küresel ekonomik gelişmelerin belirleyici olduğu anlaşılmaktadır. Yılın ilk üç çeyreğinde enerji ve diğer emtia fiyatlarında gözlenen artışlar, son çeyrekte, küresel finans krizinin derinleşmesi ve buna bağlı olarak dünya ekonomisinde gözlenen yavaşlamanın da etkisiyle keskin bir düşüşe geçmiştir. Bu doğrultuda, yılın son çeyreğinde gıda ve alkolsüz içecekler, enerji ve ulaştırma alanlarının artış hızında yavaşlamalar olduğu gözlenmektedir. Buna rağmen enflasyonun bu

düze çıkmasının sebepleri arasında ilk dokuz aylık dönemde gözlenen yüksek artışların birikimli etkileri ile Yeni Türk Lirası'nda gözlenen değer kaybının etkilerinin bulunduğu düşünülmektedir.

2008 yılının son çeyreğinde gerçekleşen enflasyon oranının, ana harcama grupları açısından bir önceki çeyreğe göre değişim oranları incelendiğinde, en yüksek artışın 'eğlence ve kültür', 'mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmetleri' ile 'giyim ve ayakkabı' grubunda ortaya çıktığı, 'ulaştırma', 'gıda ve alkolsüz içecekler' ile 'konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar' alt grubunda ise enerji fiyatlarındaki düşüşe bağlı olarak düşüş olduğu görülmektedir.

2007 yılı ile 2008 yılı son çeyrek dönemi ana harcama gruplarının değişime etkileri irdelendiği zaman, üç grupta artış, beş grupta gerileme görülürken dört grupta ise değişim olmadığı görülmektedir. Bu kapsamda en

büyük değişim yüzde 0,7'den yüzde 0,3'e gerileyen gıda ve alkolsüz içecekler grubunda görülmüştür. Bunu sırasıyla yüzde 0,1'den, yüzde 0,6'ya gerileyen ulaştırma, yüzde 0,5'den yüzde 0,0'a gerileyen eğitim ve yüzde 0,0'dan, yüzde 0,2'ye gerileyen konut, su,

elektrik, gaz ve diğer yakıtlar alt grupları izlemektedir. En büyük artış ise 0,6 puan ile eğlence ve kültür alt grubunda meydana gelmiştir. Bunu 0,4 puan artan giyim ve ayakkabı ile 0,2 puan artan mobilya, ev aletleri ve ev bakım hizmet grupları takip etmektedir.

Tablo 2.10

Ana Gruplar	Tüketici Fiyatlar Endeksi (1998-1999=100 Temel Yılı) Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri							
	2007				2008			
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler	1,5	-1,5	3,5	0,7	2,0	0,6	2,2	-0,3
2. Alkollü İçecekler ve Tütün	0,2	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
3. Giyim ve Ayakkabı	-0,7	1,2	-0,2	-0,1	-0,1	1,0	-0,3	0,3
4. Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar	0,1	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0	1,1	-0,2
5. Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri	0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	0,0	0,3
6. Sağlık	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
7. Ulaştırma	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,2	1,4	0,0	-0,6
8. Haberleşme	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Eğlence ve Kültür	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,2	0,7
10. Eğitim	0,0	0,0	0,1	0,5	0,1	0,1	0,6	0,0
11. Lokanta ve Oteller	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
12. Çeşitli Mal ve Hizmetler	1,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	0,1	0,0
Toplam	3,4	0,0	4,0	1,6	3,8	5,6	4,1	0,3

Kaynak DPÖ

3. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

İthalat

2007 yılı Ocak-Aralık döneminde 1.997,7 milyon YTL olan toplam ithalat tutarı, yüzde 1,38 oranında artarak, 2008 yılı dördüncü çeyreğinin sonunda 2.025,3 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında gerçekleşen toplam ithalatın dolar bazında tutarına bakıldığında, 1.539,2 milyon Dolar olan toplam tutarın, 2008 yılında yüzde 2,37 oranında

artarak 1.575,7 milyon Dolar'a yükseldiği görülmektedir. YTL'deki ithalat değişim oranının dolardan daha hızlı bir artış göstermesinde en önemli etkenin YTL'nin dolar karşısındaki değer kaybı olmuştur. Dördüncü çeyrekte ithalatın YTL bazında, bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 16,39 oranında azalarak 447,9 milyon YTL'ye, dolar bazında ise yüzde 35,31 oranında düşerek 290,7 milyon Dolar'a gerilediği görülmektedir.

Tablo 3.1

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İthalat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401,1	509,5	535,9	537,3	1.983,8	300,7	350,9	355,8	368,8	1.376,2
2007	449,8	504,2	508,0	535,7	1.997,7	319,1	376,3	394,4	449,4	1.539,2
2008	462,8	591,8	522,8	447,9	2.025,3	384,6	468,1	432,3	290,7	1.575,7

Not: Elektrik üretiminde kullanılan yakıt ithalatı hariçtir.

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2008 yılının Ocak-Aralık dönemini kapsayan bir yıllık süreçte toplam ithalat içerisinde en fazla paya sahip ilk beş mal grubunu sırasıyla yakıt, taşıt araçları, inşaat demiri, arpa ve konfeksiyon grupları oluşturmaktadır. İlk sırada yer alan yakıt'ın ithalat tutarı, dördüncü çeyreğe kadar artan bir seyir izlemekle beraber, son çeyrekte düşüş yaşamıştır. 2007 yılı son çeyreğinde yakıtın ithalat tutarı 34,1 milyon Dolar iken, bu tutar 2008 yılında 20,9 milyon Dolar'a düşmüştür. 2007 yılının son çeyreğinde 43,3 milyon Dolar olan taşıt araçları ithalat tutarı 2008 yılının aynı döneminde 22,2 milyon Dolar azalarak 21,1 milyon Dolar'a gerilemiştir. Üçüncü sırada yer alan inşaat demiri kaleminde, ikinci çeyrekte itibaren düşüş meydana gelmiştir. Son çeyrekte 8,6 milyon Dolar olan bu kalemin ithalat tutarı, 2007 yılı son çeyreğinde 12,3 milyon Dolar olarak gerçekleşmişti. İthal edilen mallar içerisinde dördüncü sırada yer alan arpa kalemi, 2008

yılının son çeyreğinde büyük bir düşüş yaşayarak, üçüncü çeyrek değeri olan 14,6 milyon Dolar'dan 3,6 milyon Dolar'a gerilemiştir. 2007 yılı son çeyreği ile kıyaslandığında bu kalemin 11,3 milyon Dolar azalarak 14,9 milyon Dolardan, 3,6 milyon Dolara gerilediği gözlenmektedir. İthalatta tutar bazında en fazla paya sahip beşinci mal grubunu ise 35,9 milyon Dolar ile konfeksiyon kalemi oluşturmaktadır. 2007 yılı dördüncü çeyreğinde 14,6 milyon Dolar tutarında ithal edilmiş olan konfeksiyon ürünleri, 2008 yılı dördüncü çeyreğinde 5,8 milyon Dolar'lık bir düşüşle 8,8 milyon Dolar'a gerilemiştir.

Tablodan da görülebileceği üzere, söz konusu beş mal grubu, 2008 yılı toplam ithalat tutarının

yüzde 26,34'ünü oluşturmaktadır.

Tablo 3.2

ABD \$ (Milyon)	İthalatta Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu										
	2007					2008					
Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
Taşıt Araçları	28,9	33,4	36,7	43,3	142,3	Yakıt	36,2	42,9	43,6	20,9	143,6
Yakıt	20,3	23,8	26,9	34,1	105,1	Taşıt Araçları	39,7	35,8	40,2	21,1	136,8
İnşaat Demiri	11,9	15,1	11,9	12,3	51,2	İnşaat Demiri	12,6	20,2	14,5	8,6	55,9
Konfeksiyon	5,4	11,8	6,3	14,6	38,1	Arpa	10,4	14,2	14,6	3,6	42,8
Mobilya ve Aksesuarları	6,3	9,4	8,4	8,5	32,6	Konfeksiyon	6,4	12,1	8,6	8,8	35,9
Ara Toplam (A.T)					369,3	Ara Toplam (A.T)					415,0
Genel Toplam (G.T)					1.539,2	Genel Toplam (G.T)					1.575,7
GT/AT (%)					24,00	GT/AT (%)					26,34

Kaynak: Ticaret Dairesi

İthalat'ın 2008 yılındaki dönemler itibarıyla seyrine bakıldığında zaman, ikinci çeyrek dönemden sonra giderek düşen bir seyir izlediği göze çarpmaktadır. Artan ithalat tutarları, ithalat vergisi gelirlerinde artış yaşanmasına, düşen ithalat tutarları da ithalat vergisi gelirlerinde düşüşe neden olmaktadır. 2008'de çeyrek dönemler arasında ithalat miktarında artış sadece yılın ikinci çeyreğinde gerçekleşmiş ve bu artış ithalat vergilerine de yansımıştır. İthalat miktarlarındaki yukarı ve aşağı yönlü tutar hareketleri, devletin önemli vergi gelirlerinden birini oluşturan ithalat vergisi gelirleri üzerinde etki yapmaktadır. KKTC'de artan ve azalan ithalat oranlarına paralel olarak ithalat vergisi gelirleri de değişmekte ve bu gelir farklılıkları devlet bütçesinin ithalat vergisi gelirleri kaleminde dönemsel farklılıkların meydana gelmesine sebebiyet vermektedir.

Tablo 3.3

YTL (Milyon)	İthalat Vergisi Gelirlerinin Dönemsel Dağılımı ve Yüzde Değişimi (%)			
	Q1	Q2	Q3	Q4
2007	47,3	60,4	66,6	75,1
2008	53,5	70,8	68,1	64,3
Yüzde Değişim (%)	13,11	17,22	2,25	-14,38

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

İthalat vergisi gelirleri 2008 yılındaki çeyrek dönemler arasında farklılıklar göstermektedir. 2008 yılının sadece ikinci çeyreğinde ithalat vergisi gelirleri artmış, üçüncü ve dördüncü çeyreklerde ise ithalat vergisi gelirleri azalmıştır. Bu azalma, ithalat vergisi gelirlerinin oransal karşılaştırmalarına da yansımış ve oranlar sırasıyla 32,34, -3,81 ve -5,58 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 3.4

2008 Yılında İthalat Vergisi Gelirlerindeki Yüzde Değişimlerin Çeyrek Dönemler Bazında Karşılaştırılması (%)		
2008 (Yüzde Değişim %)		
Q2:Q1	Q3:Q2	Q4:Q3
32,34	-3,81	-5,58

Not: Rakamlar gerçekleşen gelirler bazında ele alınmıştır.

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Seçilmiş ithal ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin 2008 yılının Ocak-Aralık arası dönemini kapsayan bir yıllık ithalatında yer alan sigara, yakıt, meşrubat-meyve suyu, LPG gazı ve hayvan yemlerinin ithal miktarları incelenmiştir. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ve sayısal değerlerle ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla söz konusu seçilmiş kalemlerin gelişimi kendi içerisinde değerlendirilmiştir.

Sigara miktarında çeyrek dönemler arasında her iki yönde dalgalanmalar meydana geldiği gözlenmektedir. 2007 yılında ithal edilen sigara miktarı toplamda 629.856.204 adet olarak gerçekleşmiştir. Aynı değer, 2008 yılı dördüncü çeyrek sonunda 59.446.576 adet düşerek 570.409.628 adete gerilemiştir. İthal edilen sigara miktarı, 2007'nin dördüncü çeyreğinde 157.499.429 adet iken, 2008 yılı dördüncü çeyreğinde bu rakam 6.233.200 adet gerileyerek 151.266.229'a düşmüştür.

Yakıt kaleminin ithalat miktarlarına bakıldığı zaman, 2007 yılında söz konusu rakam 238.266.701 lt iken 2008 yılında 236.143.105 lt miktarında ithal edilmiştir. 2007 yılı dördüncü çeyreğinde 61.586.667 lt ithal edilen yakıt, 2008 yılı son çeyreğinde yüzde 56.248.717 lt'ye düşmüştür.

Meşrubat-meyve suyu kaleminin ithalat miktarı ele alındığı zaman, 2007 yılının ithalat miktarları 16.767.276 olarak gerçekleşirken, bu rakam 2008 yılında artarak 18.798.316 lt'ye yükselmiştir. Meşrubat-meyve suyu kaleminin 2007 yılı son çeyreğinde ithalat miktarı 4.598.936 lt iken, 2008 yılının aynı döneminde bu miktar 4.023.105 lt'ye gerilemiştir.

LPG gazının ithalat miktarına bakıldığı zaman, 2007 yılında toplam ithalat miktarı 18.979.491 kg olarak gerçekleşirken, 2008 yılında aynı seviyelerde seyrederek 18.518.854 kg olmuştur. 2007 yılının dördüncü çeyreğinde 5.387.734 kg olan LPG Gazının ithalat miktarı, 2008 yılında yüzde 10,77 oranında azalarak 4.864.010 kg olarak gerçekleşmiştir.

Son olarak hayvan yemleri ithalatı göz önüne alındığında, 2007 yılında 3.396.787 ton olan bu kalemin ithalat miktarı, 2008 yılı toplamında yüzde 324,21 oranında büyük bir artış göstererek 14.409.514 ton'a yükselmiştir. 2007 yılı son çeyreğinde 1.171.878 ton olan ithalat miktarı, 2008 yılının aynı döneminde 2.164.591 ton'a yükselmiştir.

Tablo 3.5

Mal Grubu	Seçilmiş İthal Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı										
	2007					2008					
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
Sigara (Adet)	155,285,366	168,726,082	148,345,327	157,499,429	629,856,204	Sigara (Adet)	128,001,818	150,765,528	140,376,053	151,266,229	570,409,628
Yakıt (Lt)	57,405,203	58,765,904	60,508,927	61,586,667	238,266,701	Yakıt (Lt)	60,616,156	62,044,667	57,233,565	56,248,717	236,143,105
LPG Gazı (Kg)	7,430,927	3,356,980	2,803,850	5,387,734	18,979,491	Meşrubat-Meyve Suyu (Lt)	3,561,890	4,955,515	6,257,806	4,023,105	18,798,316
Meşrubat-Meyve Suyu (Lt)	2,929,763	4,626,115	4,612,462	4,598,936	16,767,276	LPG Gazı (Kg)	7,255,759	3,453,507	2,945,578	4,864,010	18,518,854
Hayvan Yemleri (Ton)	891,943	533,079	799,887	1,171,878	3,396,787	Hayvan Yemleri (Ton)	841,514	3,719,525	7,683,884	2,164,591	14,409,514

Kaynak: Ticaret Dairesi

İhracat

KKTC’de 2007 yılının Ocak-Aralık döneminde 104,8 milyon YTL olan toplam ihracat tutarı, 2008 yılında 10,4 milyon YTL ve yüzde 9,92 oranında düşüş yaşayarak 94,4 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılında gerçekleşen toplam ihracatın dolar bazında değerine bakıldığı zaman, ilgili tutarın 79 milyon Dolar’dan 2008 yılının Ocak-Aralık arasındaki bir yıllık dönemde 4,5 milyon Dolarlık düşüş yaşayarak 74,5 milyon Dolar’a gerilediği görülmüştür. 2007 yılında Dolar

bazında 4,5 milyon olarak yaşanan gerileme, oransal olarak yüzde 5,69’a tekabül etmektedir. 2007 yılının son çeyreğinde 16,6 milyon YTL olarak gerçekleşen ihracat tutarı, 2008 yılının aynı çeyreğinde 2,8 milyon YTL azalarak 13,8 milyon YTL’ye gerilemiştir. 2007 yılının dördüncü çeyreğinde 14 milyon Dolar olarak gerçekleşen ihracat tutarının, 2008 yılının aynı çeyreğinde bir önceki yıla göre 5 milyon dolarlık bir düşüş yaşayarak 9 milyon Dolar olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo 3.6

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İhracat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29,1	31,0	15,8	15,2	91,1	21,8	22,2	10,6	10,3	64,9
2007	41,3	28,9	18,0	16,6	104,8	29,5	21,5	14,0	14,0	79,0
2008	27,6	36,3	16,7	13,8	94,4	23,0	28,7	13,8	9,00	74,5

Kaynak: Ticaret Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde 2008 yılının Ocak-Aralık dönemini kapsayan bir yıllık süreç boyunca yapılan ihracatın tutar bazında toplam değerleri göz önünde bulundurulduğu zaman, en fazla paya sahip ilk beş mal grubunun sırasıyla süt ürünleri, narenciye, hurda ve döküntüleri, rakı ve alçı taşı kalemlerinden oluştuğu görülmektedir. İlk sırada yer alan süt ürünlerinin ihracat tutarı, 2008 yılının ikinci çeyreğinden sonra düşüş yaşamıştır. Bu düşüşe rağmen, 2008 yılındaki ihracat tutarı 21,6 milyon Dolar olarak gerçekleşerek, 2007'deki ihracat tutarı olan 20,7 milyon Dolar'ı aşmıştır. İkinci sırada yer alan narenciye kaleminin ihracatı, mevsim değişikliklerine olan hassasiyet ve üretim dönemlerindeki sınırlılıklar sonucu dönemler arasında yükseliş ve düşüşler yaşamıştır. Bu bağlamda 2007 yılı ihracat tutarları hem genel toplamda hem de dördüncü çeyrekte, 2008 yılına göre daha yüksek seviyelerde seyretmiştir.

Üçüncü sırada yer alan hurda ve döküntüleri'nin ihracat tutarı, 2008 yılında dönemler arasında giderek düşmüş ve toplam ihracat 2007 yılı ile hemen hemen aynı kalarak 7,3 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007'nin son çeyreğinde ilgili kalemin ihracat tutarı 2,9 milyon dolar iken, 2008'in aynı çeyreğinde ilgili rakam 0,8 milyon Dolar'a gerilemiştir. Dördüncü sırada yer alan rakı'nın ihracatı, 2008 yılının ikinci ve üçüncü çeyreklerinde artış, son çeyreğinde ise düşüş yaşamıştır. Toplam ihracat miktarına bakıldığı zaman, 2007 yılında 4,5 milyon dolar olan ihracat tutarı, yüzde 48,9 oranında artarak 6,7 milyon dolar'a yükselmiştir. Son sırada yer alan alçı taşı kaleminin 2008 sonunda toplam ihracat tutarı 3,9 milyon Dolar olarak gerçekleşmiştir. İlgili kalemin ihracat tutarı 2008 yılının son çeyreğinde 0,7 milyon Dolar olmuştur. 2008 yılında ihracatta en fazla paya sahip ilk beş mal grubunun toplam ihracat tutarına oranı yüzde 80,54 olarak kaydedilmiştir.

Tablo 3.7

ABD \$ (Milyon)	İhracatta Tutar Bazında En Fazla Paya Sahip İlk Beş Mal Grubu										
	2007					2008					
Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Mal Grubu	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
Narenciye	13,9	8,1	0,03	0,7	22,7	Süt Ürünleri	6,4	7,6	4,1	3,5	21,6
Süt Ürünleri	4,3	5,8	4,3	6,3	20,7	Narenciye	9,2	11,2	0	0,1	20,5
Hurda ve Döküntüleri	1,3	1,4	1,8	2,9	7,4	Hurda ve Döküntüleri	2,6	2,3	1,6	0,8	7,3
Konfeksiyon	4,5	0,4	1,3	0,6	6,8	Rakı	1,4	1,7	2,5	1,1	6,7
Rakı	1,0	1,2	1,6	0,7	4,5	Alçı Taşı	0	1,3	1,9	0,7	3,9
Ara Toplam (AT)					62,1	Ara Toplam (AT)					60,0
Genel Toplam (GT)					79,0	Genel Toplam (GT)					74,5
GT/AT (%)					78,61	GT/AT (%)					80,54

Kaynak: Ticaret Dairesi

Seçilmiş ihraç ürünlerinin miktarlara göre dağılımının gösterildiği tabloda, KKTC’de 2008 yılının Ocak-Aralık arası dönemini kapsayan bir yıllık ihracatında yer alan beş farklı kalem olarak narenciye, sigara, hurda ve döküntüleri, patates ve süt ürünleri seçilerek dönemsel ihraç miktarları değerlendirilmiştir. Fakat kalemler arasında karşılaştırma yapmak, her birinin farklı ağırlık birimleri ile ölçülmesinden dolayı mümkün olmamaktadır. Narenciye’yi ele almak gerekirse, bu ürünün mevsimsel değişikliklerden etkilenmesinden dolayı dönemler arasında ihracat miktarının çok büyük farklılıklar gösterdiği görülmektedir. Rakamsal olarak bakmak gerekirse, bu kalemin ihracat miktarının 2008 yılında üretim dönemlerinin sınırlılığında dolayı dalgalanmalar yaşadığı, hatta üçüncü çeyrekte 0’a düştüğü görülmektedir. Yıllık toplamlara bakıldığı zaman, 2007’de 114,8 milyon kg olan ihracat miktarı, 2008’de 39,9 milyon kg düşüş yaşayarak 74,9 milyon kg’ye gerilemiştir. Başka bir önemli ürün olan sigara, 2008’in dördüncü çeyreğine kadar yükselmiş, ilgili

çeyrekte ise keskin bir düşüş yaşayarak ihraç miktarı 0’a inmiştir. Narenciye kaleminde olduğu gibi bu mal grubunda da 2007 ve 2008 yılları arasındaki ihracat miktarlarında büyük düşüşler yaşanmış, söz konusu miktar 59,3 milyon adetten 28,9 milyon adet’e düşmüştür. Hurda ve döküntüleri kaleminin ihracat miktarı 2007 ve 2008 yıllarında sırasıyla 27,5 ve 25,8 milyon kg olarak gerçekleşmiştir. İlgili kalemin son çeyrekteki ihracat miktarı 2007 yılında 7,7 milyon kg iken, 2008 yılında 4,9 milyon kg’ye gerilemiştir. Patates’in ihracat miktarı 2007 yılında 8 milyon kg iken, 2008 yılında 6,7 milyon kg’ye gerilemiştir. 2007 yılının son çeyreğinde 0,67 milyon kg olan ihracat miktarı, 2008 yılının aynı döneminde yüzde 127,33 oranında artarak 1,52 milyon kg’ye ulaşmıştır. Süt ürünlerinin ihracat miktarı 1,4 milyon lt azalarak 5 milyon lt’den 3,6 milyon lt’ye gerilemiştir. 2007 yılının son çeyreğinde 1,1 milyon lt olan ihracat miktarı, 2008 yılının son çeyreğinde 0,8 milyon lt’ye gerilemiştir.

Tablo 3.8

	Seçilmiş İhraç Ürünlerinin Miktarlara Göre Dağılımı									
	2007					2008				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
Narenciye (Kg)	64,922,920	47,469,379	18,350	2,405,089	114,815,738	31,986,323	42,204,739	0	693,622	74,884,684
Sigara (Adet)	14,000,000	15,040,000	25,300,000	5,000,000	59,340,000	5,000,000	10,000,000	13,930,000	0	28,930,000
Hurda ve Döküntüleri (Kg)	6,271,525	6,229,133	7,281,337	7,721,300	27,503,295	8,870,406	8,716,220	3,321,920	4,862,835	25,771,381
Patates (Kg)	2,140,390	3,039,047	2,103,577	667,384	7,950,398	1,205,290	2,923,975	1,092,000	1,517,145	6,738,410
Süt Ürünleri (Lt.)	1,221,274	1,517,812	1,107,824	1,103,565	4,950,475	976,192	1,071,462	688,437	826,847	3,562,938

Kaynak: Ticaret Dairesi

Dış Ticaret Dengesi

Ülkemiz dış ekonomik ilişkiler bağlamında ve ithalat-ihracat kapsamında ele alındığı zaman, dış ticaret alanında ilk olarak göze çarpan rakamsal farklılıklar olmaktadır. Dış ticaret dengesindeki açık 2007 yılına göre 2008'de dolar cinsinden yüzde 2,81 oranında artmıştır. 2008 yılında toplam ithalat 1.575,7 milyon dolar, ihracat ise 74,5 milyon Dolar seviyesinde

gerçekleşmiştir. Söz konusu rakamlarla 2008 yılı ticaret açığı 1.501,2 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının dördüncü çeyreği ile 2008 yılı dördüncü çeyreği kıyaslandığı zaman ithalat yüzde 35,3 oranında azalırken, ihracat yüzde 35,7 oranında düşmüştür. Aynı çeyrekte dış ticaret açığının yüzde 35,3 oranında azalması göze çarpmaktadır.

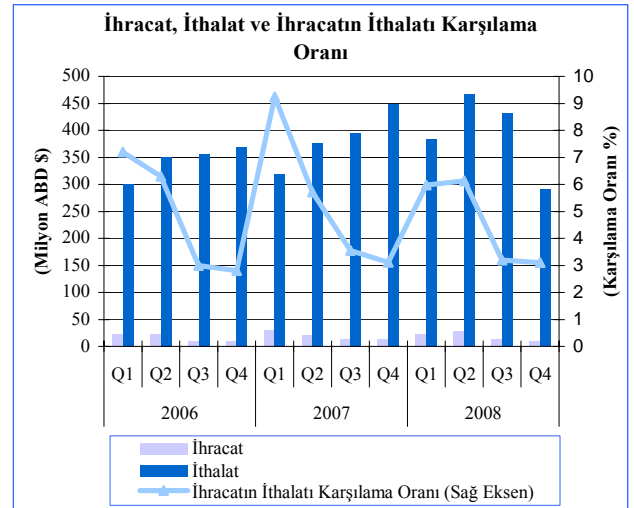
Tablo 3.9

ABD \$ (Milyon)	İthalat, İhracat ve Dış Ticaret Dengesi ile Değişim Oranları								
	2007				2008				(07-Q4) (08-Q4) Yüzde Değişim
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	
İthalat	319,1	376,3	394,4	449,4	384,6	468,1	432,3	290,7	-35,3
İhracat	29,5	21,5	14,0	14,0	22,9	28,6	14,0	9,0	-35,7
Dış Ticaret Açığı	-289,6	-354,8	-380,4	-435,4	-361,7	-439,5	-418,3	281,7	-35,3

Kaynak: Ticaret Dairesi

2008 yılında ihracatın ithalatı karşılama oranı ilk iki çeyrek boyunca 6,0 ve 6,1 olarak gerçekleşmiş ve izleyen çeyreklerde sırasıyla gerçekleşen 3,2 ve 3,1 oranlarına göre daha yüksek bir karşılama oranı ortaya koymuşlardır. 2007 yılının son çeyreği ile 2008 yılının son çeyreğinde ihracatın ithalatı karşılama oranı aynı olup yüzde 3,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Grafik 3.1

Kaynak: Ticaret Dairesi

KKTC ihracatı, ülkenin ekonomik alanda ambargolarla sınırlandırılmış olmasından dolayı ithalata göre çok dar bir çerçevede kalmıştır. Bu bağlamda, ihracatın büyük bir kısmı Türkiye ile gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra, 2005 yılında Yeşil Hat Tüzüğü'nün devreye girmesiyle Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat ivme kazanmıştır. Yine de, tüzüğün bütünü ile uygulanmamasından dolayı Güney ile yapılan ihracat, toplam KKTC ihracatının yüzde 10'una yaklaşmaktadır. Bu oran, çok düşük bir oran olmamakla birlikte, giderek artan bir trend göstermektedir.

Güney Kıbrıs'a yapılan ihracat tutarları dönemler bazında incelendiği zaman, Ocak-Aralık 2008 dönemi ihracat miktarında, 2008 yılının son çeyreği hariç sürekli bir artış eğilimi görülmektedir. 2007 ve 2008 yıllarının çeyrek dönemleri karşılaştırıldığında, 2008 yılının birinci çeyreğinde 2007 yılının aynı dönemine göre ihracat tutarında yüzde 40 oranında, ikinci çeyreğinde yüzde 88,9 oranında, üçüncü çeyreğinde yüzde 100 oranında ve son çeyrekte ise yüzde 53,85 oranında artış kaydedildiği görülmektedir. Rakamlar senelik toplamlar bazında incelendiği zaman, 2007 yılında 4,2 milyon Euro olan toplam ihracatın, 2008 yılı sonunda yüzde 69,05 artarak 7,1 milyon Euro'ya ulaştığı görülmektedir.

Tablo 3.10

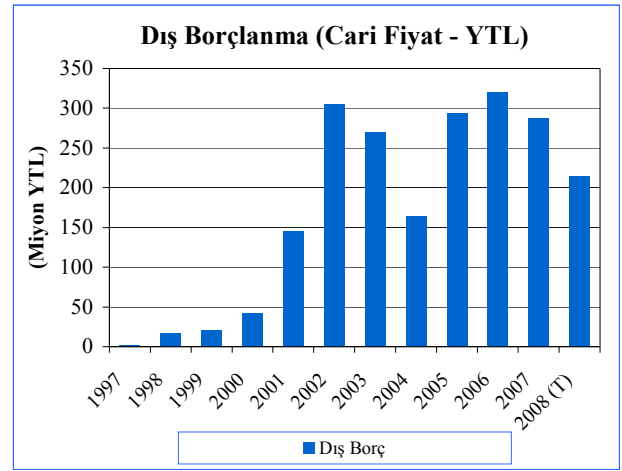
Euro (€) Milyon	Yeşil Hat Tüzüğü Kapsamında Güney Kıbrıs ile Yapılan İhracatın Karşılaştırılması				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2007	1.0	0.9	1.0	1.3	4.2
2008	1.4	1.7	2.0	2.0	7.1
Yüzde Değişim (%)	40,0	88,9	100	53,85	69,05

Kaynak: Kıbrıs Türk Ticaret Odası

Dış Borçlanma

KKTC'de bütçe finansman ihtiyacının önemli bir kısmı dış kredilerden sağlanmaktadır. 2007 yılında 287,1 milyon YTL olan bütçe finansman ihtiyacının, 271,4 milyon YTL'si dış kredilerden sağlanırken, 2008 yılında 361,4 milyon YTL olarak hedeflenen finansman ihtiyacının, kredilerle finanse edilecek kısmının yüzde 21,04 oranında azalarak 214,3 milyon YTL olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Grafik 3.2

(T) Tahmin,
Kaynak: Ticaret Dairesi

Turizm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin bir ada ülkesi olması nedeniyle en büyük gelir kaynaklarından birisi turizm gelirleridir.

Turizm net gelirleri, ödemeler dengesi kapsamında yıllık bazda ele alınmış ve senelik değişimler gösterilmiştir. Yıllar arasında rakamsal farklılıkların oluşmasının nedeni, temelde, gelen ve konaklayan turist sayılarının her sene değişim göstermesi, ayrıca turizm net gelirlerinin Türk Parası olarak hesaplanıp Dolar'a çevrilmesinden ötürü oluşan kur farklılıklarıdır.

Bu bağlamda, 2001 yılında yaşanan düşüşün ardından, turizm net gelirleri 2006 yılına kadar artan bir seyir izlemekle beraber, 2006 yılında gelirlerde düşüş yaşanmıştır. 2007 yılında ise turizm net gelirleri, ele alınan dönem içerisinde en yüksek gelir tutarına ulaşmıştır. Rakamsal olarak incelemek gerekirse, 2000 yılında 198,3 milyon dolar olan turizm net gelirleri, 2001 yılında yüzde 52,75 oranında düşüş yaşayarak 93,7 milyon Dolar'a gerilemiştir. 2002 yılında 114,1 milyon Dolar olan net turizm gelirleri, bir önceki yıla göre 21,77 oranında artmıştır. 2003 yılında turizmin net gelirleri yüzde 56,70 oranında artarak 178,8 milyon Dolar'a yükselmiştir. 2004 yılında ise, ele alınan

dönemler arasındaki en yüksek oranlı artış gerçekleşmiş ve yüzde 61,24 oranındaki artış ile gelirler 288,3 milyon Dolar'a yükselmiştir. 2005 yılında turizm net gelirleri 2004'e göre yüzde 14,05 oranında artarak 328,8 milyon Dolar'a yükselmiştir. 2006 yılında 303,2 milyon Dolar getiri sağlayan turizm net gelirleri, 2005 yılına göre yüzde 7,78 oranında düşüş yaşamıştır. 2007 yılında ise, turizm net gelirleri bir önceki yıla göre yüzde 25,66 oranında artarak 381,0 milyon Dolar olarak gerçekleşerek ele alınan dönem içerisinde tutar bazında en yüksek miktar olmuştur.

Tablo 3.11

Ödemeler Dengesi Kapsamında Turizm Net Gelirleri ve Yüzde Değişimleri (%)

Yıllık Gelirler ABD \$ (Milyon)								Yüzde Değişim (%)						
2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007
198,3	93,7	114,1	178,8	288,3	328,8	303,2	381,0	-52,75	21,77	56,70	61,24	14,05	-7,78	25,66

Kaynak: DPÖ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toplam döviz gelirleri 2004, 2005 ve 2006 yılları bazında ele alınmış ve tutarlar ele alınan yıllar arasında artış göstermiştir. Net turizm gelirleri ise 2005 yılında, 2004 yılına göre artmış, 2006 yılında ise gerilemiştir. Bu bağlamda, 2004 yılında net turizm gelirleri, toplam döviz gelirleri içerisinde yüzde 34,4 oranında paya sahip olmuştur. Bu oran, 2005 yılında, net turizm gelirlerinin artış hızının toplam döviz gelirlerindeki artış hızından düşük olması nedeniyle yüzde 0,8'lik bir daralma yaşayarak yüzde 33,6 olarak gerçekleşmiştir. 2006 yılında, net turizm gelirlerindeki 25,6 milyon Dolar'lık gerileme karşısında toplam döviz gelirlerindeki 193,4 milyon Dolar'lık artış sonucu, net turizm gelirlerinin toplam döviz gelirlerine göre yüzdesi 25,9'a gerilemiştir.

Tablo 3.12

ABD \$ (Milyon)	Ödemeler Dengesi Bilançosu Kapsamında Turizm Net Gelirlerinin Toplam Döviz Gelirlerine Oranı		
	2004	2005	2006
Net Turizm Gelirleri (I)	288,3	328,8	303,2
Toplam Döviz Gelirleri (II)	839,0	979,2	1,172,6
I/II (%)	34,4	33,6	25,9

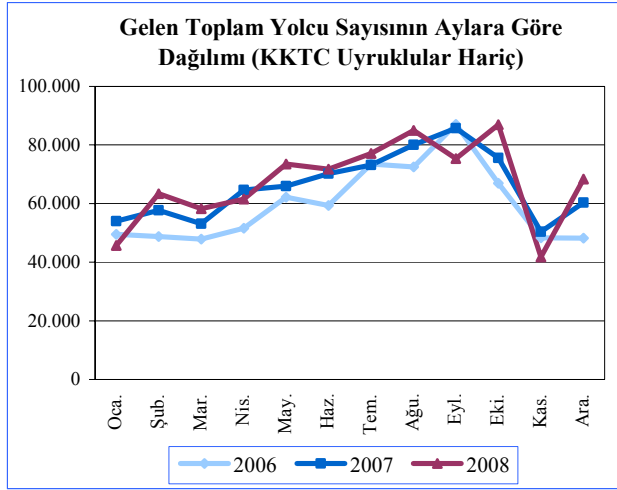
Kaynak: DPÖ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen yabancı yolcu sayısı 2007 yılının Ocak-Aralık dönemine göre yüzde 2,23 oranında artarak toplamda 791,036 yolcudan 808,682 yolcuya

ulaşmıştır. Çeyrek dönemler itibarıyla karşılaştırma yapmak gerekirse, 2007 yılının ilk çeyreğinde, 2008 yılının ilk çeyreğine göre yüzde 1,49 oranında artış, ikinci çeyreğinde yüzde 2,97 oranında artış, üçüncü çeyreğinde 0,63 oranında düşüş ve son çeyrekte ise yüzde 5,76 oranında bir artış yaşanmıştır.

2008 yılı dördüncü çeyreğinde gelen yabancı yolcu sayısı, bir önceki yılın aynı dönemi ile ay bazında karşılaştırıldığı zaman, Ekim ve Aralık aylarında sırasıyla yüzde 14,95 ve 13,48 oranlarında artış yaşanırken, Kasım ayında 17,26 oranında düşüş yaşanmıştır.

Grafik 3.3

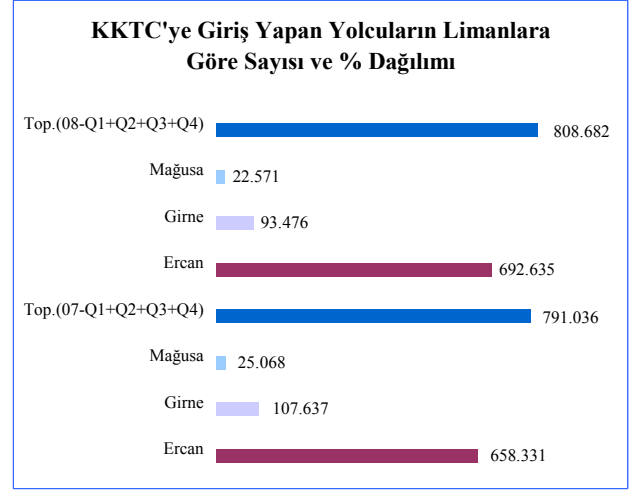
Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

2008 yılının Ocak-Aralık arası bir yıllık döneminde, ülkemizde mevcut tek havalimanı ve iki deniz kapısından giriş yapan kişilerin toplam sayısı, 2007 yılının aynı dönemine göre yüzde 2,23 oranında artarak 791,036 kişiden 808,682 kişiye ulaşmıştır. Ülkeye girişlerde en çok tercih edilen liman büyük bir farkla Ercan Havalimanı olmaktadır.

2008 yılı'nın dört çeyreği de temel alındığı zaman, toplam içerisinde en çok tercih edilen kapı olan Ercan Havalimanı'ndan giriş yapanların sayısı 692,635 olurken, girişlerde Girne Limanı ve Mağusa Limanı'nı tercih eden

kişilerin toplam sayısı sırasıyla 93,476 ve 22,571 olarak gerçekleşmiştir.

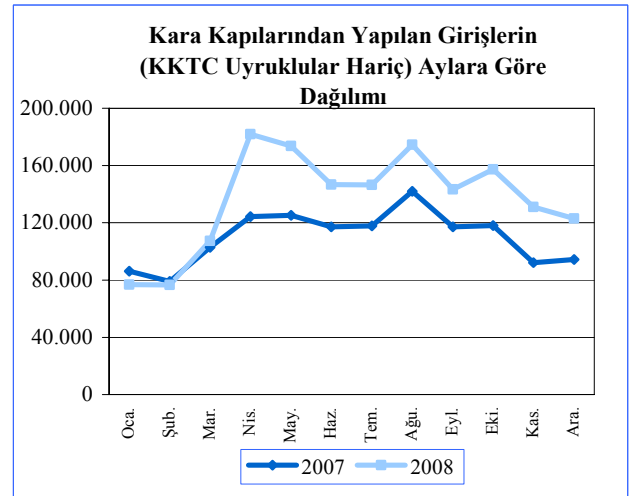
Grafik 3.4

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kara kapılarından giriş yapan yabancıların sayısı 2008 yılı Ocak-Aralık dönemini kapsayan bir yıllık süreçte toplamda 1.638.885 yolcu olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemleri kapsayan kişi sayısı 2007 yılında 1.318.659 olarak gerçekleşmiş ve 2008 yılında yüzde 24,28 oranında artış göstermiştir. 2007 yılı dördüncü çeyrek döneminde 304.798 olan giriş sayısı, 2008 yılı dördüncü çeyrek dönemde yüzde 35 oranında artarak 411,474 kişiye yükselmiştir.

Grafik 3.5

Kaynak: DPÖ

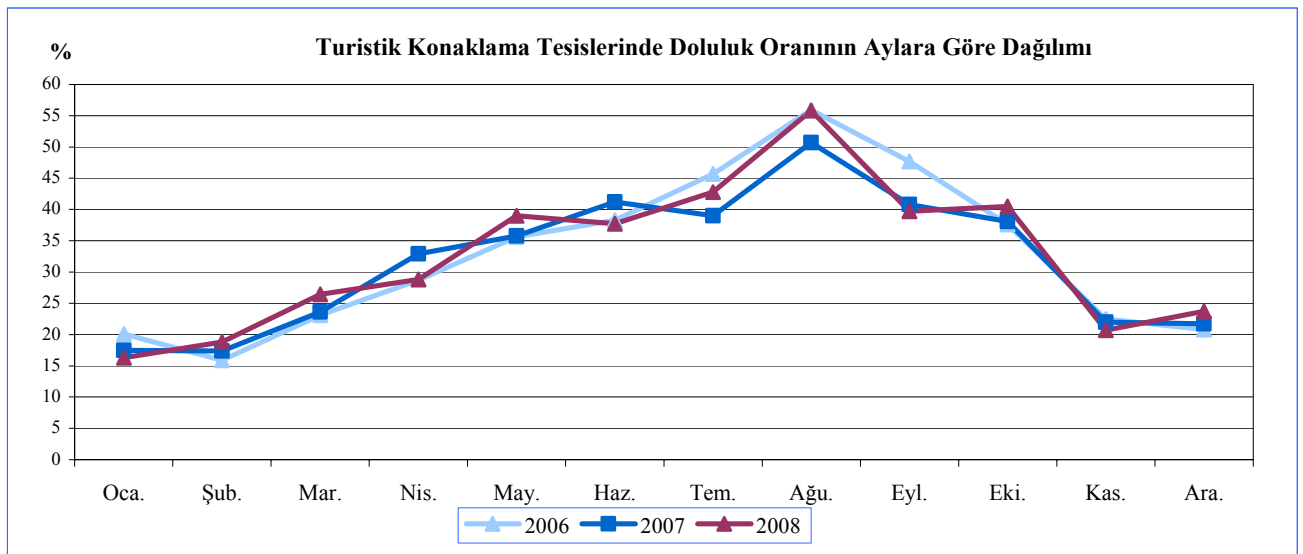
Turistik konaklama tesislerinde 2008 yılının Ocak-Aralık dönemini kapsayan bir yıllık sürede gerçekleşen ortalama doluluk oranı, 2007 yılının aynı dönemi ile oransal olarak karşılaştırıldığı zaman, 2007 yılında yüzde 32,50 olan ortalama doluluk oranının çok küçük bir ilerleme göstererek yüzde 33,3'e tırmandığı görülmektedir. Aynı dönemlerde gelen yabancı yolcu sayısının 791,036'dan 808,682'ye yükseldiği ve yüzde 2,23'lük oransal artış olduğu göz önüne alındığı zaman, turistik konaklama tesislerindeki doluluk oranlarının geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 2,46 oranında artış göstermesinin paralel olarak ilerlediği düşünülebilir.

2006, 2007 ve 2008 yıllarının Ocak-Aralık arası bir yıllık dönemlerindeki turistik konaklama tesislerinde doluluk oranlarının aylar itibarıyla dağılımı genel anlamda benzerlikler göstermektedir. 2007 ve 2008 yıllarını ele alacak olursak, her iki yılın da ilgili dönem itibarıyla en yüksek doluluk oranı Ağustos ayında sırasıyla yüzde 50,7 ve 55,8 oranlarında gerçekleşmiştir. Her iki dönemde gelen yabancı turist sayısı ile turistik konaklama tesislerinin doluluk oranlarının paralel olduğu gözlenmektedir.

Ada ülkesi olmanın sağladığı avantajla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti turizm açısından en verimli dönemleri yaz aylarında yaşamaktadır. Turizm açısından yılın en hareketli dönemini oluşturan ve Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarından oluşan yılın üçüncü çeyreği, geçen yılın aynı aylarına göre kıyaslandığında yüzde 43,5 olan turistik konaklama tesislerindeki ortalama doluluk oranı, 2008 yılında yüzde 46,1'e yükselmiştir.

Mevsimselliğe son derece duyarlı olan ülkemiz turizmi ve buna bağlı olarak turistik tesislerin doluluk oranı, yaz aylarında yılın diğer aylarına kıyasla artış göstermekte olduğundan bu doluluk oranlarının yılın dördüncü ve birinci dönemlerde azalma gösterebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Yılın dördüncü çeyreğini oluşturan Ekim, Kasım ve Aralık aylarında, konaklama tesislerindeki doluluk oranları yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerine göre daha düşük oranlarda seyretmektedir. Ekim ayı doluluk oranı 2007 yılında yüzde 38,10 iken 2008 yılında yüzde 40,50 oranında artarak yüzde 40,50'e yükselmiştir. Kasım ayında ise doluluk oranı yüzde 1,3'lük bir düşüşle yüzde 22'den yüzde 20,70'e gerilemiştir. Aralık ayında ise 2007 yılında yüzde 21,7 olan doluluk oranı, yüzde 23,7'ye yükselmiştir.

Grafik 3.6

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

4. BÜTÇE GELİŞMELERİ

2007-2008 Dördüncü Çeyrek Karşılaştırmaları

2008 yılı son çeyreği itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,02 artış gösteren bütçe gelirlerine karşılık bütçe giderleri yüzde 8,23 oranında artış göstermiştir. Bu artışlara bağlı olarak 2008 yılı dördüncü çeyreğinde bütçe gelirleri 700,99 milyon YTL iken bütçe giderleri 793,91 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Özellikle personel giderleri kaleminin son çeyrek içerisinde diğer çeyrelere göre yüksek seyretmesine bağlı olarak bu dönemde bütçe dengesinde gerçekleşen açık, geçen yıla göre yüzde 55,77 artış göstermiş ve 92,9 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Bu rakamlara göre 2008 yılı toplam bütçe giderlerinin yüzde 33,57'si son çeyrekte kullanılmış olurken, 2008 yılı içinde gerçekleşen toplam gelirlerin yüzde 29,68'i bu dönem içerisinde tahsil edilmiştir.

Tablo 4.1

2007-2008 Dördüncü Çeyrek Karşılaştırmaları

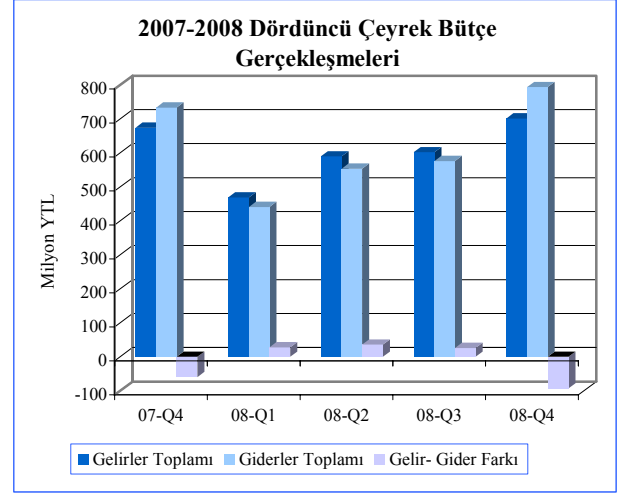
Milyon YTL	2007		2008		Yüzde Değişim (%)
	Yıllık Gerçekleşme	Q4	Tadil Ödenek	Q4	
		Gerçekleşme		Gerçekleşme	
Bütçe Gelirleri	2183,38	673,91	2.616,52	700,99	4,02
Bütçe Giderler	2125,06	733,56	2.743,32	793,91	8,23
Bütçe Dengesi	58,32	-59,65	126,80	-92,92	55,77

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2007 son çeyreği ile 2008 son çeyreği arasındaki bütçe gelir ve gider gelişimleri aşağıdaki grafikte verilmektedir. Buna göre

mali yıl içinde en yüksek gelir ve gider rakamlarına yılın son çeyreğinde ulaşıldığı görülmektedir.

Grafik 4.1

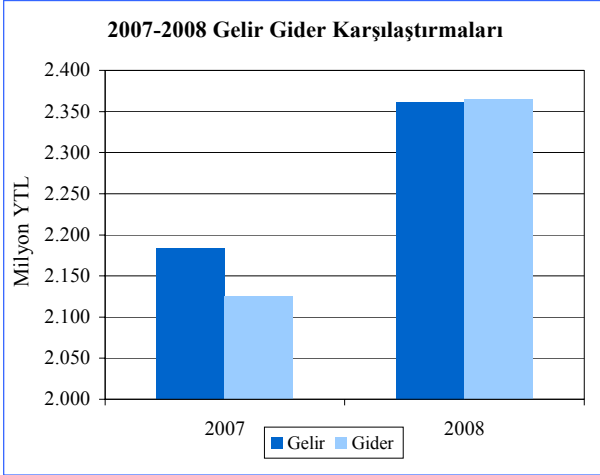
Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2007 - 2008 Yıllık Bütçe Karşılaştırmaları

2007 yılında 2.183,38 milyon YTL olarak gerçekleşen bütçe gelirleri toplamı 2008 yılsonu itibarıyla bir önceki yıla göre yüzde 8,16 artış göstermiş ve 2.361,53 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Yıllık bazda bütçe gelirlerinde gerçekleşen bu artışa karşılık giderlerde meydana gelen yüzde 11,28'lik artışa bağlı olarak 2007 yılında bütçe fazlası oluşurken 2008 yılında 3,19 milyon YTL bütçe açığı gerçekleşmiştir.

2007 ve 2008 yılları bütçe gerçekleştirmelerinde gelirler kalemlerine bakıldığında zaman vergi gelirlerindeki yüzde 20,94'lük artışa karşın vergi dışı gelirlerde yüzde 25,07 daralma gözlenmiştir. 2008 yılında alınan bağış yardım ve krediler kalemi 2007'ye göre yüzde 30,93 artış göstermiş ve 726,53 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem içerisinde giderler kalemlerine bakıldığında cari transferler ve personel giderleri yüzde 14,53 artış göstermiştir.

Grafik 4.2

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Gelirler

2008 yılı son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre bütçe gelir kalemleri incelendiği zaman alınan bağış yardım ve krediler kaleminin yüzde 42,79 artış göstererek 264,51 milyon YTL'ye ulaşması dikkat çekmektedir. Gelir kalemleri içerisinde göze çarpan diğer bir kalem ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 27,88 düşüş göstererek 125,07 milyon YTL'ye gerileyen vergi dışı gelirler kalemidir. Bu gelişmelere bağlı olarak bütçe gelirler toplamı 2008 yılı son çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 4,02 oranında artış göstermiştir.

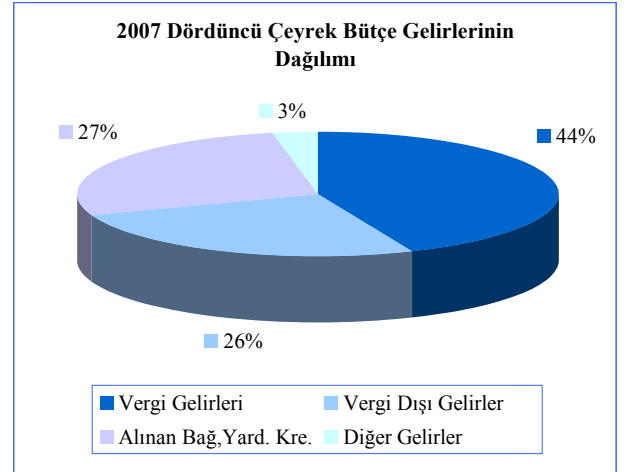
Tablo 4.2

Bütçe Gelirleri			
Milyon YTL	2007 Q4	2008 Q4	Yüzde Değişim (%)
Vergi Gelirleri	293,81	304,56	3,66
Vergi Dışı Gelirler	173,42	125,07	-27,88
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	185,24	264,51	42,79
Diğer Gelirler	21,44	6,85	-68,05
Toplam	673,91	700,99	4,02

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

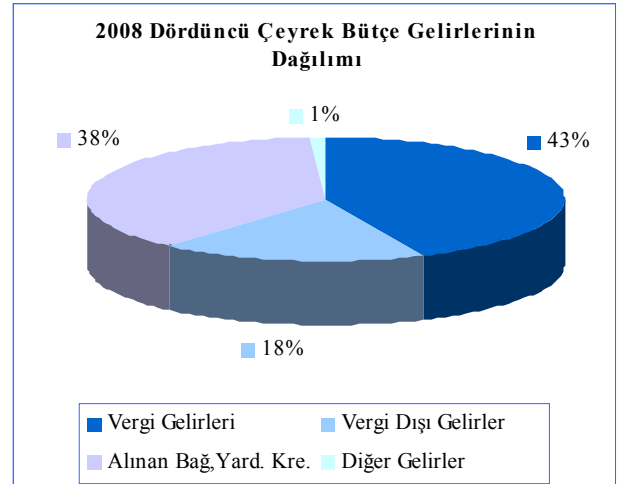
Vergi dışı gelirler kalemindeki düşüşe bağlı olarak bu kalemin toplam bütçe gelirleri içerisinde 2007 yılı son çeyreğinde yüzde 26 iken 2008 yılı aynı dönemde yüzde 18'e gerilemiştir. Aynı dönemler içerisinde ise alınan bağış yardım kredilerin toplam gelirler içindeki payı yüzde 27'den yüzde 38'e yükselmiştir.

Grafik 4.3

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

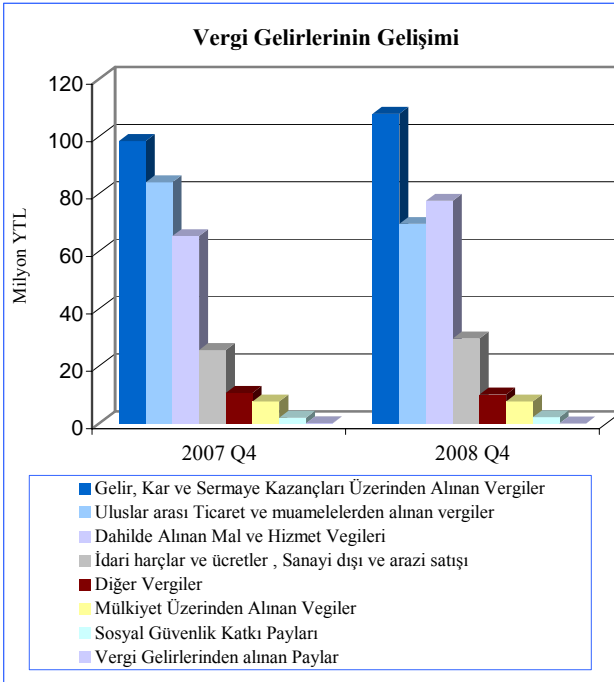
Grafik 4.4

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Vergi gelirini oluşturan kalemlere bakıldığı zaman gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kalemi ve dahilde alınan mal ve hizmet vergileri kaleminin birlikte vergi gelirleri toplamının yüzde 84'e yakın kısmını teşkil ettikleri görülmektedir. Vergi gelirleri içinde en büyük paya sahip gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, 2008 yılı son çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 9,61 artış göstererek 107,86 milyon YTL'ye yükselmiştir. Aynı dönemler içerisinde uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kaleminde yüzde 17,29'luk düşüş yaşanmış ve 69,50 milyon YTL'ye gerilemiştir. Bu düşüşe karşın aynı dönemler içinde dahilde alınan mal ve hizmet vergi gelirleri yüzde 18,87 artış göstererek vergi gelirleri kaleminde gerçekleşen yüzde 3,67'lik artışa katkıda bulunmuştur.

Grafik 4.5

Kaynak: DPÖ

Giderler

2008 yılı son çeyreği itibarıyla bütçe giderleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 8,23 artış göstermiştir. Bütçe giderleri kalemleri içinde en büyük paya sahip olan personel giderleri aynı dönem içerisinde yüzde 14,48 artış gösterirken cari transfer kalemi 2007'nin son çeyreğine göre yüzde 17,85 düşüş göstererek 66,66 milyon YTL'ye gerilemiştir. Mal hizmet ve alım giderler kaleminde bir önceki yıla göre yüzde 6,45'lik bir artış gerçekleşmiş ve 66,83 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

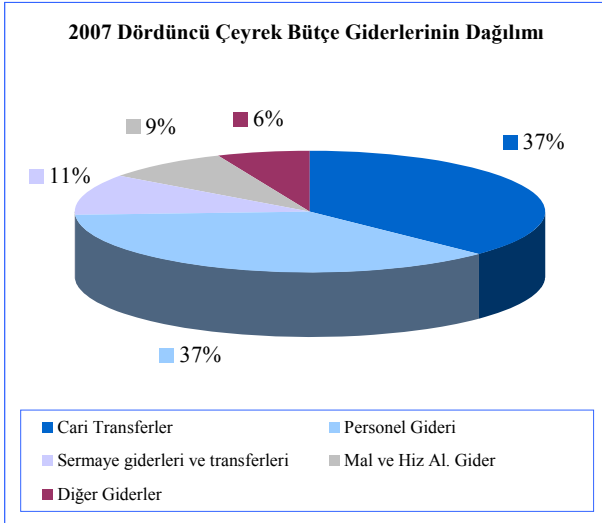
Tablo 4.3

Bütçe Giderleri			
Milyon YTL	2007 Dördüncü Çeyrek Gerçekleşme	2008 dördüncü Çeyrek Gerçekleşme	Yüzde Değişim (%)
Personel Giderleri	272,80	306,00	12,17
Cari Transferler	270,46	309,62	14,48
Sermaye Giderleri ve Transferler	81,14	66,66	-17,85
Mal Hizmet Alım Giderleri	62,78	66,83	6,45
Diğer Giderler	46,40	44,80	-3,45
Toplam	733,58	793,91	8,22

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

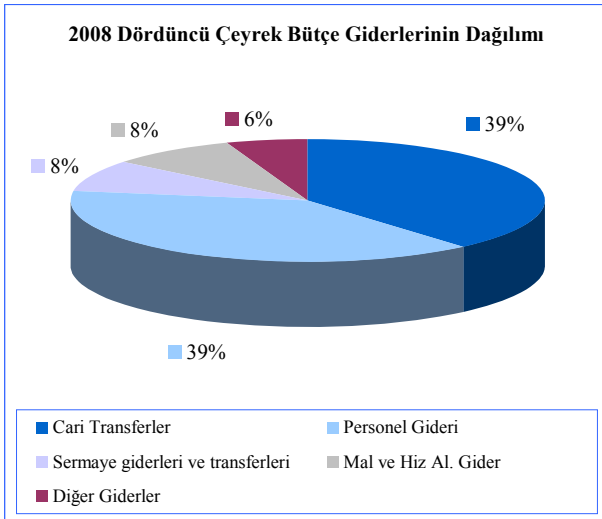
2007 yılı son çeyreğinde bütçe giderleri toplamı içinde cari transferlerin ve personel giderlerinin payları yüzde 37 iken 2008 son çeyreğinde bu oranlar yüzde 39'a yükselmiştir. Bu artışla birlikte personel giderleri ve cari transferler kalemlerinin toplam bütçe giderleri içindeki payı yüzde 78'e yükselmiştir. Bu iki kaleminde meydana gelen artışı, sermaye giderleri ve transferleri kaleminin toplam giderler içindeki ağırlığı yüzde 11'den yüzde 8'e yaşanan gerileme karşılamıştır.

Grafik 4.6

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.7

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Finansman Dengesi

Bütçe gelirlerinden TC kredileri ve iç borçlanma kalemlerinin çıkarılması suretiyle elde edilen gelir rakamı ile bütçe giderleri arasındaki farka eşit olan finansman dengesi, 2008 yılında 2007 yılına göre yüzde 104,62 oranında artış göstererek 213,04 milyon YTL'den 435,92 milyon YTL'ye yükselmiştir. 2007 ile 2008 yılları arasında finansman dengesinin negatif yönde iki katından fazla büyümesi temelde personel giderleri ve cari

transferler kalemlerinde meydana gelen 238,17 milyon YTL'lik artışa bağlı olarak gerçekleşen yüzde 11,28'lik genişleme etkili olmuştur. Ayrıca kredi ve yardımlardan arındırılmış bütçe gelirlerinde giderleri telafi edecek kadar artış olmaması ve 2007'ye göre sadece 16 milyon YTL'lik artış yaşanması dengedeki açığın kapanmasına engel teşkil etmiştir.

Tablo 4.4

Finansman Dengesi		
Milyon YTL	2007 Q4	2008 Q4
Bütçe Gelirleri	1.912,02	1.928,80
1. Yerel Gelirler	1.628,46	1.635,00
Vergi Gelirleri	954,15	1153,91
Vergi Dışı Gelirler	630,11	472,14
Sermaye Gelirleri ve Alacaklardan Tahsilat	44,2	8,95
2. Dış Yardımlar	283,56	293,80
TC Yardımları	283,32	293,80
Diğer	0,24	0,00
Bütçe Giderleri	2.125,06	2.364,72
Personel Giderleri	813,86	932,06
Cari Transferler	825,79	945,76
Sermaye Giderleri	169,66	180,67
Diğer Giderler	315,75	306,23
Finansman Dengesi	-213,04	-435,92
Finansman	271,36	432,72
TC Kredileri	271,36	432,72
İç Borçlanma	0,00	0,00

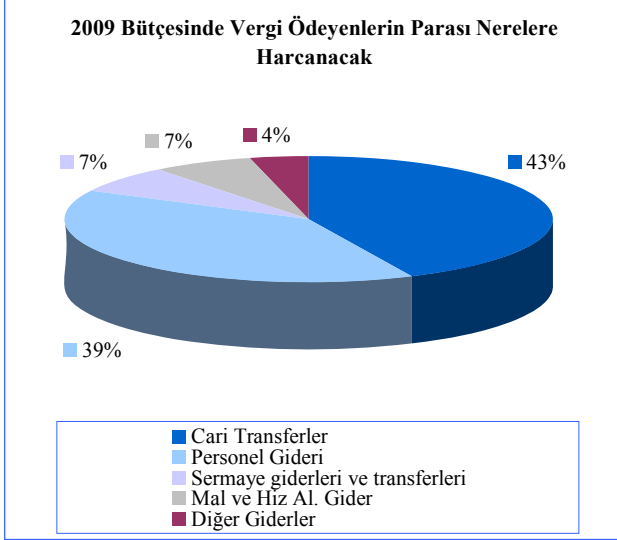
Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2009 Mali Yılı Bütçesi

2009 yılı içerisinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere bütçe giderleri için yılbaşında 2.566,75 milyon YTL ödenek tahsis edilmiştir. Bu ödeneklerin ana kalemler itibarıyla dağılımı incelendiğinde yüzde 43'ünün cari transferlere, yüzde 39'unun ise personel harcamalarına ayrıldığı görülmektedir. 2008 yılında cari transfer harcamaları gider toplamının yüzde 38,2'lik, personel harcamaları ise yüzde 34,1'lik kısmını teşkil etmiştir.

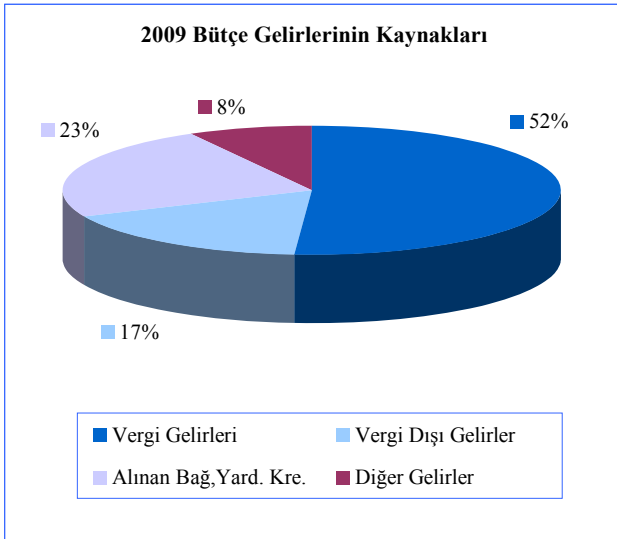
2009 yılında bütçe giderleri ile gelirleri arasındaki farkı finanse etmek için diğer giderler kalemi altında 205 milyon YTL'lik iç kaynak kalemi de yer almaktadır.

Grafik 4.8

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.9

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Tablo 4.5

Genel Bütçe Dengesi Yıllık Karşılaştırma (Milyon YTL)			
Milyon YTL	2008	2009	Yüzde Değişim
Gelirler	2.361,53	2.566,74	8,68
Vergi Gelirleri	1.153,91	1.313,49	
Vergi Dışı Gelirler	472,14	440,46	
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	726,53	603,00	
Diğer Gelirler	8,95	209,9	
Giderler	2.364,72	2.566,74	8,54
Cari Transferler	945,76	1.102,80	
Personel Giderleri	932,06	1.013,02	
Sermaye Gider ve Transferleri	215,48	179,57	
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	164,87	169,46	
Diğer Giderler	106,55	101,89	

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 yılının ikinci yarısında baş gösteren ve 2009'da daha da derinleşmesi beklenen ekonomik faaliyetlerde meydana gelen talep daralması bir önceki yıla göre bütçe gelirlerindeki artışa yönelik iyimser beklentileri olumsuz etkilemektedir. Bu durumun yerel gelir-gider arasındaki finansman ihtiyacı ile ilgili tahminlerde ciddi değişikliklere neden olabileceği, buna bağlı olarak bu açığı giderici tedbirlerin gündeme alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

5. PARASAL VE FİNANSAL GELİŞMELER

Bankacılık Sektörü Piyasa Yapısı

2008 yılsonunda bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı 2007 yılında olduğu gibi 24'dür. Sektördeki 24 bankanın 2'si kamu mevduat bankası, 15'i özel sermayeli banka ve 7'si şube bankasıdır. Dolayısıyla 2008 yılı sonunda adet olarak bankaların toplam sektör

içinde dağılımında bir önceki yılsonuna göre değişiklik olmamıştır. 2007 yılında olduğu gibi en büyük payın yüzde 62,50 oran ile özel sermayeli bankalar grubuna ait olduğu görülmektedir. Özel sermayeli bankaları sırasıyla yüzde 29,17'lik payla şube bankalar ve yüzde 8,33'lük payla kamu mevduat bankaları izlemektedir.

Tablo 5.1

	Banka Sayısındaki Gelişmeler						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kamu Mevduat Bankalar	3	3	3	2	2	2	2
Özel Sermayeli Bankalar	18	16	16	15	15	15	15
Şube Bankalar	4	5	6	6	6	7	7
Toplam	25	24	25	23	23	24	24
Yüzde Pay (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	12,00	12,50	12,00	8,70	8,70	8,33	8,33
Özel Sermayeli Bankalar	72,00	66,67	64,00	65,22	65,22	62,50	62,50
Şube Bankalar	16,00	20,83	24,00	26,08	26,08	29,17	29,17

Kaynak: KKTCMB

Ekonomik büyümeye paralel olarak gelişen sektörde, hizmet sunum birimi olan şube sayısı 2006 yılından itibaren artış eğilimi göstermektedir. Nitekim Aralık 2006'da 134 olan şube sayısı Aralık 2007'de 149 adet ve 2008'de 21 adet artarak 170'e ulaşmıştır. Şube sayısının banka gruplarına göre dağılımına bakıldığında, özel sermayeli

bankaların toplam şube sayısı içindeki payı 2007 yılında yüzde 63,76 iken, 2008 yılı itibarıyla 1,54 puan artarak yüzde 65,30'a yükselmiştir. Aynı dönemde şube bankaları ve kamu mevduat bankalarının şube sayıları artmasına rağmen toplam şube sayısı içindeki payları gerilemiştir.

Tablo 5.2

	Şube Sayısının Gelişimi ve Yüzde Dağılımı (%)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kamu Mevduat Bankalar	29	29	29	23	23	24	27
Özel Sermayeli Bankalar	95	87	88	83	83	95	111
Şube Bankalar	14	18	21	25	28	30	32
Toplam	138	134	138	131	134	149	170
Yüzde Dağılım (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	21,02	21,64	21,01	17,56	17,16	16,11	15,88
Özel Sermayeli Bankalar	68,84	64,93	63,77	63,36	61,94	63,76	65,30
Şube Bankalar	10,14	13,43	15,22	19,08	20,90	20,13	18,82

Kaynak: KKTCMB

2008 yılsonunda sektördeki çalışan sayısı bir önceki yıla göre 123 kişi artarak 2.249'dan 2.372 kişiye ulaşmıştır. Ekonomik gelişmenin sürmesi halinde sektörde yaşanacak gelişmeye paralel olarak personel sayısının da artması muhtemeldir. 2007 yılında sektörün toplam

personel sayısının içinde yüzde 61,63'üne sahip olan özel sermayeli bankalarının payı 2008 yılında yüzde 60,37'ye gerilemiştir. Aynı dönemde kamu mevduat ve şube bankaları grubunda artış olmuştur.

Tablo 5.3

	Personel Sayısı Dağılımı (%)						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Kamu Mevduat Bankalar	871	866	941	857	491	518	558
Özel Sermayeli Bankalar	990	1.018	1.086	1.171	1.257	1.386	1.432
Şube Bankalar	191	209	249	269	296	345	382
Toplam	2.052	2.093	2.276	2.297	2.044	2.249	2.372
Yüzde Dağılım (%)							
Kamu Mevduat Bankalar	42,44	41,37	41,34	37,31	24,02	23,03	23,52
Özel Sermayeli Bankalar	48,25	48,64	47,72	50,98	61,50	61,63	60,37
Şube Bankalar	9,31	9,99	10,94	11,71	14,48	15,34	16,11

Kaynak: KKTCMB

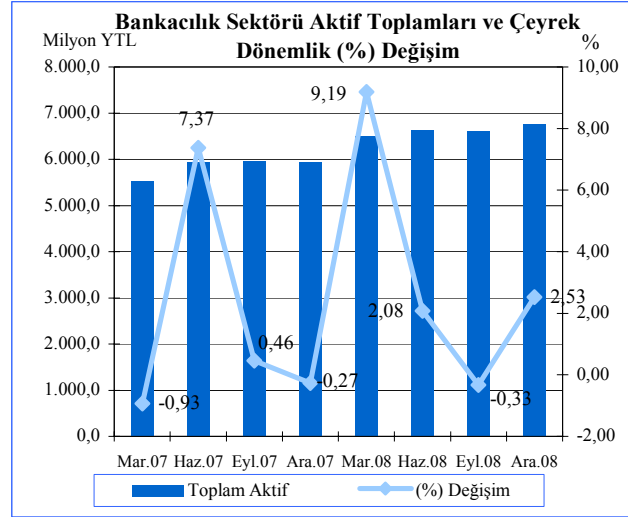
Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu

Bankacılık sektörü aktif toplamı 2008 yılsonunda Eylül 2008'e göre 167,1 milyon YTL artarak 6.603,2 milyon YTL'den 6.770,3 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bu artış oransal olarak yüzde 2,53'e denk gelmektedir. Bu dönemde menkul değerler cüzdanı yüzde 4,91, diğer aktifler yüzde 31,53 oranındaki azalışa karşın, brüt kredilerde yüzde 11,53 ve likit aktiflerde yüzde 10,66 oranında artış meydana gelmiştir. Bir yıllık dönem incelendiğinde ise (Aralık 2007 - Aralık 2008), bankacılık sektörü toplam aktiflerinin yüzde 13,90 oranında arttığı, miktar olarak ise 826,1 milyon YTL artarak, 5.944,2 milyon YTL'den 6.770,3 milyon YTL'ye ulaştığı görülmektedir. Bir yıllık dönemde likit aktifler hariç bütün varlık kalemlerinde yükselme olmuştur.

Bankacılık sektörü kaynakları incelendiği zaman, yılın son çeyreğinde mevduatta yüzde 4,59, özkaynaklarda yüzde 4,37 oranında artış olduğu gözlenmektedir. Bir yıllık dönemde ise mevduatta yüzde 12,67, özkaynaklarda yüzde 15,70 oranında artış olmuştur.

Sektör toplam aktiflerinde, 2008'in ilk çeyreğinde yüzde 9,19, ikinci çeyrekte yüzde 2,08, son çeyrekte yüzde 2,53'lük artışa karşın üçüncü çeyrekte yüzde 0,33 oranında daralma meydana gelmiştir.

Grafik 5.1

Kaynak: KKTCMB

Tablo 5.4

Milyon YTL	Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu									
	2007				2008				Yüzde Değişim (%)	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	9/08-12/08	12/07-12/08
Likit Aktifler	2.180,8	2.187,3	2.036,4	2.192,6	2.263,2	2.126,5	1.951,5	2.159,5	10,66	-1,51
MDC	208,8	312,3	314,9	256,4	299,8	372,4	421,3	400,6	-4,91	56,24
Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.035,1	3.050,5	3.402,3	11,53	24,41
Diğer Aktifler	810,7	1.013,2	1.148,3	760,4	912,5	1.091,1	1.179,9	807,9	-31,53	6,25
Toplam Aktif-Pasif	5.525,6	5.933,1	5.960,3	5.944,2	6.490,2	6.625,1	6.603,2	6.770,3	2,53	13,90
Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0	5.319,2	5.563,2	4,59	12,67
Diğer Pasifler	368,0	457,7	509,6	439,2	477,0	587,0	654,8	550,4	-15,94	25,32
Özkaynaklar	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1	629,2	656,7	4,37	15,70

Kaynak: KKTCMB

2008 yılının son çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisindeki en büyük payı yüzde 50,25 oranı ile brüt krediler kalemi almaktadır. Brüt kredileri sırasıyla yüzde 31,90 payla likit aktifler, yüzde 11,93'lük payla diğer aktifler ve yüzde 5,92'lik payla menkul değerler cüzdanı takip etmektedir.

Bankacılık sektörünün bir yıllık (Aralık 2007-Aralık 2008) varlıkları yapısal dağılım yönünden incelendiğinde likit aktiflerde ve diğer aktiflerde daralmaya karşın, MDC'de ve brüt kredilerde genişleme olduğu görülmektedir. Bu dönemde brüt kredilerin aktif toplamı içerisinde payı 4,24 puan artarak yüzde 50,25'e, menkul değerler cüzdanı 1,61 puan artarak yüzde 5,92'ye yükselmiştir. Buna

karşın likit aktifler aynı dönemde 4,99 puan gerileyerek yüzde 31,90 seviyesine inmiştir.

Sektörün pasif yapısı incelendiğinde mevduatın sektörün ana fon kaynağı olmaya devam ettiği görülmektedir. 2008 yılının dördüncü çeyreğinde, bir önceki çeyreğe göre mevduatların toplam kaynak içindeki payı yüzde 80,55'den yüzde 82,17'ye, özkaynakların payı ise yüzde 9,53'den yüzde 9,70'e yükselmiştir.

Aralık 2007-Aralık 2008 döneminde mevduatlarda daralmaya karşın, özkaynaklarda genişleme yaşanmıştır.

Tablo 5.5

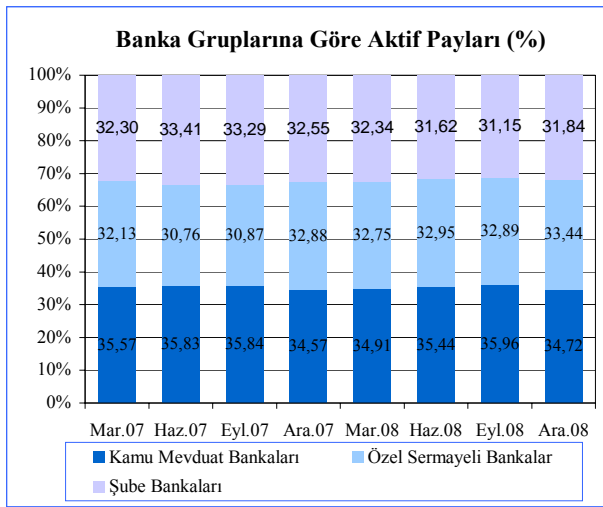
Aktif	Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Yapısal Dağılımı (%)							
	2007				2008			
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Likit Aktifler	39,47	36,87	34,17	36,89	34,87	32,10	29,55	31,90
MDC	3,78	5,26	5,28	4,31	4,62	5,62	6,38	5,92
Krediler (Brüt)	42,08	40,79	41,28	46,01	46,45	45,81	46,20	50,25
Diğer Aktifler	14,67	17,08	19,27	12,79	14,06	16,47	17,87	11,93
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Pasif								
Mevduat	86,56	83,18	82,06	83,06	83,72	81,95	80,55	82,17
Diğer Pasifler	6,66	7,71	8,55	7,39	7,35	8,86	9,92	8,13
Özkaynaklar	6,78	9,10	9,39	9,55	8,93	9,19	9,53	9,70
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak:KKTCMB

2008 yılının son çeyreğinde, sektör aktifinin kamu mevduat, özel sermayeli ve şube bankaları arasındaki dağılımı sırasıyla yüzde 34,72, yüzde 33,44 ve yüzde 31,84 olarak gerçekleşmiştir.

Bir yıllık dönemde (Aralık 2007-Aralık 2008) sektörün aktif yapısı banka grup paylarına göre incelendiğinde, kamu mevduat ve özel sermayeli bankaların payında artış, şube bankalarının payında ise azalış olmuştur.

Grafik 5.2

Kaynak: KKTCMB

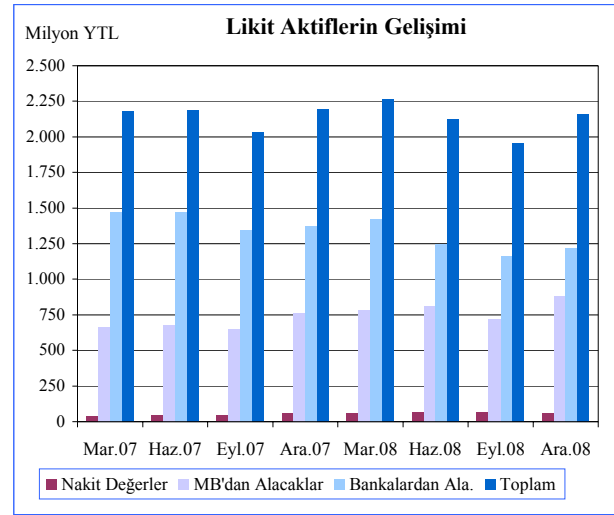
Likit Varlıklar

Bankacılık sektörü likit aktiflerini oluşturan nakit değerler, bankalardan alacaklar ve Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemlerinin toplamı, 2008 yılının dördüncü çeyreğinde 208 milyon YTL artarak 1.951,5 milyon YTL'den 2.159,5 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde, nakit değerler 67,7 milyon YTL'den 59,5 milyon YTL'ye gerilerken, Merkez bankası'ndan alacaklar kalemi 723,1 milyon YTL'den 882,2 milyon YTL'ye ve bankalardan alacaklar kalemi ise 1.160,7 milyon YTL'den 1.217,8 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Likit aktifler bir yıllık dönemde (Aralık 2007-Aralık 2008) bankalardan alacaklar kaleminde meydana gelen 156,3 milyon YTL'lik daralmadan dolayı 2.192,6 milyon YTL'den

2.159,5 milyon YTL'ye gerilemiştir. Bu dönemde nakit değerler kalemi 58,7 milyon YTL'den 59,5 milyon YTL'ye, Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemi ise 759,8 milyon YTL'den 882,2 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

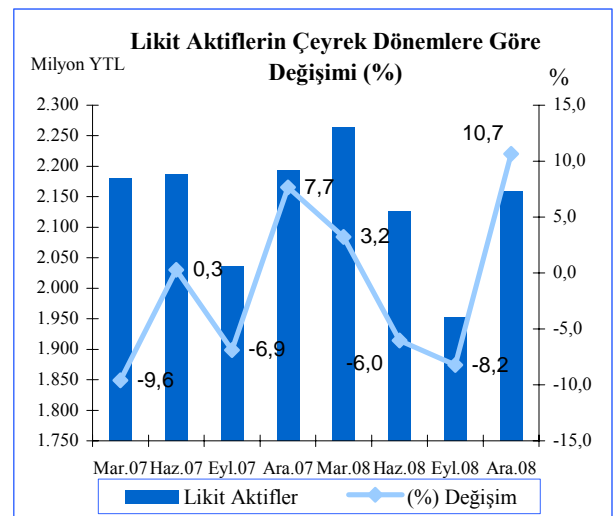
Grafik 5.3

Kaynak: KKTCMB

Likit aktiflerin 2008 yılında çeyrek dönemler bazında incelendiği zaman, birinci ve dördüncü çeyrekte sırasıyla yüzde 3,2 ve 10,7 oranında arttığı, ikinci ve üçüncü çeyrekte sırasıyla yüzde 6,0 ve 8,2 oranında azaldığı görülmektedir.

Grafik 5.4

Kaynak: KKTCMB

Brüt Krediler

Bankacılık sektörünün temel görevi finansal aracılık yapmaktır. Dolayısıyla, bankaların topladığı fonlar sayesinde yarattığı kredilerdeki gelişmeler takip edilmesi gereken önemli bir göstergedir.

Şahsi ve mesleki borçlar, kredilerin sektörlere göre dağılımında, 2008 yılının son çeyreğinde 143,3 milyon YTL artarak 1.547,4 milyon YTL

ile birinci sırada yer almaktadır. Bunu 1.134,6 milyon YTL ile kamu kurum ve kuruluşları, 571,9 milyon YTL ile ticaret sektörü izlemektedir.

Bir yıllık dönemde (Aralık 2007 - Aralık 2008) şahsi ve mesleki borçlar 1.111,2 milyon YTL'den 1.547,4 milyon YTL'ye, kamu kurum ve kuruluşları 889,5 milyon YTL'den 1.134,6 milyon YTL'ye, ve 552,5 milyon YTL'den 571,9 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Tablo 5.6

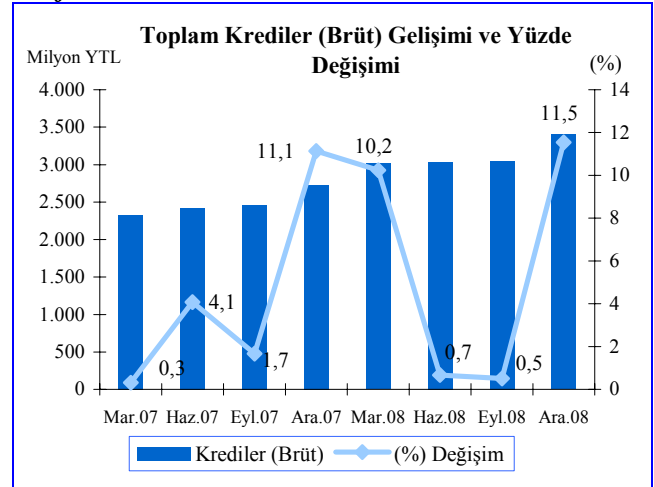
Milyon YTL	Kredilerin (Brüt) Sektörel Dağılımı							
	2007				2008			
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Kamu Kurum ve Kuruluşları	761,7	774,8	730,4	889,5	944,3	917,1	875,7	1.134,6
Tarım	11,3	13,4	13,0	12,4	13,7	14,3	11,9	15,0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,1	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0,0
Sanayi	4,5	2,9	1,8	7,2	8,2	8,9	8,2	9,3
Nakliye ve Ulaşım	7,8	6,7	5,5	13,8	31,3	14,4	15,1	16,5
Ticaret	498,5	554,2	551,2	552,5	716,5	608,5	630,5	571,9
İhracat	1,6	1,1	1,2	1,2	2,3	1,6	5,1	1,5
Turizm	17,2	17,5	17,4	19,5	20,7	19,5	15,6	16,2
Bina ve İnşaat	99,2	109,2	123,9	118,2	131,9	137,0	113,1	112,8
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	50,5	10,4	9,3	9,0	7,6	6,9	6,0	5,8
Şahsi ve Mesleki Borçlar / Diğer	872,9	929,9	1.006,8	1.111,2	1.138,2	1.339,7	1.404,1	1.547,4
Toplam Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.067,9	3.085,3	3.431,0

Not: Kredilerin (Brüt) sektörel dağılımına iskonto senetleri dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

Sektör kredilerinin 2008 yılı çeyrek dönem yüzde değişimleri incelendiğinde, tüm dönemlerde artış olduğu görülmekte, ancak en önemli artışın birinci ve dördüncü çeyrekte olduğu görülmektedir. Bu oranlar sırasıyla yüzde 10,2 ve yüzde 11,5'dir.

Grafik 5.5

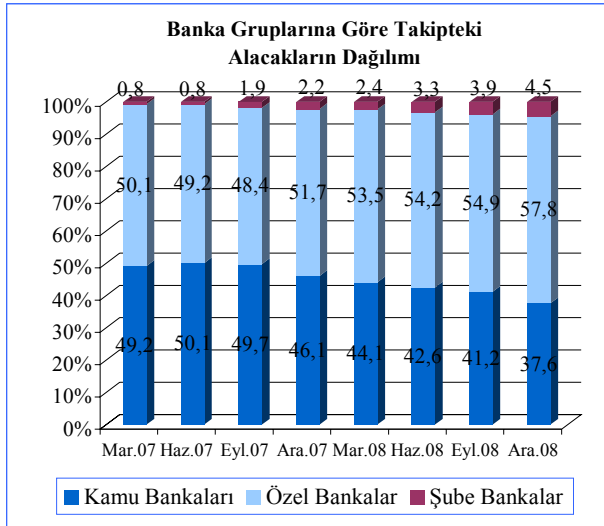

Kaynak: KKTCMB

Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Tahsili gecikmiş alacaklar banka grupları itibarıyla incelendiğinde, 2008 yılı dördüncü çeyreğinde bütün banka grupları payında artış olduğu görülmektedir. Sektörün bütününe ait TGA'lar içinde özel bankalar yüzde 57,8 oranı ile en büyük paya sahiptir. Özel bankaları sırasıyla yüzde 37,6 oranı ile kamu bankaları ve yüzde 4,5 oranla şube bankaları takip etmektedir. Bir yıllık dönemde tahsili gecikmiş alacakların dağılımını incelediğimizde, kamu bankalarının sektör içindeki TGA payı yüzde 46,06'dan yüzde 37,63'e azalmış, özel bankaların payı yüzde 51,71'den yüzde 57,84'e ve şube bankaların payı ise yüzde 2,23'den yüzde 4,53'e ulaşmıştır.

Grafik 5.6

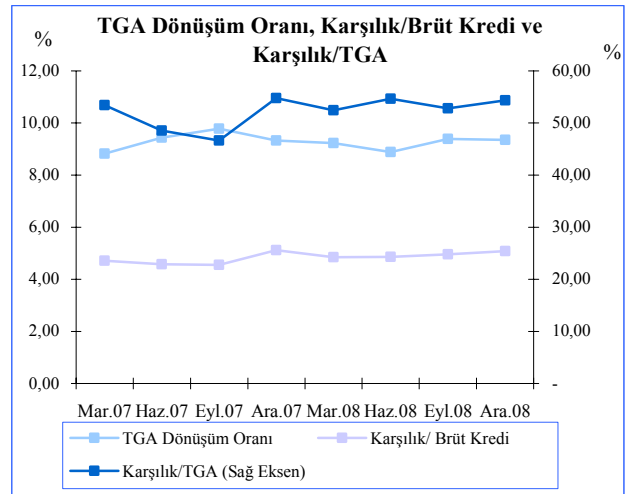
Kaynak: KKTCMB

2008 yılının son çeyreğinde, brüt krediler ve TGA miktarındaki artışla birlikte Eylül 2008'de yüzde 9,33 olan TGA takibe dönüşüm oranı Aralık 2008 sonunda yüzde 9,35 olmuştur. TGA takibe dönüşüm oranı, bir yıllık dönemde (Aralık 2007-Aralık 2008) seviyesini korumuştur. TGA takibe dönüşüm oranının değişmemesinde brüt krediler ile TGA artış hızının aynı olması etkili olmuştur.

Diğer taraftan, Eylül 2008 sonuna göre yüzde 4,92 olan karşılıkların brüt kredilere oranı, dördüncü çeyrek sonunda 0,16 puan artarak yüzde 5,08 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran bir yıllık dönemde ise <aynı kalmıştır.

Eylül 2008 sonunda yüzde 52,81 olan karşılıkların TGA'ya oranı dördüncü çeyrekte yüzde 54,35 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 5.7

Kaynak: KKTCMB

Mevduatlar

Sektör toplam mevduatı 2008'in dördüncü çeyreği sonunda, bir önceki çeyreğe göre 244,0 milyon YTL artarak 5.563,2 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Sektörün mevduat toplamı bir yıllık dönemde ise 625,8 milyon YTL artarak 4.937,4 milyon YTL'den 5.563,2 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde en büyük payın Eylül 2008 sonunda olduğu gibi Aralık 2008 sonunda da 4.367,1 milyon YTL'lik meblağ ve yüzde 78,50'lik payla tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla 572,9 milyon YTL ve yüzde 10,30'luk payla resmi mevduat, 321,3 milyon YTL ve 5,78 payla ticari mevduat izlemektedir.

Tablo 5.7

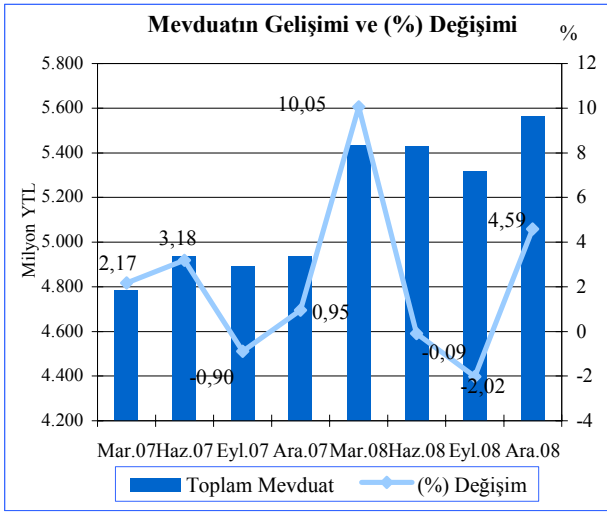
Milyon YTL	Mevduatın Türlerine Göre Gelişimi							
	2007				2008			
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	Eylül	Aralık
Resmi	482,8	556,1	491,4	456,2	485,6	506,6	503,0	572,9
Ticari	334,4	352,0	299,0	357,1	373,5	350,0	336,4	321,3
Tasarruf	3.706,1	3.761,7	3.808,9	3.808,5	4.153,7	4.236,5	4.160,7	4.367,1
Diğer	218,1	215,0	217,4	230,6	268,5	253,4	257,4	252,2
Bankalararası	41,6	50,5	74,2	85,0	152,4	82,5	61,7	49,7
Toplam Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0	5.319,2	5.563,2

Kaynak: KKTCMB

Sektör mevduatının gelişimi çeyrek dönemlere göre incelendiğinde, 2008 yılı ilk çeyreği sonunda yüzde 0,95 ve dördüncü çeyrekte yüzde 4,59 oranında artışa karşın, ikinci çeyrekte yüzde 0,09 ve üçüncü çeyrekte yüzde 2,02'lik düşüş yaşandığı görülmektedir.

Bankacılık sektörü mevduatı bir yıllık dönemde (Aralık 2007 - Aralık 2008) yüzde 12,67 oranında genişlemiştir.

Grafik 5.8

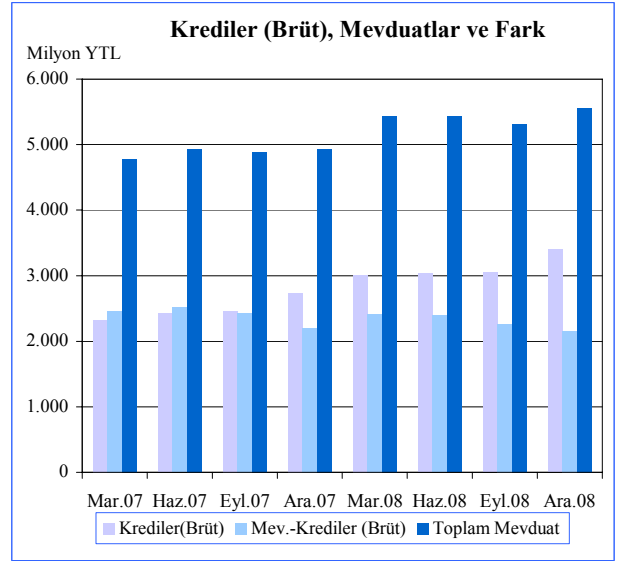

Kaynak: KKTCMB

Toplam mevduat ile brüt krediler arasındaki fark miktar yönünden karşılaştırıldığı zaman, üçüncü çeyrekte 2.268,7 milyon YTL olan fark, dördüncü çeyrek sonunda 107,8 milyon YTL azalarak 2.160,9 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Toplam mevduat ve brüt krediler arasındaki fark bir önceki yıla göre incelendiğinde, 41,7 milyon YTL'lik artış olduğu görülmektedir.

Grafik 5.9

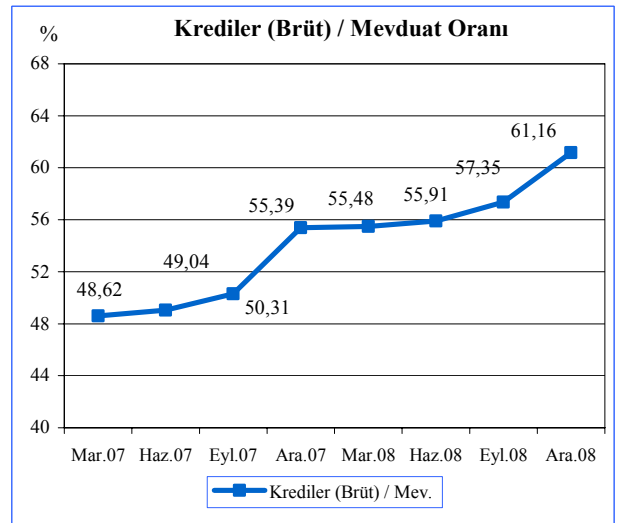

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık sektörünün derinliği ile aracılık fonksiyonunun göstergelerinden biri olan kredi/mevduat oranı, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 55,48, ikinci çeyrekte yüzde 55,91, üçüncü çeyrekte yüzde 57,35 ve son çeyrekte ise yüzde 61,16 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın çeyrek dönemlerinde bu oranlar sırasıyla yüzde 48,62, 49,04 ve 50,31 ve 55,39'dur.

Kredilerin (Brüt) mevduata oranı bir yıllık dönemde (Aralık 2007 - Aralık 2008) ise yüzde 24,41 oranında genişlemiştir.

Grafik 5.10

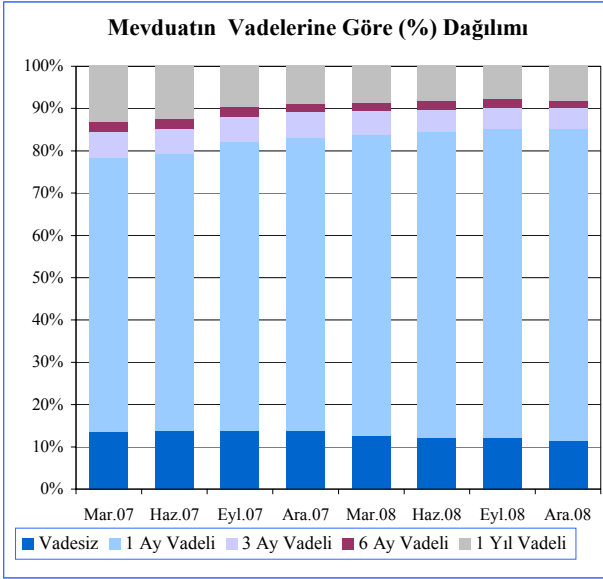
Kaynak: KKTCMB

Bankacılık sektörü mevduat hacmi önceki dönemlerde olduğu gibi Aralık 2008 sonunda da bir ay vadeli mevduatta yoğunlaştığı görülmektedir.

Aralık 2007 - Aralık 2008 döneminde bir ay vadeli mevduatın sektör toplamı içindeki payı 4,25 puan artarak yüzde 69,33'den, yüzde 73,58'e yükselmiştir.

Bir ay vadeli mevduatın sektör toplamı içindeki payı 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 71,37, ikinci çeyrekte yüzde 72,23, üçüncü çeyrekte yüzde 73,11 ve son çeyrekte 0,47 puan artarak yüzde 73,58 olmuştur. Bir ay vadeli mevduatı sırasıyla vadesiz, bir yıl vadeli, üç ay vadeli ve altı ay vadeli mevduat izlemektedir.

Grafik 5.11

Kaynak: KKTCMB

2008 yılı sonunda sektör özkaynakları Eylül 2008'e göre ödenmiş sermayedeki artışa bağlı olarak yüzde 4,37 oranında artarak 656,7 milyon YTL'ye yükselmiştir. Bu dönemde sektörün ihtiyatları yüzde 1,11, oranında azalmıştır.

Bankacılık sektörü özkaynak toplamı bir yıllık dönemde 89,1 milyon YTL, oransal olarak yüzde 15,70 oranında artarak 656,7 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde sektörün ödenmiş sermaye toplamında 25,4 milyon YTL ihtiyatlarda 57,2 milyon YTL ve kar/zarar kaleminde 6,5 milyon YTL artış olmuştur.

Tablo 5.8

Milyon YTL	Özkaynakların Gelişimi							
	2007				2008			
	Mar.	Haz.	Eyl.	Ara.	Mar.	Haz.	Eyl.	Ara.
Ödenmiş Sermaye	204,1	340,6	354,8	377,8	386,1	392,2	395,5	403,2
İhtiyatlar	114,4	119,2	111,8	103,1	129,4	146,3	162,1	160,3
Kar/Zarar	56,1	80,3	93,2	86,7	64,0	70,6	71,6	93,2
Toplam	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1	629,2	656,7

Kaynak: KKTCMB

Para Arzı

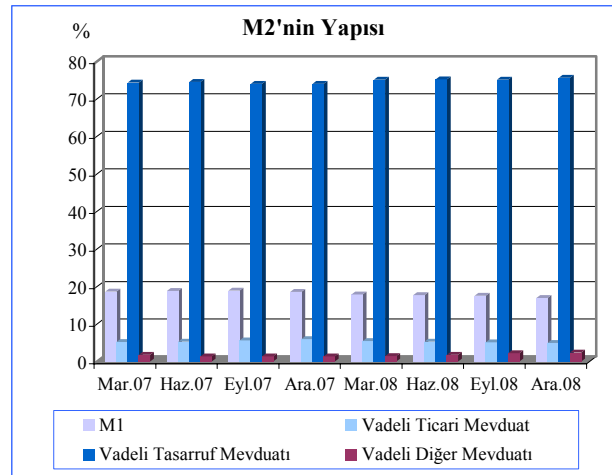
En dar tanımlı para arzı M1, 2008 yılı dördüncü çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,4 oranında artarak 887,8 milyon YTL'den 899,9 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bir yıllık dönemde (Aralık 2007 - Aralık 2008) ise M1 61,6 milyon YTL artarak 859,5 milyon YTL'den 899,9 milyon YTL'ye ulaşmıştır.

M2 tanımlı para arzı, Aralık 2008 sonunda Eylül 2008 sonuna göre 228,8 milyon YTL artarak 5.295,4 milyon YTL olmuştur. Oransal olarak bu değişim yüzde 4,5'e tekabül etmektedir. Bir yıllık dönemde ise M2 para arzı 806,2 milyon YTL artış göstermiştir.

M2 para arzına resmi mevduat ve KKTC Merkez Bankası nezdindeki diğer mevduatın ilave edilmesiyle bulunan en geniş tanımlı para arzı M3, 2008'in son çeyreğinde üçüncü çeyreğe göre 303,3 milyon YTL artarak 5.903,1 milyon YTL olmuştur. Aralık 2008 sonunda bir önceki yılın aynı dönemine göre M3'te meydana gelen büyüme yüzde 14,88'dir.

M2 para arzının yapısı incelendiğinde, en büyük payın önceki dönemlerde olduğu gibi Aralık 2008 sonunda da yüzde 75,62 oranla vadeli tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 17,00'lik payla M1, yüzde 4,97'lik payla vadeli ticari mevduat ve yüzde 2,41 oranla vadeli diğer mevduat izlemektedir.

Grafik 5.12

Kaynak: KKTCCMB

Tablo 5.9

Yıllar	Para Arzı Verileri (Milyon YTL)						
	Devre	M1	Yüzde Değişim (%)	M2	Yüzde Değişim (%)	M3	Yüzde Değişim (%)
2002		298,1		1.729,1		1.970,1	
2003		424,1	42,3	2.317,5	34,0	2.608,2	32,4
2004		618,4	45,8	3.017,7	30,2	3.382,7	29,7
2005		695,9	12,5	3.382,8	12,1	3.848,9	13,8
2006		828,6	19,1	4.367,4	29,1	4.907,8	27,5
2007	I	838,3	1,2	4.489,2	2,8	5.012,2	2,1
	II	857,2	2,3	4.551,0	1,4	5.168,3	3,1
	III	861,0	0,4	4.555,0	0,1	5.125,1	-0,8
	IV	859,5	-0,2	4.620,4	1,4	5.138,7	0,3
2008	I	904,5	5,2	5.047,5	9,2	5.613,0	9,2
	II	907,2	0,3	5.127,0	1,6	5.675,5	1,1
	III	887,8	-2,1	5.066,6	-1,2	5.599,8	-1,3
	IV	899,9	1,4	5.295,4	4,5	5.903,1	5,4

Kaynak: KKTCCMB

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

6. FİNANSAL İSTİKRAR ANALİZİ

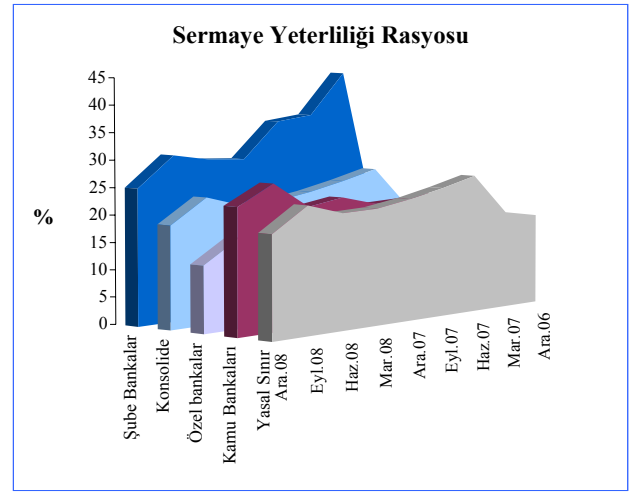
Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranlanmasıyla elde edilen sermaye yeterliliği standart rasyosunun (SYSR) konsolide bazda gelişimi incelendiğinde asgari yasal oran olan yüzde 8,00'in üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. Aralık 2008'te gerçekleşen konsolide Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosunun Eylül 2008'e göre 4,38 puan düşmüştür. Buna göre Eylül ve Aralık 2008 sonu itibarıyla gerçekleşen SYSR, sırasıyla yüzde 23,31 ve 18,93'tür. İlgili oran kamu, özel ve şube bankaları bazında, Aralık 2008 için sırasıyla 23,22, 12,30 ve 25,14 ve Eylül 2008 için ise sırasıyla yüzde 26,76, yüzde 16,51 ve yüzde 30,59 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla kamu, özel ve şube bankalarının SYSR oranı, Eylül 2008 oranları ile kıyaslandığında 3,54, 4,21 ve 5,45 puan düşüş gözlenmektedir. Banka grupları bazında çeyrek dönemde SYRS'inde en fazla düşüş meydana gelen banka grubu şube bankalarıdır. Aralık 2007'ye göre ise bu fark -10,19'dur. Aralık 2007 için konsolide SYSR'ye baktığımızda 2008 sonunun 3,51 puan üstünde, yüzde 22,44 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Kamu, Özel ve Şube bankaları için bakıldığında ise 2007 sonu oranları, yüzde olarak 21,08, 15,15 ve 35,33 olarak gerçekleşmişti.

SYRS oranlarının 2008 yılının dördüncü çeyrek döneminde konsolide SYSR'si Ekim 2008'de yüzde 22,85, Kasım 2008'de yüzde 23,03 ve 2008 sonuna göre yüzde 18,93 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde özkaynaklar yüzde 2,98 oranında artmaya devam ederken, risk ağırlıklı varlıkların ise belirgin bir yükseliş ile yüzde 26,80 oranında artması dikkat çekmektedir.

Aralık 2008, Konsolide Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu'ndaki belirgin azalış, Risk Ağırlıklı Varlıklar'daki dikkat çekici artışından dolayı gerçekleşmiştir. Bu belirgin artıştaki ana unsur ise Aralık 2008 sonu itibarıyla K.K.T.C bankacılık sistemindeki risk hesaplamalarında ilk defa Operasyonel Risk'in de dahil edilmiş olmasıdır. Eylül 2008'de 227,210 bin YTL olan Piyasa Riskleri, Operasyonel Risk'in de hesaba dahil edilmesiyle Aralık 2008 sonu itibarıyla 971,206 bin YTL yükselmiş ve SYSR oranının gerilemesinde etkili olmuştur.

Grafik 6.1

Kaynak: KKTCCMB

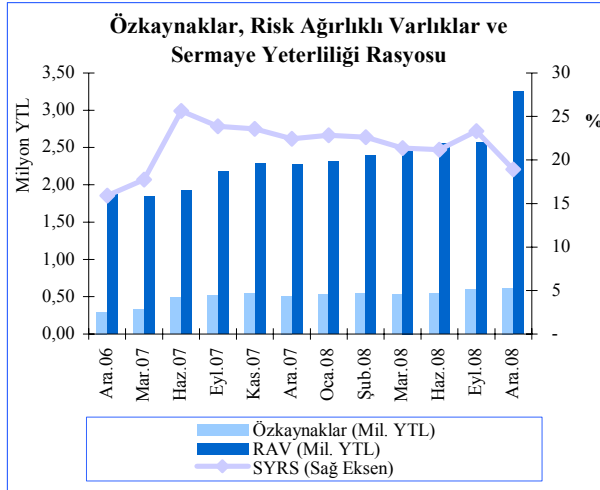
Risk ağırlıklı kalemlerin risk gruplarına ve çeyrek dönemlere göre artış/azalışlarına bakıldığında yüzde 20 ve yüzde 50'lik risk gurubun yüzde 1,70 arttığı ve risk bazında en yüksek dilim olan yüzde 100'lük dilimin ise yüzde 4,68 gerilediği gözlenmektedir.

Tablo 6.1

Risk Ağırlıklı Varlıklar (Bin YTL)			
	Eyl. 08	Ara. 08	Yüzde Değişim (%)
%0	0	0	0
%20	256.959	261.386	1,69
%50	524.132	533.189	1,70
%100	1.558.538	1.488.865	-4,68
Piyasa Riski + Operasyonel Riski	227.210	971.206	76,61

Kaynak: KKTCCMB

Grafik 6.2

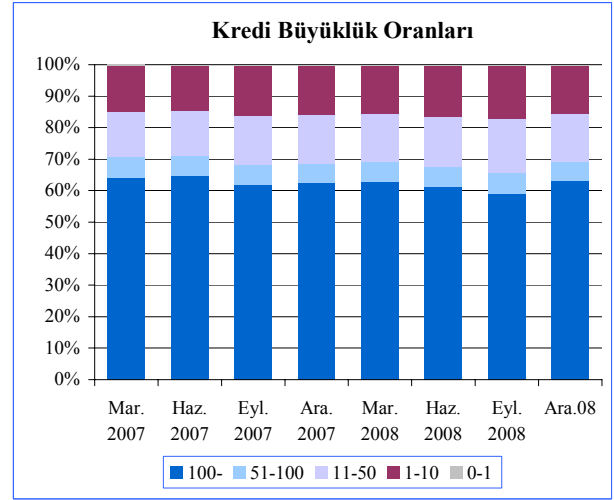

Kaynak: KKTCCMB

Krediler

Kredi büyüklüklerine bakıldığında 100 bin liradan büyük kredilerin toplam krediler içerisindeki payının diğer dilimlere göre ilk sırada olduğu görülmektedir. Buna göre kredi büyüklükleri Aralık 2007 de yüzde 68,04 ve Aralık 2008 de ise yüzde 68,66 olarak gerçekleşmiştir. Kredi büyüklüklerinde ikinci büyük dilimi 11-50 bin YTL arasındaki dilim oluşturmaktadır. Bu dilimin Aralık 2007 sonunda yüzde 16,94 olan toplamdaki payı Aralık 2008 sonunda yüzde 16,58'e yükselmiştir. 51-100 binlik dilim ise Aralık 2007'de yüzde 6,32 olarak gerçekleşirken, Aralık 2008'de yüzde 6,72 olarak gerçekleşmiştir. 1-10 binlik dilimde ise Aralık 2007 ve Aralık 2008 sırasıyla yüzde 8,37 ve yüzde 7,78'tir. En küçük kredi kullanım büyüklüğü olan 0-1 milyarlık dilim Aralık 2007'de yüzde 0,33 oranında gerçekleşmişti. Bu oran Aralık 2008'de 0,06 puan azalarak yüzde 0,27 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.3

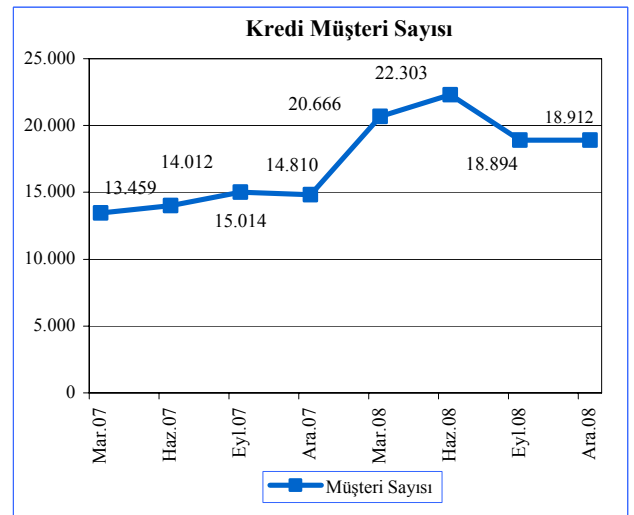

Kaynak: KKTCCMB

Kredi müşteri sayılarına bakıldığında Mart 2007'den itibaren artan eğilimin Eylül 2008 sonu itibarıyla ters döndüğü gözlenmektedir.

Buna göre Mart 2007 itibarıyla 13,459 olan kredi müşteri sayısı Eylül 2008 sonuna göre 18.894, olmuştur. Bu rakam Aralık 2008 tarihinde 18,912 olarak gerçekleşmiştir.

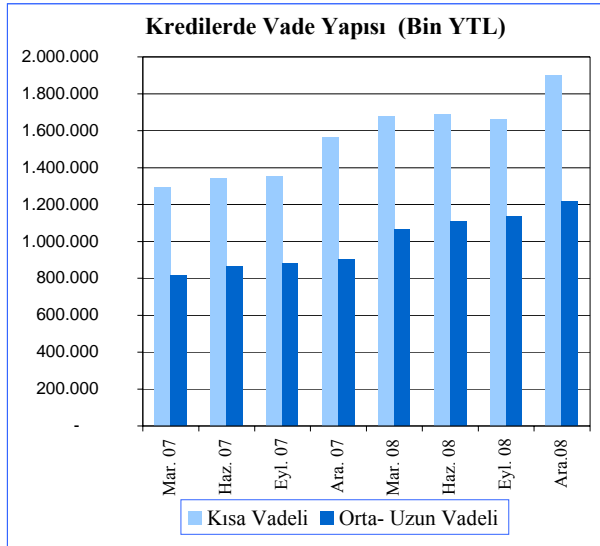
Grafik 6.4

Kaynak: KKTCCMB

Aralık 2008 sonu itibarıyla kısa vadeli kredilerin toplam krediler içerisindeki payı yüzde 60,98'dir. Buna karşın orta ve uzun vadeli kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 39,02'dir. Kısa vadeli kredilerin üç aylık dönem içerisinde yüzde 14,26 oranında, orta ve uzun vadeli kredilerin ise yüzde 6,84 oranında arttığı görülmektedir. Ancak Aralık 2008'e göre bir yıllık yüzde değişime bakıldığında kısa vadeli kredilerdeki artış hızının yüzde 21,65 oranında, orta ve uzun vadeli kredilerdeki artış hızının ise yüzde 34,63 oranına ulaştığı izlenmektedir.

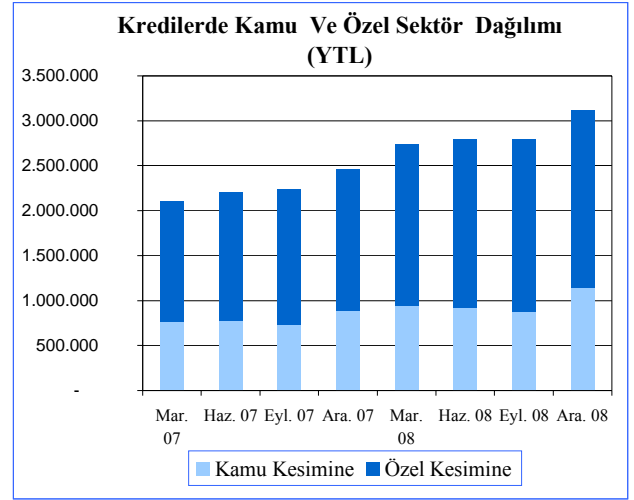
Grafik 6.5

Kaynak: KKTCCMB

Kredilerde kamu ve özel sektör ayırımına çeyrek dönem değişimleri bazında bakıldığında kamuda yüzde 28,90 oranında, özel sektörde ise yüzde 3,11 oranında artış meydana gelmiştir.

Grafik 6.6

Kaynak: KKTCCMB

Yurtiçi ve yurtdışı krediler ayırımına bakıldığında ise Eylül 2008 - Aralık 2008 dönemi içerisinde yurtiçi kredilerde artış olduğu görülmektedir. Buna göre yurtiçi krediler, kredilerdeki artışın esas nedenini oluşturmaktadır. Aralık 2008'de yurtiçi krediler yüzde 11,40 artarak 3.080.440 bin YTL olarak gerçekleşirken, bu oran yurtdışı kredilerde yüzde 1,27 düşerek 34,02 bin YTL olarak gerçekleşmiştir.

Finansal Sağlamlık Göstergeleri

Finansal sağlamlık göstergelerinin gelişimi incelendiği zaman sektörün SYSR'nin azalmakla beraber, yasal oranın üzerinde seyretmeye devam ettiği görülmektedir. Eylül 2008 sonuna göre yüzde 23,31 olan SYSR, Aralık 2008 sonunda 4,38 puan azalarak yüzde 18,93 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran Aralık 2007'de 22,43 olarak gerçekleşmişti.

Likit aktiflerin toplam içindeki payı yüzde 31,90 olarak gerçekleşmiştir. Aralık 2008 oranı, Eylül 2008'deki yüzde 29,55'lik orana göre 2,35 puan artmıştır.

Aynı dönem itibarıyla kredi/mevduat oranı ile kredilerin aktif toplamı içerisindeki payında da artış meydana gelmiştir. Aralık 2008'de 'brüt krediler/mevduat oranı Eylül 2008'e göre 4,36 puan artarak yüzde 61,71 olarak gerçekleşmiştir. İlgili oran Eylül 2008'de 57,35 olarak gerçekleşmiştir.

Kredilerin aktif toplamı içerisindeki payı ise Aralık 2008'de yüzde 50,25 olarak gerçekleşmiştir. Yıllık ve çeyrek dönemde yaklaşık 4 puanlık artış gözlemlenen bu oran, Aralık 2007 ve Eylül 2008 için sırasıyla yüzde 46,01 ile yüzde 46,20 olarak gerçekleşmişti.

Kredilerin büyüme hızına bakıldığında ise çeyrek değişime göre Aralık 2008'de yüzde 11,53'lük belirgin artış olmuştur.

Diğer taraftan mevduattaki büyüme hızı bir önceki çeyreğe göre Aralık 2008 sonunda 4,89 oranında büyümüştür.

Kredilerdeki büyüme hızına rağmen tahsili gecikmiş alacakların, brüt krediler içindeki payının çeyrek döneme göre aynı kaldığı gözlenmektedir. Bu oranlar Eylül 2008 ve Aralık 2008 için sırasıyla yüzde 9,32 ve yüzde 9,35'tir.

Aralık 2008 Aktif ve Özkaynak Karlılığının çeyrek döneme göre sırasıyla 0,60 ve 6 puan arttığı gözlenmektedir.

Net faiz gelirinin toplam aktifler içindeki payı ise Eylül 2008'e göre 1 puan artarak yüzde 4,68 olarak gerçekleşmiştir.

Finansal kaldıraç oranında da artış gözlenmiştir. Aralık 2008 oranı yüzde 85,70 olarak gerçekleşirken, bu oranın Eylül 2008'e göre 2,18 puan arttığı gözlenmektedir.

Tablo 6.2

Açıklama	Finansal Sağlamlık Göstergeleri (%)					
	2007		2008			
	Eyl.	Ara.	Mar.	Haz.	Eyl.	Ara.
Likit Aktifler/Top. Aktifler	34,17	36,88	34,87	32,10	29,55	31,90
SYSR	23,88	22,43	21,37	21,21	23,31	18,93
Aktif Karlılığı	1,56	1,46	0,93	1,07	1,08	1,68
Özkaynak Karlılığı	16,66	15,28	10,83	11,60	11,38	17,28
Net Faiz Gelir./Top. Aktifler	3,69	0,02	1,27	2,33	3,51	4,68
TGA / Brüt Krediler	9,77	9,30	9,20	8,88	9,32	9,35
Brüt Krediler / Mevduat	50,31	55,39	51,40	55,91	57,35	61,71
Brüt Krediler / Top. Aktifler	41,28	46,01	43,03	45,81	46,20	50,25
Kredilerdeki Büyüme Hızı	1,67	11,14	10,23	0,67	0,51	11,53
Mevduatlardaki Büyüme Hızı	-0,90	0,95	10,05	-0,09	-2,02	4,89
Finansal Kaldıraç (FK)	83,44	85,56	85,91	84,32	83,52	85,70

Not: FK oranının hesaplanmasında yabancı kaynaklar, mevduat ve kullanılan kredi kaleminden oluşmaktadır.

Kaynak: KKTCCMB

Bankacılık Dışı Finans Sektörü

Bültenin bu bölümünde sigorta şirketleri, uluslararası bankacılık birimleri, 39/2001 sayılı Bankalar Yasası altında faaliyet göstermeyen diğer kooperatifler ile döviz bürolarına ait verilere yer verilmiştir.

Sigorta Şirketleri

2007 sonu itibarıyla ülkemizde sigortacılık alanında 31 adet sigorta şirketi faaliyet göstermekte olup 2006 sonu itibarıyla şirket sayısında bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu şirketlerin 3'ü hayat, 28'i hayat dışı (Elementer) sigorta şirketi olup 8'i şube ve 20'si ise yerel şirketlerden oluşmaktadır

Sigorta sektörünün 2006 sonu itibarı ile aktif büyüklüğü 93,99 milyon YTL olup 2007 sonu itibarıyla yüzde 21,07 artarak 113,79 milyon YTL'ye ulaşmış bulunmaktadır.

Kıyaslamalı bilanço kalemlerine daha ayrıntılı bakıldığında, aktif kalemlerinden olan likit aktiflerde yüzde 12,49, alacaklar kaleminde ise yüzde 21,46'lık artış görülmektedir. Diğer aktifler ise yüzde 30,26 oranında artmıştır. Pasif kalemlerinden borçlar kaleminin yüzde 17,11, karşılıkların yüzde 19,34 ve öz kaynakların ise yüzde 25,82 oranında arttığı gözlenmektedir.

Tablo 6.3

Sigorta Şirketleri Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	35,34	39,75	12,49
Alacaklar	26,84	32,60	21,46
Diğer Aktifler	31,82	41,44	30,26
Toplam Aktifler	93,99	113,79	21,07
Borçlar	13,61	15,94	17,11
Karşılıklar	50,25	59,97	19,34
Diğer Pasifler	0,01	-0,01	-172,88
Öz kaynaklar	30,12	37,90	25,82
Toplam Pasifler	93,99	113,79	21,07

Kaynak: KKTC Sigortalar ve Reasürans Şirketler Birliği

Kooperatifler

Kooperatifler Konsolide Bilançosu 2008'de 31 adet kooperatif şirketten oluşmuştur. Diğer taraftan, Aralık 2008 sonu itibarıyla hazırlanan bilanço verileri ise, 33 şirketten derlenmiştir. Yeni ilave edilen iki şirketin bilanço toplamına 7,52 milyonluk katkısı olmuştur.

Eylül 2008 sonu itibarıyla aktif toplamı 312,60 milyon YTL olan kooperatiflerin, Aralık 2008 tarihi itibarıyla aktif toplamı 338,46 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Aralık 2008 sonuna göre toplam aktifler içindeki en yüksek payı yüzde 60,89 ile krediler kalemi oluşturmaktadır. Bu kalemden 2007 sonuna göre 4 puanlık artış olduğu gözlenmektedir. Likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payı yüzde 35,16 olup 3 puanlık gerilemiştir. Diğer taraftan 2008 üçüncü çeyreğinde pasiflerin yüzde 81,68'ine sahip olan mevduat kaleminin payı yüzde 78,86'ya gerilerken, yüzde 11,40'ına sahip öz kaynaklar kalemi yüzde 15,20'ye yükselmiştir.

Tablo 6.4

Kooperatifler Konsolide Bilançosu					
Milyon YTL	Eyl. 2008	Ara. 2008	Yüzde Değ. (%)	Yüzde Pay. (%)	
				Eyl. 2008	Ara. 2008
Likit Aktifler	119,60	119,00	-0,50	38,26	35,16
Krediler	177,04	206,09	16,41	56,64	60,89
Diğer Aktifler	15,96	13,36	-16,27	5,1	3,95
Toplam Aktifler	312,60	338,46	8,27	100,00	100,00
Mevduat	255,32	266,90	4,54	81,68	78,86
Diğer Pasifler	21,37	20,11	-5,90	6,83	5,94
Özkaynaklar	35,91	51,45	43,27	11,49	15,20
Toplam Pasifler	312,60	338,46	8,27	100,00	100,00

Not: Eylül 2008'de 31 adet ve Aralık 2008 için 33 adet Kooperatifi kapsamaktadır.

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyitliği

Döviz Büroları

2007 yılı sonu itibarıyla KKTC’de faaliyetine devam eden 31 adet döviz bürosu bulunmaktadır.

Aşağıdaki karşılaştırmalı konsolide bilanço 20 döviz bürosu verilerinden derlenmiş olup adet olarak toplam döviz büro sayısının yüzde 89,46’sını temsil etmektedir.

Karşılaştırmalı konsolide bilanço incelendiği zaman likit aktiflerde yüzde 33,60 artış, alacak miktarının sabit ve stoklar kaleminin ise bir önceki yıla göre yüzde 5,08 artışla 2,48 milyon YTL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Yabancı kaynaklarda yüzde 21,82, öz kaynaklarda ise 2006 yılına göre yüzde 16,41 oranında artış olduğu gözlenmektedir.

Tablo 6.5

Döviz Büroları Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	2,47	3,30	33,60
Alacaklar	0,07	0,00	-
Stoklar	2,36	2,48	5,08
Duran Varlıklar	0,10	0,10	-
Toplam Aktifler	5,00	5,88	17,60
Yabancı Kaynaklar	1,10	1,34	21,82
Kısa	0,85	0,17	-80,00
Uzun	0,25	0,34	36,00
Özkaynaklar	3,90	4,54	16,41
Toplam Pasifler	5,00	5,88	17,60

Not: 20 adet döviz bürosunu kapsamaktadır.

Kaynak: KKTC Maliye Bakanlığı Para Kam. ve İnkişaf San. İş.Dairesi

Finansal Sağlık Endeksi

KKTC’de faaliyet gösteren bankaların oluşturduğu yapının finansal sağlığını, konsolide riskini ve kırılabilirliklerini bileşik bir göstergeye indirgeyerek izlenebilmesi amacı ve seçilmiş rasyoların kullanılması ile Finansal Sağlık Endeksi oluşturulmuştur. Bu endeks, bankacılık sektöründeki risk ve kırılabilirlikleri en iyi yansıtacak rasyoların kullanılması sonucunda ayrı ayrı oluşturulan aktif kalitesi, likidite, karlılık, ve sermaye yeterliliği alt endekslerinin ortalamalarının alınmasıyla elde edilmiştir.

KKTC bankacılık sektörünün sağlığını risklerini ve kırılabilirliklerini ortaya koyabilmek üzere KKTC Merkez Bankası tarafından oluşturulan bu endeks sonuçları sektörün gidişatına bir yol gösterici olarak algılanmalıdır. Bu gösterge, sektör ve KKTC ekonomisi ile ilgili yapılan analiz ve yorumlarda ışık tutması amacıyla yayınlanmıştır. Oluşturulan bu endekse tek başına bakılarak sektörle ilgili olumlu ya da olumsuz yargı ve sonuçlara ulaşılması mümkün olmayacaktır.

Finansal Sağlık Endeksi’nin elde edilmesi için oluşturulan alt endekslere ulaşılırken rasyolar önceden belirlenen ağırlıklara göre kullanılmaktadır. Bu alt endeksler ve kullanılan rasyoların ağırlıkları aşağıdaki kutuda verilmektedir.

Kutu-2

Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri			
	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	Negatif	0,33
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	Negatif	0,33
	Duran Aktifler ¹ / Toplam Aktifler	Negatif	0,33
Likidite	Likit Aktif ² / Toplam Aktif	Pozitif	1,00
Karlılık	Net Kar / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	Net Kar / Özkaynaklar	Pozitif	0,50
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye ³ / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	SYSR	Pozitif	0,50

¹ Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.

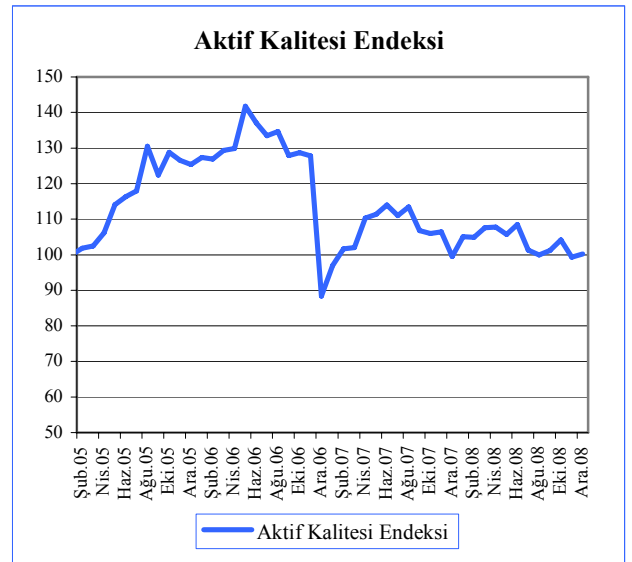
² Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, Piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.

³ Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Finansal sağlık endeksi oluşturulurken yukarıda verilen dört alt endeks kullanılmaktadır. Finansal Sağlık Endeksini oluşturan alt endeksler aşağıda sırası ile incelenmiştir.

Aktif Kalitesi Endeksi 2006 yılı Mayıs ayında 141,60 ile tepe noktasına ulaşan aktif kalitesi alt endeksi ulaştığı bu noktadan sonra düşüş trendine girerek endeksin oluşturulmaya başladığında atanan seviye olan 100 seviyelerine kadar gerilemiştir. Bankacılık sektörü takipteki alacaklar toplamının artmaya devam etmesi, aktif kalitesindeki düşüş trendini körükleyici etkide bulunurken ikinci çeyrek sonunda 108 seviyelerinde olan endeks Eylül ayı sonu itibarıyla 101,23 seviyesine gerilemiştir. Endeksin değeri, 2007 yılının Aralık ayında 99,49 olarak gerçekleşirken, 2008 yılının son çeyreğinde 100,24 seviyesine gerileyerek, endeksin hazırlanmaya başladığı 2005 yılının Ocak ayındaki başlangıç değeri olan 100 seviyesine yaklaşmıştır.

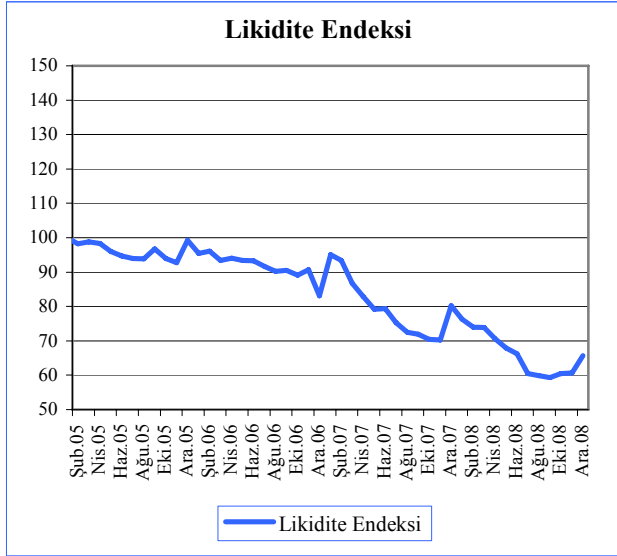
Grafik 6.7

Kaynak: KKTCCMB

Likidite Endeksi Endeksin hesaplanmaya başladığı 2005 yılı başından itibaren bankacılık sektörünün konsolide toplam aktiflerinin sürekli olarak artış göstermesine karşın likit aktiflerin, toplam aktifler içindeki payının sürekli azalmasına bağlı olarak likidite endeksi sürekli gerileme göstermiştir. Ancak 2008 yılı son çeyreği içerisinde likit aktiflerin toplam aktifler içindeki payının artmasına bağlı olarak Aktif Kalitesi alt endeksinde son çeyrek içinde yükseliş yaşanmış ve Eylül ayı itibarıyla 59,28 seviyesinde bulunan endeks Aralık 2008 itibarıyla 65,75 seviyesine yükselmiştir. Aralık ayının endeks değeri, 2007 yılının Aralık ayı değeri olan 80,20 ile karşılaştırıldığı zaman, likit aktiflerin toplam aktifler içindeki yüzdesinin bir yıllık süre zarfında değer kaybettiği dikkat çekmektedir.

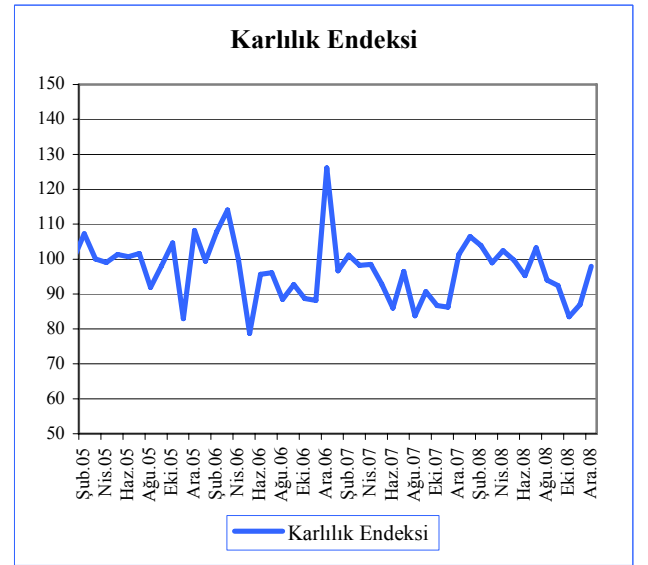
Grafik 6.8

Kaynak: KKTCMB

Karlılık Endeksi Alt endeksler arasında en yüksek oynaklığa sahip karlılık alt endeksi 2008 yılı dördüncü çeyreği içinde bir önceki çeyreğe göre artış göstermiş ve Aralık ayı itibarıyla 97,90 seviyesinde gerçekleşmiştir. Aralık ayında bilançolarda yaşanan gelişmelerle karlılık endeksinde en yüksek seviyelerine ulaşmaktadır. Ancak 2008 Aralık ayı önceki yılların aynı aylarıyla kıyasla gerçekleşen en düşük seviye olarak görülmektedir.

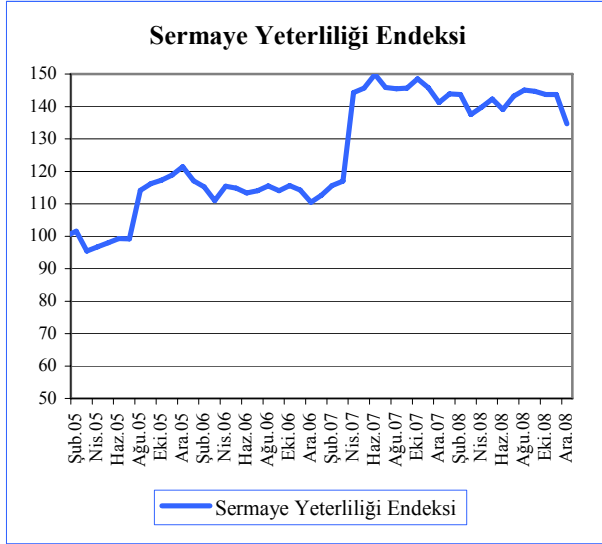
Grafik 6.9

Kaynak: KKTCMB

Sermaye Yeterliliği Endeksi 2007 yılı Mart ayında uygulamaya giren bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar hakkında tebliğde yapılan değişiklikle bankacılık sektörünün sermaye yeterliliği standart rasyosunda yaşanan ani yükselişe bağlı olarak Nisan 2007’de 140 seviyelerine ulaşan endeks 2008 yılı Kasım ayına kadar bu seviyesini korumuştur. Ancak Aralık ayında risk ağırlıklı kalemler toplamında gerçekleşen artışa bağlı olarak gerileme gösteren sermaye yeterliliği endeksi Nisan 2007’den sonra gerçekleşen en düşük değere, 134,62 seviyesine gerilemiştir.

Grafik 6.10

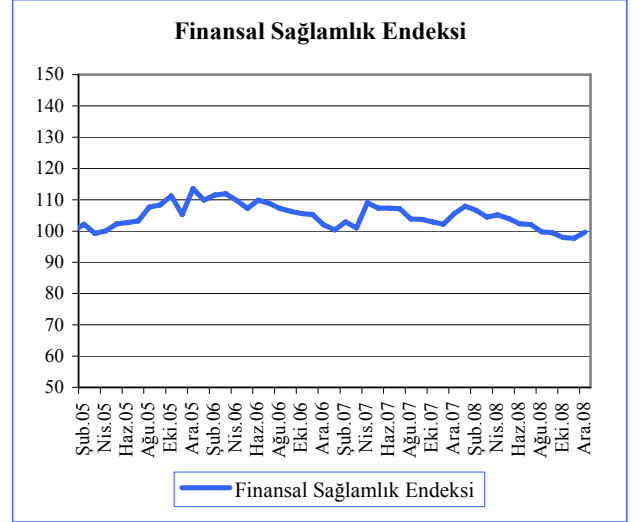

Kaynak: KKTCCMB

Finansal Sağlamlık Endeksi 2008 yılı dördüncü çeyreği sonunda alt endeksler arasında Aktif Kalitesi, Likidite ve Karlılık Endeksleri’nde yaşanan artışa bağlı olarak bileşik gösterge olan Finansal Sağlamlık Endeksi’nde az da olsa bir artış gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu artışa rağmen Aralık sonu itibarıyla endeksin ulaştığı 99,63 seviyesi Eylül 2008 itibarıyla ulaşılan seviye ile aynı düzeyde kalmıştır. Finansal sağlamlık endeksinin bir önceki yılın Aralık ayında 105,57 seviyesinde olduğu düşünüldüğünde sektörün 2007 yılı

sonu itibarıyla daha sağlam bir finansal yapıya sahip olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik 6.11

Kaynak: KKTCCMB

Finansal İstikrarın Sağlanması İçin KKTC’de Alınan Önlemler

Yasal Düzenlemeler

Ülkemizin iç dinamiklerine bağlı olarak iç piyasada oluşan likidite sıkışıklığı ve dünyada meydana gelen ekonomik krizin ülkemize getirebileceği etkilerinin azaltılması amacıyla genelde finans sektörü özelde bankacılık sektörüne yönelik bazı düzenlemeler ve önlemler alınması adına Merkez Bankası’nın önerileri doğrultusunda Yasa Gücünde Kararnameler yayımlanmıştır. Bu kararnamelerden bir tanesi 1-2009 sayılı “Gelir Vergisi Yasası’nın 32’nci maddesi ile düzenlenen dağıtılmayan kurum kazancı üzerinden kesilen vergi stopajının bir bölümünün yeniden düzenlenmesi hakkında yasa gücünde kararname”dir. Bu kararname ile global ekonomik krizin ülkemizdeki etkilerinin azaltılması ve finans sektörünün rahatlatılması amacıyla bankaların dağıtılmayan kurum kazançlarını sermayelerine ilave etmeleri halinde uygulanacak olan yüzde 15 oranında vergi kesintisinden muaf olmalarının sağlanması amaçlanmıştır.

Yayımlanan ikinci kararname ise Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi Yasası'nın 5'inci Maddesi'nde düzenlenmiş olan istisnaların bir bölümünün yeniden düzenlenmesi hakkındadır. Bu kararname ile ödeme güclüğü içinde olan ve ikinci kez yapılandırılarak Merkez Bankası'na bildirilecek kredilere ilişkin doğan masraf ve faizlerden banka ve sigorta işlemleri vergisinin alınmaması amaçlanmıştır. Buna ek olarak yayımlanan Pul Vergileri emirnamesi ile ikinci kez yapılandırılacak kredi işlemleri amacıyla Merkez Bankası'na bildiri yapılacak kredilere ilişkin düzenlenecek sözleşmelerin yüzde 5 oranında pul vergisinden muaf tutulması amaçlanmıştır.

Mevcut Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'nun görev yetki ve fonun kullanılışı ile ilgili bir takım açıkları içeren Tasarruf Mevduatı Sigorta ve Finansal İstikrar Fonu ile ilgili 4/2009 sayılı yasa gücünde kararname de bu dönem içerisinde çıkarılmıştır. Bu kararname ile amaçlanan bankalara yatırılan tasarruf mevduatlarını sigorta ettirmek, bankalara yatırılan tasarruf mevduatı sahiplerinin tüm haklarını korumak ve finansal sektörün yapılandırılması amacıyla bankacılık sektörüne yönelik tedbirlerin alınmasıdır. Hazırlanan çözüm planında bankacılık sistemindeki TGA'ların ve reel sektördeki şirket borçlarının kapsamlı bir strateji içinde ele alınarak çözüme kavuşturulması görevini kararnamede yetki ve görevleri belirtilen Tasarruf Mevduatı Sigortası ve Finansal İstikrar Fonu üstlenecektir.

Son dönem içerisinde geç likidite sıkışıklığı yaşayan ihracatçılar ile mal ve hizmet üreten gerçek ve/veya tüzel kişilere bankalar tarafından kullandırılarak kredilere ve ekonomide yaşanan durgunluk nedeniyle bankalar tarafından gerçek ve/veya ek kredi olarak kullandırılacak kredilerine garanti vermek amacı ile oluşturulacak Kredi Garanti Fonu ile ilgili yasal çalışmalar tamamlanmıştır.

27 Ekim 2008 tarihli ve 47/2008 sayılı Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi Değişiklik Yasası ile birlikte Merkez Bankası'nın oluşturduğu piyasalarda yapılan işlemler dolayısıyla tahakkuk eden paralar vergiden istisna bırakılmışlardır. Yasa da yapılan bu değişikliklerle Merkez Bankası'nın ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarının uygulanması çerçevesinde bankalar arası Türk Parası ve yabancı para kaynaklarının daha verimli kullanılmasını sağlamak ve aracı rolünü üstlenerek alıcı ve satıcıların risk endişelerini gidermek suretiyle katılımcıların kendi aralarında işlem yapmalarını teşvik etmek ile faizlerin piyasa koşullarında belirlenmesine, ekonomi likiditesinin etkin bir şekilde düzenlenmesine yardımcı olmak amacıyla oluşturacağı Bankalararası Para Piyasaları çerçevesinde yapılacak işlemlerin vergiden muaf tutulması hedeflenmiştir.

12 Ocak 2009 tarihinde "Bankaların Kredileri ile Diğer Alacaklarının Nitelikleri ve Karşılıklar" tebliğinin 5. maddesi'nin 2. fıkrası ile 8. maddesinin 2. fıkrasının (a) bendi ile 3. fıkrasının (a) bendinde değişikliklere gidilmiştir. Tebliğ içerisinde yapılan bu değişiklikler "Donuk alacaklar" ve "Kredilerin ve Diğer alacakların Yenilenmesi, Yeniden Finanse Edilerek Yapılandırılması ve Yeni Bir İtfâ Planına Bağlanmasına İlişkin Usul ve Esasları" ile ilgili maddelerde gerçekleştirilmiştir.

Kutu 3

Yasal Düzenleme	Amaç
Gelir Vergisi Yasası'nın 32'nci Maddesi ile düzenlenen dağıtılmayan kurum kazancı üzerinden kesilen vergi stopajının bir bölümünün yeniden düzenlenmesi hakkında yasa gücünde kararname	Global ekonomik krizin ülkemizdeki etkilerinin azaltılması ve finans sektörünün rahatlatılması amacıyla bankaların dağıtılmayan kurum kazançlarını sermayelerine ilave etmeleri halinde uygulanacak olan yüzde 15 oranında vergi kesintisinden muaf olmalarının sağlanması,
Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi Yasası'nın 5'inci Maddesi'nde düzenlenmiş olan istisnaların bir bölümünün yeniden düzenlenmesi.	Ödeme güclüğü içinde olan ve ikinci kez yapılandırılarak Merkez Bankası'na bildirilecek kredilere ilişkin doğan masraf ve faizlerden banka ve sigorta işlemleri vergisinin alınmaması,
Pul Vergileri Emirnamesi	İkinci kez yapılandırılacak kredi işlemleri amacıyla Merkez Bankası'na bildirim yapılacak kredilere ilişkin düzenlenecek sözleşmelerin yüzde 5 oranında pul vergisinden muaf tutulması,
Tasarruf Mevduatı Sigorta ve Finansal İstikrar Fonu ile ilgili 4/2009 sayılı yasa gücünde kararname	Bankalara yatırılan tasarruf mevduatlarını sigorta ettirmek, bankalara yatırılan tasarruf mevduatı sahiplerinin tüm haklarını korumak ve finansal sektörün yapılandırılması amacıyla bankacılık sektörüne yönelik tedbirlerin alınması,
Banka ve Sigorta işlemleri Vergisi Değişiklik Yasası	Merkez Bankası'nın oluşturduğu piyasalarda yapılan işlemler dolayısıyla tahakkuk eden paraların vergiden istisna bırakılması.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

7. İKTİSADİ YÖNELİM VE BEKLENTİ ANKETİ

Ocak - Mart 2009 Dönemi

KKTC Merkez Bankası olarak piyasalardaki gelişme ve beklentileri tam zamanlı olarak ölçebilmek adına bu yılın başında yeni bir proje hayata geçirilmiştir. İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi olarak adlandırdığımız bu yeni projenin ilk saha çalışması Ocak-Şubat aylarında tamamlanmıştır.

Amaç Çalışmanın amacı, piyasalarda yaşanan gelişmelerin ölçülmesi yanında, gelecek dönemde gerçekleşmesi muhtemel gelişmelerin de tam zamanlı olarak ölçülebilmesine imkan tanımaktır. Piyasalardaki gerçekleşme ve beklentilerin seyrini ve olası yönünü önceden öngörebilmektir. Kuşkusuz bu yönde elde edilecek her türlü sonuç ileride oluşturulacak politika ve kararlara da yol gösterici olabilecektir.

Yöntem Çalışma üçer aylık dönemleri kapsayacak ve yılda dört kez tekrarlanacaktır. Her dönem için geçmiş üç aylık dönemdeki gelişmeler ile içinde bulunulan üç aylık döneme ait beklentiler sorgulanmaktadır. Geçtiğimiz ay tamamlanan ilk çalışma Ocak-Mart 2009 beklentileri ile Ekim-Aralık 2008 dönemi gelişmelerini içermektedir. Çalışmada işletmelerin üretim, finansman ve istihdam alanındaki gelişmelerine yönelik sorular sorulurken ayrıca bu alanlardaki işletmelerine ait beklentileri de sorgulanmaktadır. Bu üç alan dışında yılsonu döviz kuru beklentileri ile enflasyon beklentileri de sorgulanmaktadır.

Gerçekleşme ve Beklenti Endeksleri

Anketler sonrası elde edilen veriler derlenerek birçok istatistiki testler uygulanmış olup bu testler sonucu anlamlı olan sonuçlar kullanıma alınmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı bulunan bu tabloların bazılarında burada yer verilirken bazı verilerin kullanılmasıyla da çeşitli endeksler oluşturulmuştur. Söz konusu endekslerin yıl içinde takip edilerek ilgili

alandaki seyrin ne yönde olduğu daha net görülebilirken ekonomide hangi alanlarda genişleme veya daralma olduğu da ilk elden ölçülebilmiş olacaktır. Bu dönemki çalışma, ilk uygulama olması nedeniyle bu dönem sonuçları baz dönemi oluşturacaktır.

Sonuçlar İktisadi Yönelim ve Beklenti Anket uygulaması Ocak-Mart 2009 dönemine ait sonuçlar aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi gerçekleşmiştir. Anket sorularında yönelim belirlemeye yönelik sunulan “azaldı, değişmedi, arttı” şeklindeki cevaplar puanlanarak, her soru veya alan için genel bir puan türetilmiştir. Olumlu gelişmeler 3, değişmeyen durumlar 2 ve olumsuz gelişmeler ise 1 puanla değerlendirilmiştir. Bu nedenle her soru ve gruba ait puanlar 1 ile 3 arasında değişmekte, 1 ve 1’e yakın değerler olumsuz, 3 ve 3’e yakın değerler olumlu gelişmeleri ifade etmektedir. 2 civarındaki puanlarsa genelde değişmeyen bir durumu ifade etmektedir.

Tablo 7.1

Ekim - Aralık 2008 Dönemindeki Gerçekleşmeler			
	Azaldı (1)	Değişmedi (2)	Arttı (3)
Üretim	1,52		
Finansman	1,40		
İstihdam		1,88	

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

Tablo 7.2

Ocak - Mart 2009 Dönemindeki Beklentiler			
	Azaldı (1)	Değişmedi (2)	Arttı (3)
Üretim	1,70		
Finansman		1,81	
İstihdam		2,00	

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

Üretim İşletmelerin bir önceki döneme ait üretim performansları ile ilgili soruya verilen cevapların puan değeri 1,52 olmuştur. Bu seviye geçmiş dönemde üretimin azalmakta olduğunu ifade etmektedir. Ancak gelecek üç aylık sürede üretim beklentisi sorusuna verilen cevap ortalaması ise 1,70 çıkmıştır. Bu durumda işletmelerin üretimle ilgili olarak bir önceki döneme göre az da olsa daha olumlu baktıkları görülmektedir. Ayrıca geçmiş dönemde küçük ölçekli işletmelerdeki üretim kaybının büyük ölçekli işletmelere göre daha fazla olduğu saptanmıştır.

Yine bu bölümde yer alan ve anlamlı sonuçlar içeren bir diğer alan ise üretimi kısıtlayan faktörler olmuştur. İşletmelere üretimlerini en çok kısıtlayan altı faktörü sıralamaları istenmiştir. Bu faktörlerin şu şekilde sıralandığı görülmüştür: Birinci sırada talep yetersizliğinin ardından maliyet artışlarının ve sırasıyla bürokratik sorunlar ile mali imkansızlıkların geldiği görülmüştür. En az etkili olan faktörler ise işgücü yetersizliği ile hammadde yetersizliği olmuştur. Maliyet artışlarının üretimi kısıtlamada en etkili olduğu sektörler Serbest Meslek ve Hizmetler, Otelcilik ve Lokantacılık ile Sanayi sektörleri olmuştur. Üretimi kısıtlama nedeni olan mali imkansızlıkların ise küçük ölçekli işletmeleri büyük işletmelere göre daha çok etkilediği tespit edilmiştir. Ankete katılan ihracatçı işletmelerin önemli bir bölümü ise dış talepte ciddi bir azalma olduğu yönünde görüş belirtirken bu alanla ilgili ortalama puan 1,29 olarak hesaplanmıştır.

Finansman Finansman alanında işletmelere satış fiyatları, tahsilat oranları, kredi kullanımı ve maliyetler ile ilgili sorular yöneltilmiştir. Sorulan sorulardan elde edilen genel puanlar yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi geçmiş 3 aylık dönem için 1,40 yani olumsuz bir seviyeyi ifade ederken gelecek dönemde de bunun bir miktar iyileşmesinin beklendiğini ifade eden 1,81 gibi bir puana ulaşılmıştır.

Anket sorularından bir tanesi de firmaların tahsilat oranları ile ilgiliydi. Geçtiğimiz dönemde işletmelerin çoğunun tahsilat oranlarında azalmalar yaşandığı tespit edilirken bu soruya ait ortalama puan 1,36 olarak hesaplanmıştır. İşletmelerin ellerine geçen karşılıksız çek oranları da arttığı ve bu duruma ait puanında 2,66 olduğu hesaplanmıştır. Yine işletmelerin yaptıkları satışlara ait ödenebilme vade sürelerinin uzamakta olduğu, işletmelerin alımlarına yönelik yaptıkları ödemelerin vade sürelerinin de uzadığı görülmüştür.

Yine işletmelerin satış fiyatlarının geçtiğimiz dönemde azalma eğiliminde olduğu 1,68, gelecek dönem sonunda da bu eğilimin azalarak devam etmesi beklendiği tespit edilmiştir 1,85. İşletmelerin finansmanlarına yönelik sorulan sorulardan bir tanesi de kredi kullanımına yönelik olmuştur. Kredi kullanımının geçtiğimiz dönemde bir miktar arttığı gözlemlenirken gelecek üç aylık dönemde çok fazla artması beklenmemektedir. İşletmelerin kredi kullanım amaçlarının daha çok işletme sermayesi ihtiyacına yönelik olduğu, bunun dışında yatırım ve ithalat amacıyla da kredi talep edildiği tespit edilmiştir.

İstihdam Bu alanda ise işletmelere istihdam ve ücretlerle ilgili sorular sorulmuştur. Son üç aydaki istihdam sayılarına ait puan 1,58 olarak gerçekleşmiştir. Bu rakam istihdamda belirli bir düzeyde azalmayı ifade etmektedir. İstihdamın en çok azaldığı sektörler inşaat ve sanayi olarak tespit edilmiştir. Önümüzdeki üç aylık dönem içerisinde istihdamın ölçülü de olsa azalacağını ifade eden bir rakam görülmektedir 1,85. İstihdamdaki değişimlerin sektörler arası farklılığın yanında küçük ölçekli ve büyük ölçekli işletmelerde de az da olsa farklılık gösterdiği görülmüştür. Örneğin, işten çıkarmaların büyük işletmelerde küçüklere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Yine bu alanda sorgulanan bir diğer konu ise çalışanlara ödenen ortalama ücret seviyesi olmuştur. Ortalama ücretin geçtiğimiz dönemde değişmediğini işaret eden 2,17 gibi bir puan

hesaplanırken, takip eden üç aylık dönem sonunda da ücretlerde yine bir değişiklik beklenmediği görülmektedir 2,05.

Hedefler Son olarak ankete katılan işletme temsilcilerine döviz kurları ve enflasyonla ilgili olarak yılsonu hedefleri sorularak toplanan cevaplardan ağırlıklı ortalamalar oluşturulmuştur. Bu alanda ekonomide en fazla kullanılan üç döviz cinsi olan ABD Doları, Euro ve İngiliz Sterlin'ine ait yılsonu kur tahmini yanında yıllık enflasyonu ölçmekte kullanılan Tüketici Fiyat Enflasyonu (TÜFE) tahminleri de sorulmuştur. Bu tahminler her dönemde tekrarlanarak yılsonu beklentilerinin ne yönde değiştiğinin takip edilmesi mümkün olabilecektir.

Tablo 7.3

	Yıl sonu Tahmin
USD Kuru (\$)	1,6798
Euro Kuru (€)	2,2602
Sterlin Kuru (£)	2,4407
TÜFE (%)	14,17

Kaynak: İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi.

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

Ekonomik Kararlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası

Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	16.10.2008	673	22.10.2008	187
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	16.10.2008	674	22.10.2008	187
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	13.11.2008	675	26.11.2008	207
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	13.11.2008	676	26.11.2008	207
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	27.11.2008	679	16.12.2008	217

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası

Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	27.11.2008	680	16.12.2008	217
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	19.12.2008	682	25.12.2008	223
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık faiz oranı değişiklik kararı.	19.12.2008	683	25.12.2008	223
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca; 31 (1) (A) (B) ve (C) maddesi'nde öngörülen sürelerle uygun olarak, kredi türlerine göre Türk Parası ve yabancı para reeskont ve avans işlemlerinde yıllık faiz oranı değişiklik kararı.	26.12.2008	687	12.01.2009	6
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23. maddesi uyarınca, yasal karşılık oranı değişiklik kararı.	26.12.2008	688	12.01.2009	6

Ekonomik Kararlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Meclis

Konu	Yasa/Yasa Tasarısı		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
Yasalar				
Katma Değer Vergisi (Değişiklik) Yasası	13.10.2008	45	24.10.2008	188
Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi (Değişiklik) Yasası	27.10.2008	47	05.11.2008	195
Şans Oyunları Yasası	02.03.2009	31	12.03.2009	51
Tasarruf Mevduatı Sigortası ve Finansal İstikrar Fonu Yasası	02.03.2009	32	12.03.2009	51
Uluslararası Bankacılık Birimleri (Değişiklik) Yasası	02.03.2009	33	12.03.2009	51
Rekabetin Korunması Yasası	16.03.2009	36	30.03.2009	59

Yasa Tasarıları

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi (Damping veya Sübvansiyon)
Yasa Tasarısı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Bakanlar Kurulu

Konu	Yasa Gücünde Kararname/Emirname/Protokol		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
Kararnameler				
Gelir Vergisi Yasasının 32'nci Maddesi ile Düzenlenen Dağıtılmayan Kurum Kazancı Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	73	08.01.2009	4
Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Yasa'nın 44'üncü Maddesinde düzenlenen Gecikme Zamlarının ve 46'ncı Maddesinde Düzenlenen Kamu Alacaklarında Devletin Önceliğinin Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	74	08.01.2009	4
Banka ve Sigorta İşlemleri Vergisi Yasası'nın 5'nci Maddesinde Düzenlenmiş Olan İstisnaların Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	75	08.01.2009	4
Tasarruf Mevduatı Sigortası ve Finansal İstikrar Fonu Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	106	08.01.2009	4
Kooperatif Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Uygulamalarına İlişkin Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	110	08.01.2009	4
Gelir Vergisi Yasasının 31'inci Maddesi ile Düzenlenen Taşınmaz Mal Satış Kazançları Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Yeniden Düzenlenmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	07.01.2009	123	12.01.2009	6
Taşınmaz Mal Muamelerinde Emlakçılar Tarafından Alınan Komisyon Oranının Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Yasa Gücünde Kararname.	13.01.2009	125	13.01.2009	7
Taşınmaz Mal Muamelerinde Emlakçılar Tarafından Alınan Komisyon Oranının Yeniden Düzenlenmesine İlişkin Yasa Gücünde Kararnamenin Değiştirilmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	14.01.2009	211	19.01.2009	12
Gelir Vergisi Yasası'nın 32'nci Maddesi ile Düzenlenen Dağıtılmayan Kurum Kazancı Üzerinden Kesilen Vergi Stopajının Bir Bölümünün Yeniden Düzenlenmesi Hakkında (Geçici Kurallar İçeren) Yasa Gücünde Kararname.	28.01.2009	377	03.02.2009	25
Faiz Farkı Fonu Yasası'nın Fonda Yapılacak Faiz İadesi Uygulama Alanının Genişletilmesi Hakkında Yasa Gücünde Kararname.	04.02.2009	444	09.02.2009	29
Poliçeler Yasası Uyarınca Çek Kullanmaktan Men Edilenlerin Yükümlülüklerini Yerine Getirmeleri Halinde Yeniden Çek Kullanabilme Hakkının Sağlanmasını Düzenleyen Yasa Gücünde Kararname.	18.02.2009	586	19.02.2009	40
Emirnameler				
Pul vergileri (Değişiklik) Emirnamesi	07.01.2009	109	08.01.2009	4
Protokoller				
2009 Mali Yılında Türkiye Cumhuriyeti Kaynaklarından Finanse Edilecek KKTC Projelerine İlişkin Protokol	11.03.2009	750	16.03.2009	53

İstatistik Tabloları

Tablo No		Sayfa
1	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri	68
2	KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları	69
3	KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler	70
4	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat	71
5	KKTC Merkez Bankası Döviz Kurları	72
6	Çapraz Kurlar - Yabancı Para/USD	73
7	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları	74
8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	75
9	Karşılıksız Çekler	76
10	Bankacılık Sektörü Aktif/Pasif Özetleri	77
11	Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre	78
12	Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre	79
13	Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre	80
14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre	81
15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre	81
16	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre	82
17	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre	82
18	Mevduat (TP) - Türlerine Göre	83
19	Mevduat (YP) - Türlerine Göre	84
20	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar	85
21	Temel Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler	86
22	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)	87
23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	88
24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)	88
25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	89
26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	89
27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)	90
28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	90
29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	91
30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	91
31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)	92
32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)	92
33	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)	93
34	KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)	94
35	Tüketici Fiyatları Endeksi-Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri	94
36	Dış Ticaret Verileri	95
37	Asgari Ücret Gelişmeleri	96
38	Akaryakıt Satışı (Ton)	97
39	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı	97
40	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam	98

<i>Tablo: 1</i>	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri (YTL)								
Tarih	Likit Varlıklar	Krediler	Diğer Aktifler	Aktif Toplamı	Özkaynaklar	Mevduatlar	Yasal Karşılıklar	Diğer Pasifler	Pasif Toplamı
31 Ara. 2001	185.065.928	232.667.775	1.769.247	419.502.950	39.373.475	197.424.310	172.383.372	10.321.793	419.502.950
31 Ara. 2002	395.663.615	276.298.803	25.877.737	697.840.155	51.188.831	356.523.365	256.371.320	33.756.639	697.840.155
31 Ara. 2003	515.536.424	242.654.656	26.626.771	784.817.851	63.344.617	407.330.232	310.803.388	3.339.614	784.817.851
31 Ara. 2004	673.968.044	199.521.631	28.026.127	901.515.802	84.590.618	477.329.785	326.342.094	13.253.305	901.515.802
31 Ara. 2005	803.882.854	212.667.432	47.708.851	1.064.259.137	117.714.899	571.917.179	367.845.086	6.781.973	1.064.259.137
31 Mar. 2006	793.454.188	174.996.667	44.781.831	1.013.232.686	81.880.517	525.142.553	402.492.965	3.716.651	1.013.232.686
30 Haz. 2006	956.660.299	180.107.081	12.056.344	1.148.823.724	82.946.661	588.430.519	470.256.029	7.190.515	1.148.823.724
30 Eyl. 2006	964.836.348	166.357.937	3.991.155	1.135.185.440	100.072.607	592.509.836	435.647.284	6.955.713	1.135.185.440
31 Ara. 2006	968.876.694	173.500.874	57.087.426	1.199.464.994	109.682.971	632.201.357	450.940.773	6.639.893	1.199.464.994
31 Mar. 2007	1.106.737.492	160.135.614	23.963.138	1.290.836.244	92.698.878	705.101.758	480.006.229	13.029.379	1.290.836.244
30 Haz. 2007	1.170.592.826	156.940.215	2.262.694	1.329.795.735	93.887.867	730.069.183	471.809.227	34.029.458	1.329.795.735
30 Eyl. 2007	1.188.408.616	150.818.990	1.595.634	1.340.823.240	95.197.181	711.854.757	467.935.778	65.835.524	1.340.823.240
31 Ara. 2007	1.194.497.005	153.648.989	57.056.280	1.405.202.274	129.850.517	817.805.707	450.369.687	7.176.363	1.405.202.274
31 Mar. 2008	1.282.246.607	140.256.645	43.241.145	1.465.744.397	106.084.237	841.868.237	487.187.496	30.604.427	1.465.744.397
30 Haz. 2008	1.300.676.488	137.520.358	30.218.942	1.468.415.788	107.750.995	813.305.075	494.535.750	52.823.968	1.468.415.788
30 Eyl. 2008	1.282.530.142	105.289.335	62.810.899	1.450.630.376	108.762.390	766.779.304	497.875.397	77.213.285	1.450.630.376
31 Ara. 2008	1.494.724.842	106.808.365	157.415.311	1.758.948.518	150.171.626	1.029.898.521	518.657.847	60.220.524	1.758.948.518

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 2		KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları (YTL)					
Tarih	Nakit Değerler	Altın Deposu	Bankalar Nezdindeki Mevduat (TP)	Bankalar Nezdindeki Mevduat (YP)	Yurtdışı Bankalar	MDC	Toplam
31 Ara 2001	23.746.985	340.042	12.768.966	110.108.778	24.854.204	13.246.953	185.065.928
31 Ara 2002	39.671.026	478.323	39.529.929	173.007.286	43.152.174	99.824.877	395.663.615
31 Ara 2003	31.302.697	491.163	30.110.122	132.796.160	18.376.985	302.459.297	515.536.424
31 Ara 2004	44.112.868	503.981	48.272.612	161.234.001	83.253.301	336.591.281	673.968.044
31 Ara 2005	43.860.979	582.261	58.081.780	295.487.013	36.191.676	369.679.145	803.882.854
31 Mar 2006	53.451.483	582.261	29.947.540	291.797.128	34.919.277	382.756.499	793.454.188
30 Haz 2006	68.226.839	582.261	139.658.488	334.539.404	47.790.853	365.862.454	956.660.299
30 Eyl 2006	44.333.524	582.261	71.393.289	430.081.568	36.949.386	381.496.356	964.836.384
31 Ara 2006	59.646.815	753.894	77.824.092	393.344.892	65.816.671	373.733.570	971.119.934
31 Mar 2007	54.158.180	753.894	279.668.388	306.569.873	106.288.557	359.298.600	1.106.737.492
30 Haz 2007	46.147.303	753.894	261.543.596	381.857.949	104.666.099	375.623.985	1.170.592.826
30 Eyl 2007	38.971.424	753.894	171.321.354	456.498.011	68.191.858	452.672.075	1.188.408.616
31 Ara 2007	62.272.561	818.402	147.415.535	407.177.942	74.294.292	502.518.273	1.194.497.005
31 Mar.2008	49.692.127	818.402	163.908.586	409.460.240	124.147.560	534.219.692	1.282.246.607
30 Haz.2008	38.950.938	818.402	86.979.379	458.719.297	99.839.166	615.369.306	1.300.676.488
30 Eyl.2008	30.999.943	818.402	70.075.080	495.082.605	57.719.559	627.834.553	1.282.530.142
31 Ara.2008	45.235.398	1.102.232	197.242.226	584.543.453	36.015.660	630.585.873	1.494.724.842

Kaynak: KKTCCMB

<i>Tablo: 3</i>	KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullanılan Krediler (YTL)								
Tarih	Tarım	Ticari	Sanayi	İhracat	Küçük Esnaf	Turizm	Eğitim	Eximbank İhracat	Toplam
31 Ara 2001	13.628.544	2.004.743	1.595.696	46.978	1.214.042	1.381.984	165.550		20.037.537
31 Ara 2002	15.857.304	975.213	30.000	22.000	1.342.967		752.923		18.980.407
31 Ara 2003	10.187.132		405.987		569.973		160.521		11.323.613
31 Ara 2004			173.587	335.525	97.259		467.051		1.073.422
31 Ara 2005			3.114.127		39.450		467.100		3.620.677
31 Mar 2006			2.362.431	408.505	10.843		474.326		3.256.105
30 Haz 2006			2.731.082	494.861			574.589		3.800.532
30 Eyl 2006			4.049.130						4.049.130
31 Ara 2006			3.357.939				3.534.795		6.892.734
31 Mar 2007			3.160.195				3.538.728		6.698.923
30 Haz 2007			2.501.258				3.261.500		5.762.758
30 Eyl 2007			2.279.516				3.013.985		5.293.501
31 Ara 2007			1.890.548				2.972.378		4.862.926
31 Mar 2008			1.574.710				3.191.250		4.765.960
30 Haz.2008			851.160				3.023.750		3.874.910
30 Eyl 2008			595.692				3.127.083		3.722.775
31 Ara 2008			436.943				3.896.969		4.333.912

Not: Rakamlara faiz gelir reeskontları dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTTCMB

Tarih	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat (YTL)								Toplam
	Kamu Mevduatı		Bankalar				Diğer		
			A-Serbest		B-Zorunlu Karşılıklar				
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP	
31 Ara 2001	4.621	14.635.867	54.500.812	100.270.050	53.296.223	119.087.149	7.285.999	11.993.607	361.074.328
31 Ara 2002	3.990.180	37.323.979	88.645.475	202.316.489	97.756.450	158.614.870	13.729.642	10.517.600	612.894.685
31 Ara 2003	5.610.409	57.352.145	157.848.309	175.930.837	127.904.483	182.898.905	1.411.702	9.176.830	718.133.620
31 Ara 2004	7.387.126	72.349.516	159.054.556	224.815.180	134.672.580	191.669.514	12.991.937	731.470	803.671.879
31 Ara 2005	11.437.380	97.627.177	221.320.267	221.856.901	171.662.483	196.182.603	18.990.773	684.681	939.762.265
31 Mar 2006	13.671.340	97.765.269	178.703.974	233.489.635	201.724.897	200.768.068	795.800	716.535	927.635.518
30 Haz 2006	13.139.141	72.725.112	210.423.520	290.703.374	221.865.929	248.390.100	522.668	916.704	1.058.686.548
30 Eyl 2006	11.038.313	46.630.391	224.357.136	309.210.751	204.848.869	230.798.415	529.918	743.327	1.028.157.120
31 Ara 2006	6.306.130	58.836.345	271.132.222	289.649.744	208.696.624	242.244.131	5.582.742	694.175	1.083.142.113
31 Mar 2007	1.522.118	34.748.497	422.115.712	245.738.035	229.129.876	250.876.353	176.244	801.152	1.185.107.987
30 Haz 2007	1.862.563	49.149.221	386.279.170	291.860.784	229.263.974	242.545.253	207.507	709.938	1.201.878.410
30 Eyl 2007	5.561.657	54.904.190	330.854.293	314.542.087	235.271.599	232.664.179	5.287.611	704.919	1.179.790.535
31 Ara 2007	14.203.717	32.569.574	425.903.591	343.996.121	239.975.463	210.394.224	542.262	590.442	1.268.175.394
31 Mar 2008	12.533.727	44.457.446	440.235.263	343.550.475	253.796.881	233.390.615	555.477	535.849	1.329.055.733
30 Haz 2008	32.788.967	19.870.247	404.298.288	355.258.061	272.622.653	221.913.097	567.890	521.622	1.307.840.825
30 Eyl.2008	6.279.591	35.178.630	407.638.950	316.664.994	277.364.050	220.511.347	529.277	487.862	1.264.654.701
31 Ara.2008	26.884.020	116.441.846	563.399.378	322.013.947	300.839.064	217.818.783	512.521	646.809	1.548.556.368

Kaynak: KKTCCMB

Tablo: 5		KKTC Merkez Bankası							
		Döviz Kurları							
		TL - YTL / Yabancı Para							
Yıl	Ay	USD		GBP		EURO		KL	
		Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış
2000		671.093	675.004	992.884	999.073	612.994	621.544	1.001.500	1.021.530
2001		1.439.567	1.446.510	2.081.497	2.092.377	1.268.115	1.274.231	2.105.000	2.210.250
2002		1.634.501	1.642.384	2.618.888	2.632.577	1.703.477	1.711.693	2.800.000	2.940.000
2003		1.395.835	1.402.567	2.476.610	2.489.556	1.745.072	1.753.489	2.880.000	3.024.000
2004		1.342.100	1.348.600	2.576.500	2.590.000	1.826.800	1.835.600	3.046.800	3.199.140
2005		1,3418	1,3483	2,3121	2,3242	1,5875	1,5952	2,6934	2,8281
2006		1,4056	1,4124	2,7569	2,7713	1,8515	1,8604	3,1067	3,262
2007		1,4221	1,4290	2,7941	2,8087	1,8432	1,8521	2,8256	2,9669
2008	1	1,1722	1,1779	2,3330	2,3452	1,7339	1,7423		
	2	1,1767	1,1824	2,3316	2,3438	1,7772	1,7858		
	3	1,2765	1,2827	2,5483	2,5616	2,0156	2,0253		
	4	1,2775	1,2837	2,5269	2,5401	1,9894	1,9990		
	5	1,2067	1,2125	2,3800	2,3924	1,8706	1,8796		
	6	1,2237	1,2296	2,4292	2,4419	1,9271	1,9364		
	7	1,1853	1,1910	2,3462	2,3585	1,8481	1,8570		
	8	1,1746	1,1803	2,1482	2,1594	1,7314	1,7398		
	9	1,2316	1,2375	2,2631	2,2749	1,7978	1,8065		
	10	1,4964	1,5036	2,4732	2,4861	1,9588	1,9682		
	11	1,5624	1,5699	2,3989	2,4114	2,0039	2,0136		
	12	1,5123	1,5196	2,1924	2,2039	2,1408	2,1511		

Not: (1) 2005 yılından itibaren döviz kurları Yeni Türk Lirası (YTL) cinsinden verilmiştir.

(2) Kurlar ay sonu itibarıyla verilmiştir.

Kaynak: KKTOMB

Tablo: 6	Çapraz Kurlar			
	Yabancı Para / USD			
YILLAR	AYLAR	£	€	KL
1998		1,6724	1,1753	1,9914
1999		1,6161	1,0037	1,7084
2000		1,4801	0,9208	1,5134
2001		1,4465	0,8809	1,528
2002		1,6029	1,0422	1,7901
2003		1,775	1,2502	2,156
2004		1,9205	1,3611	2,3722
2005		1,7238	1,1831	2,0975
2006		1,9621	1,3172	2,3095
2007		1,9979	1,4683	2,5351
2008	1	1,9910	1,4792	
	2	1,9822	1,5103	
	3	1,9970	1,5789	
	4	1,9787	1,5572	
	5	1,9731	1,5502	
	6	1,9859	1,5748	
	7	1,9803	1,5592	
	8	1,8295	1,4740	
	9	1,8383	1,4598	
	10	1,6534	1,3090	
	11	1,5360	1,2826	
	12	1,4503	1,4156	

Not: Aysonu çarpaz kurlarıdır.

Kaynak: KKTCMB

Yürürlük Tarihi	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları							
	Para Cinsi				Yönetim Kurulu Kararı		Resmi Gazete	
	TL / YTL	\$	€	£	Tarihi	Sayı	Tarihi	Sayı
15.08.2003	30,00				30.04.2003	491	09.05.2003	47
01.10.2003	28,00				05.06.2003	493	09.06.2003	63
30.10.2003	25,00				02.07.2003	498	09.07.2003	79
24.02.2004	23,00				17.07.2003	499	04.08.2003	94
26.03.2004	21,00				07.08.2003	503	15.08.2003	99
01.09.2004		1,00	1,25	3,25	22.09.2003	504	01.10.2003	124
17.09.2004	19,00				23.10.2003	507	30.10.2003	142
27.12.2004	17,00				09.02.2004	519	24.02.2004	20
18.01.2005	16,00				18.03.2004	521	26.03.2004	39
10.03.2005	14,50				25.08.2004	531	01.09.2004	127
01.04.2005		1,50	1,25	3,25	13.09.2004	532	17.09.2004	133
03.06.2005	14,00	1,75			23.12.2004	537	27.12.2004	197
17.10.2005	13,50				11.01.2005	540	18.01.2005	11
01.11.2005		2,25			10.03.2005	547	18.03.2005	38
14.12.2005	13,25				29.03.2005	549	31.03.2005	47
01.02.2006		2,25	1,50	2,25	02.06.2005	553	16.06.2005	94
01.06.2006	13,00	3,75	1,75	3,25	14.10.2005	566	24.10.2005	183
12.06.2006	14,50				27.10.2005	567	08.11.2005	193
03.07.2006	16,75				13.12.2005	573	20.12.2005	220
31.07.2006	17,00				31.01.2006	577	10.02.2006	27
20.09.2007	16,75				26.05.2006	584	01.06.2006	98
26.10.2007	16,25	3,50	2,25	4,25	09.06.2006	586	15.06.2006	104
22.11.2007	15,75	3,50	2,25	4,25	29.06.2006	587	14.07.2006	119
14.12.2007	15,25	3,50	2,25	4,25	28.07.2006	590	31.07.2006	128
18.01.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	20.09.2007	613	08.10.2007	182
05.02.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	26.10.2007	618	06.11.2007	197
29.02.2008	14,75	2,10	2,25	4,00	22.11.2007	621	04.12.2007	214
25.03.2008	14,75	1,50	2,25	4,00	14.12.2007	626	19.12.2007	224
22.05.2008	15,25	1,25	2,25	3,75	18.01.2008	631	24.01.2008	17
26.06.2008	15,75	1,25	2,25	3,75	05.02.2008	635	19.02.2008	32
30.07.2008	16,25	1,25	2,25	3,75	29.02.2008	640	13.03.2008	50
17.10.2008	16,25	0,75	2,00	3,25	16.10.2008	673	22.10.2008	187
14.11.2008	16,25	0,25	1,75	2,25	13.11.2008	675	26.11.2008	207
28.11.2008	15,75	0,25	1,75	2,25	27.11.2008	680	16.12.2008	217
22.12.2008	14,50	0,05	1,25	1,00	19.12.2008	683	25.12.2008	223

Not: Vadesiz Türk Lirası ve vadesiz döviz mevduatına uygulanan faiz oranları 3 ay, 6 ay ve 1 yıl vadeli mevduat için de geçerlidir.

Kaynak: KKTCCMB

Tablo: 8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları								
	Yürürlük Tarihi	Para Cinsi				Yönetim Kurulu Karar Tarihi	Sayı No	Resmi Gazete Tarihi	Sayı No
		TP	\$	€	£				
07.06.1991	12,00					22.05.1991	223	07.06.1991	60
		6,00	6,00	9,00	5,00	22.05.1991	224		
02.12.1992		5,00	6,00	8,00	4,00	13.11.1992	273	02.12.1992	116
18.06.1993		3,00	5,00	5,00	1,50	10.06.1993	296	18.06.1993	60
01.03.1999		3,00	3,00	5,00	0,00	12.01.1999	426	01.03.1999	18
16.05.2000	12,00					28.04.2000	447	16.05.2000	57
16.05.2000		3,00	3,00	5,00		28.04.2000	448	16.05.2000	57
28.11.2001		1,00	1,00	2,50		05.10.2001	460	28.11.2001	124
07.05.2002		0,50	0,50	1,50		30.04.2002	474	07.05.2002	50
12.12.2002	12,00	0,35	0,50	1,25		29.11.2002	483	12.12.2002	121
09.07.2003		0,25				02.07.2003	498	09.07.2003	79
01.09.2004		0,50	0,50	1,75		25.08.2004	531	01.09.2004	127
01.04.2005	10,00	0,75	0,50	1,75		29.03.2005	549	31.03.2005	47
01.11.2005	10,00	1,25	0,75	2,00		27.10.2005	567	08.11.2005	197
01.02.2006	10,00	2,00	1,00	2,00		31.01.2006	577	10.02.2006	27
03.07.2006	12,00	2,00	1,00	2,00		29.06.2006	587	14.07.2006	119
26.10.2007	11,75	2,00	1,00	2,00		26.10.2007	620	06.11.2007	197
22.11.2007	11,25	2,00	1,00	2,00		22.11.2007	622	04.12.2007	214
14.12.2007	10,75	2,00	1,00	2,00		14.12.2007	627	19.12.2007	224
18.01.2008	10,50	1,50	1,00	2,00		18.01.2008	632	24.01.2008	17
05.02.2008	10,50	1,00	1,00	2,00		05.02.2008	636	19.02.2008	32
29.02.2008	10,25	1,00	1,00	2,00		29.02.2008	638	13.03.2008	50
25.03.2008	10,25	0,50	1,00	2,00		25.03.2008	647	03.04.2008	59
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113
30.07.2008	11,00	0,50	1,00	2,00		30.07.2008	665	15.08.2008	153
17.10.2008	11,00	0,25	1,00	1,75		16.10.2008	674	22.10.2008	187
14.11.2008	11,00	0,10	1,00	1,25		13.11.2008	675	26.11.2008	207
28.11.2008	10,75	0,10	1,00	1,25		27.11.2008	680	16.12.2008	217
22.12.2008	9,75	0,00	0,75	0,50		19.12.2008	683	25.12.2008	223

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 9</i>	Karşılıksız Çekler	
	Resmi Gazete Tarih ve Numarası	Çek Kullanmaktan Men Edilenler (Şahıs Adedi)
04.03.2008 / 41	15	
07.03.2008 / 45	24	
19.03.2008 / 53	35	
28.03.2008 / 57	23	
01.04.2008 / 58	21	
09.04.2008 / 63	22	
18.04.2008 / 70	38	
28.04.2008 / 75	18	
12.05.2008 / 82	35	
21.05.2008 / 90	9	
22.05.2008 / 91	19	
16.06.2008 / 113	64	
20.06.2008 / 116	16	
14.07.2008 / 130	98	
25.07.2008 / 139	37	
07.08.2008 / 148	33	
15.08.2008 / 153	29	
25.08.2008 / 157	13	
27.08.2008 / 158	20	
03.09.2008 / 161	24	
10.09.2008 / 164	23	
15.09.2008 / 166	23	
19.09.2008 / 169	21	
06.10.2008 / 177	27	
07.10.2008 / 178	27	
13.10.2008 / 181	14	
24.10.2008 / 188	11	
04.11.2008 / 194	54	
12.11.2008 / 197	67	
26.11.2008 / 207	29	
01.12.2008 / 210	48	
03.12.2008 / 212	54	
19.12.2008 / 220	167	
Toplam:	1.158	

Kaynak: KKTCMB

Tablo:10											
Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Özeti (YTL)											
Tarih	Likit Aktifler	Menkul Değerler Cüzdanı	Mevduat Munzam Karşılıkları	Brüt Krediler	Ayrılan Karşılıklar	Diğer	Aktif Toplam	Mevduat	Diğer	Özkaynak	Pasif Toplam
31 Ara. 01	584.953.836	21.422.520	180.622.896	571.524.972	-30.703.858	405.393.783	1.733.214.149	1.185.980.061	461.964.612	85.269.476	1.733.214.149
31 Ara. 02	983.014.818	148.007.158	256.416.147	597.894.838	-48.664.815	316.494.004	2.253.162.150	1.899.965.909	190.418.723	162.777.518	2.253.162.150
31 Ara. 03	1.404.494.465	260.206.181	292.759.313	781.960.794	-54.804.550	214.844.725	2.899.460.928	2.492.801.806	258.778.859	147.880.263	2.899.460.928
31 Ara. 04	1.692.031.544	283.110.138	326.824.382	1.172.537.569	-61.600.181	227.068.800	3.639.972.252	3.228.713.962	215.605.314	195.652.976	3.639.972.252
31 Ara. 05	1.865.643.770	168.885.517	369.830.312	1.569.924.603	-70.567.157	314.273.530	4.217.990.575	3.632.739.927	313.265.612	271.985.036	4.217.990.575
31 Mar. 06	1.889.430.976	179.114.693	403.605.906	1.708.784.907	-72.378.428	388.858.173	4.497.416.227	3.810.605.021	417.307.832	269.503.374	4.497.416.227
30 Haz. 06	2.176.589.149	219.036.817	467.763.048	1.992.481.936	-82.122.464	417.206.051	5.190.954.537	4.455.947.936	418.724.028	316.282.574	5.190.954.537
30 Eyl. 06	2.171.941.973	229.082.162	435.994.635	2.015.049.136	-86.427.659	548.125.993	5.313.766.240	4.528.317.056	455.290.556	330.158.628	5.313.766.240
31 Ara. 06	2.410.564.328	181.675.595	450.480.523	2.321.298.754	-107.673.500	319.399.211	5.575.744.912	4.681.269.785	555.596.373	338.878.754	5.575.744.912
31 Mar. 07	2.180.837.877	208.809.104	478.245.360	2.325.318.647	-109.569.743	441.998.453	5.525.639.698	4.782.999.294	368.130.994	374.509.411	5.525.639.698
30 Haz. 07	2.187.209.608	312.299.655	469.222.026	2.420.288.469	-110.935.160	655.051.239	5.933.135.836	4.935.267.345	457.734.263	540.134.228	5.933.135.836
30 Eyl. 07	2.036.516.327	314.900.396	466.674.205	2.460.748.073	-112.123.588	793.587.509	5.960.302.923	4.890.932.922	509.484.744	559.885.257	5.960.302.923
31 Ara. 07	2.192.535.106	256.423.383	449.634.020	2.734.718.246	-139.797.604	450.648.165	5.944.161.316	4.937.348.215	439.204.779	567.608.322	5.944.161.316
31 Mar. 08	2.263.288.416	299.767.279	491.182.670	3.014.714.936	-145.999.539	567.234.736	6.490.188.498	5.433.715.512	476.698.735	579.774.251	6.490.188.498
30 Haz. 08	2.126.555.640	372.382.274	497.260.756	3.035.096.102	-147.426.105	741.265.990	6.625.134.657	5.429.014.312	586.991.904	609.128.441	6.625.134.657
30 Eyl. 08	1.951.527.676	421.296.127	497.636.616	3.050.463.075	-150.231.964	832.484.765	6.603.176.295	5.319.235.454	654.762.547	629.178.294	6.603.176.295
31 Ara. 08	2.159.456.406	400.626.193	519.976.892	3.431.095.820	-172.869.880	432.036.733	6.770.322.164	5.563.202.312	550.467.921	656.651.931	6.770.322.164

Kaynak: KKTOMB

Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre (YTL)													
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	İskonto Senetleri	Toplam
31 Ara. 2001	300.251.356	9.715.984	612.325	4.658.128	2.708.016	127.924.226	669.772	10.458.382	13.424.231	13.785.408	82.340.337	4.976.807	571.524.972
31 Ara. 2002	287.261.386	6.451.867	491.718	6.425.493	1.606.019	106.859.118	1.689.120	6.394.108	28.079.824	16.687.762	133.277.650	2.670.773	597.894.838
31 Ara. 2003	398.683.042	5.714.941	68.819	6.823.140	1.402.365	105.760.432	4.138.594	7.745.439	25.357.955	21.133.793	199.975.386	5.156.888	781.960.794
31 Ara. 2004	480.546.727	7.549.728	57.514	6.834.038	1.755.784	258.732.225	2.047.910	6.145.152	34.524.407	58.161.710	316.182.374	0	1.172.537.569
31 Ara. 2005	550.228.706	8.020.850	144.912	5.304.986	14.386.490	428.365.021	1.157.496	2.924.765	64.886.022	44.647.075	449.858.281	0	1.569.924.604
31 Mar. 2006	550.230.926	9.777.519	127.011	6.532.187	42.106.462	417.553.788	914.348	3.327.679	59.096.373	48.915.776	570.202.838	0	1.708.784.907
30 Haz. 2006	577.578.936	13.679.956	1.079.446	5.380.306	12.310.822	514.616.904	1.597.349	5.375.185	85.413.736	36.401.940	739.047.356	0	1.992.481.936
30 Eyl. 2006	578.266.125	12.656.577	188.443	6.193.499	10.349.405	486.055.487	1.228.440	16.642.680	87.773.690	64.625.509	751.069.281	0	2.015.049.136
31 Ara. 2006	774.505.522	12.237.015	97.269	4.578.970	8.999.513	475.237.461	3.918.302	15.925.745	107.001.070	52.203.900	866.593.986	0	2.321.298.754
31 Mar. 2007	761.710.329	11.313.895	133.082	4.534.875	7.795.296	498.489.684	1.539.834	17.215.578	99.164.939	50.519.975	872.901.160	0	2.325.318.647
30 Haz. 2007	774.777.713	13.444.753	198.925	2.854.070	6.661.351	554.101.869	1.189.640	17.513.167	109.257.022	10.381.970	929.907.989	0	2.420.288.469
30 Eyl. 2007	730.484.840	13.019.292	171.931	1.840.768	5.473.632	551.216.092	1.175.820	17.375.237	123.886.927	9.312.387	1.006.791.147	0	2.460.748.073
31 Ara. 2007	889.522.412	12.361.509	214.999	7.245.280	13.738.420	552.482.376	1.195.948	19.450.948	118.170.144	8.962.862	1.111.373.348	0	2.734.718.246
31 Mar. 2008	944.286.658	13.734.181	45.138	8.169.239	31.331.586	716.482.622	2.294.825	20.732.030	131.958.518	7.614.869	1.138.065.270	0	3.014.714.936
30 Haz. 2008	917.113.768	14.282.443	21.317	8.925.608	14.385.057	608.547.997.29	1.611.366	19.463.618	136.905.749	6.957.565	1.339.768.847	0	3.067.983.337
30 Eyl. 2008	875.733.961	11.879.254	54.386	8.207.353	15.131.457	630.504.985	5.055.621	15.581.659	113.051.235	6.028.632	1.404.123.685	0	3.085.352.229
31 Ara.2008	1.134.577.882	15.030.045	31.019	9.338.727	16.482.729	571.926.608	1.529.394	16.219.693	112.794.326	5.802.941	1.547.362.452	0	3.431.095.820

Kaynak: KKTOMB

<i>Tablo:12</i>		Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre (YTL)										
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	343.450.686	6.327.094	38.072	1.999.022	583.777	72.307.979	234.818	803.820	1.358.295	34.439.705	105.908.803	567.452.071
31 Ara. 2005	423.326.271	3.074.238	122.106	3.205.380	2.094.948	157.100.722	276.334	408.113	22.300.823	31.029.819	225.101.303	868.040.057
31 Mar. 2006	424.061.833	2.524.192	111.495	3.003.449	13.159.845	174.012.513	134.114	448.434	12.460.464	32.172.712	269.532.789	931.621.839
30 Haz. 2006	438.990.407	2.596.799	121.181	3.075.611	1.819.072	198.478.915	53.761	803.553	24.272.465	12.493.870	348.395.878	1.031.101.512
30 Eyl. 2006	445.833.214	2.123.222	131.087	3.121.601	1.398.880	191.916.063	110.952	5.680.945	22.993.768	37.515.270	360.493.803	1.071.318.805
31 Ara. 2006	660.414.170	2.622.498	4.313	2.197.543	1.273.143	192.672.977	117.235	6.397.473	23.957.973	12.474.257	456.374.596	1.358.506.177
31 Mar. 2007	651.168.217	2.518.020	6.270	2.263.200	1.445.421	202.388.338	118.795	6.389.426	18.659.621	11.186.696	474.207.450	1.370.351.454
30 Haz. 2007	674.700.388	2.381.269	33.074	1.339.132	1.329.431	228.359.463	124.168	6.354.658	20.601.247	10.059.423	490.190.286	1.435.472.539
30 Eyl. 2007	620.065.633	2.174.401	29.661	849.820	1.011.489	233.019.329	123.185	6.432.527	34.097.257	9.021.237	552.733.261	1.459.557.801
31 Ara. 2007	778.081.987	3.456.242	55.882	2.137.329	1.571.101	223.673.018	123.904	8.790.664	38.187.945	8.567.375	629.627.101	1.694.272.548
31 Mar. 2008	824.668.948	4.164.561	4.532	2.390.845	1.028.597	299.783.113	749.106	8.779.603	41.386.428	7.498.246	603.359.972	1.793.813.951
30 Haz. 2008	812.258.026	4.617.849	1.178	3.861.758	994.508	229.696.573	126.925	8.396.970	46.330.867	6.534.698	760.185.337	1.873.004.689
30 Eyl. 2008	769.736.041	3.898.822	3.356	3.275.327	1.299.069	248.827.217	17.543	7.163.198	45.377.540	5.661.577	836.247.835	1.921.507.525
31 Ara. 2008	1.001.717.424	5.878.606	4.785	3.391.807	1.203.725	198.235.317	17.543	7.166.246	39.391.814	5.493.763	902.151.336	2.164.652.365

Kaynak: KKTOMB

Tablo:13		Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre (YTL)										
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	137.096.041	1.222.634	19.442	4.835.016	1.172.007	186.424.246	1.813.092	5.341.332	33.166.112	23.722.005	210.273.571	605.085.498
31 Ara. 2005	126.902.435	4.946.612	22.806	2.099.606	12.291.543	271.264.299	881.163	2.516.652	42.585.199	13.617.255	224.756.977	701.884.547
31 Mar. 2006	126.169.093	7.253.327	15.516	3.528.738	28.946.617	243.541.276	780.234	2.879.245	46.635.909	16.743.065	300.670.050	777.163.068
30 Haz. 2006	138.588.528	11.083.156	958.265	2.304.695	10.491.750	316.137.989	1.543.588	4.571.632	61.141.271	23.908.070	390.651.478	961.380.424
30 Eyl. 2006	132.432.911	10.533.356	57.356	3.071.899	8.950.525	294.139.423	1.117.487	10.961.735	64.779.922	27.110.239	390.575.478	943.730.331
31 Ara. 2006	114.091.352	9.614.517	92.956	2.381.427	7.726.370	282.564.484	3.801.068	9.528.272	83.043.097	39.729.643	410.219.391	962.792.577
31 Mar. 2007	110.542.112	8.795.875	126.812	2.271.675	6.349.874	296.101.347	1.421.039	10.826.152	80.505.318	39.333.279	398.693.710	954.967.193
30 Haz. 2007	100.077.326	11.063.484	165.851	1.514.938	5.331.919	325.742.407	1.065.472	11.158.508	88.655.774	322.547	439.717.703	984.815.930
30 Eyl. 2007	110.419.207	10.844.890	142.270	990.947	4.462.144	318.196.763	1.052.635	10.942.710	89.789.670	291.150	454.057.887	1.001.190.272
31 Ara. 2007	111.440.425	8.905.266	159.117	5.107.951	12.167.319	328.809.358	1.072.044	10.660.284	79.982.199	395.487	481.746.247	1.040.445.697
31 Mar. 2008	119.617.710	9.569.619	40.606	5.778.394	30.302.989	416.699.510	1.545.719	11.952.427	90.572.090	116.623	534.705.298	1.220.900.985
30 Haz. 2008	104.855.742	9.664.594	20.139	5.063.850	13.390.550	378.851.425	1.484.441	11.066.649	90.574.882	422.867	579.583.510	1.194.978.647
30 Eyl. 2008	105.997.920	7.980.433	51.030	4.932.025	13.832.388	381.677.768	5.038.078	8.418.462	67.673.696	367.055	567.875.851	1.163.844.704
31 Ara. 2008	132.860.459	9.151.439	26.234	5.946.921	15.279.003	373.691.291	1.511.851	9.053.446	73.402.512	309.178	645.211.121	1.266.443.455

Kaynak: KKTOMB

Tablo:14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	567.456.924	1.933.733.766	176.988.470	73.079.644	477.455.158	3.228.713.962
31 Ara. 2005	604.566.127	2.174.385.127	274.759.303	105.684.548	473.344.822	3.632.739.927
31 Mar. 2006	555.731.058	2.328.468.462	304.250.292	118.813.656	503.341.554	3.810.605.021
30 Haz. 2006	632.339.790	2.749.061.326	351.519.772	120.317.134	602.709.914	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	658.104.923	2.875.283.890	264.050.175	120.808.462	610.069.606	4.528.317.056
31 Ara. 2006	667.387.839	2.987.000.181	269.800.397	119.748.932	637.332.436	4.681.269.785
31 Mar. 2007	646.569.016	3.098.177.485	299.880.755	107.835.843	630.536.195	4.782.999.294
30 Haz. 2007	679.624.887	3.231.282.543	296.479.007	113.218.209	614.662.698	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	673.727.598	3.342.121.699	297.147.184	108.433.543	469.502.898	4.890.932.922
31 Ara. 2007	686.675.875	3.423.145.924	292.800.408	91.008.542	443.717.466	4.937.348.215
31 Mar. 2008	683.640.936	3.877.928.119	297.350.324	97.939.817	476.856.316	5.433.715.512
30 Haz. 2008	664.895.014	3.921.366.278	282.997.535	114.376.637	445.378.848	5.429.014.312
30 Eyl. 2008	641.477.521	3.888.850.347	273.817.977	101.357.541	413.732.068	5.319.235.454
31 Ara. 2008	643.700.657	4.093.169.327	280.260.078	97.449.972	448.622.277	5.563.202.312

Kaynak: KKTCMB

Tablo:15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	208.389.730	961.214.971	53.318.049	8.838.326	156.429.080	1.388.190.156
31 Ara. 2005	270.680.779	1.192.205.659	153.452.548	43.058.915	162.123.299	1.821.521.201
31 Mar. 2006	229.055.869	1.350.785.179	174.084.663	53.020.449	182.989.408	1.989.935.568
30 Haz. 2006	255.650.801	1.548.483.915	188.047.131	36.268.667	205.384.243	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	245.879.494	1.598.684.379	116.318.532	25.967.465	212.431.768	2.199.281.637
31 Ara. 2006	280.974.568	1.649.756.442	110.748.728	21.829.830	238.399.904	2.301.709.471
31 Mar. 2007	251.626.710	1.780.034.453	128.531.618	18.884.379	207.446.841	2.386.524.001
30 Haz. 2007	294.331.846	1.903.729.678	119.086.038	21.391.539	197.139.969	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	272.830.803	2.044.430.435	117.034.449	22.979.058	85.080.451	2.542.355.195
31 Ara. 2007	332.637.592	2.119.471.958	119.491.290	16.602.866	79.081.538	2.667.285.244
31 Mar. 2008	314.060.595	2.359.622.705	119.246.358	12.600.564	58.311.506	2.863.841.728
30 Haz. 2008	312.154.454	2.513.835.113	106.171.388	13.437.511	58.253.421	3.003.851.887
30.Eyl. 2008	299.417.122	2.479.148.948	104.656.196	17.616.191	61.200.236	2.962.038.693
31 Ara. 2008	294.839.803	2.675.950.270	129.994.321	18.596.002	64.441.486	3.183.821.880

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:16</i>	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2004	359.067.194	972.518.795	123.670.421	64.241.318	321.026.078	1.840.523.806
31 Ara. 2005	333.885.348	982.179.468	121.306.755	62.625.633	311.221.523	1.811.218.726
31 Mar. 2006	326.675.189	977.683.283	130.165.629	65.793.206	320.352.145	1.820.669.453
30 Haz. 2006	376.688.989	1.200.577.410	163.472.641	84.048.467	397.325.671	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	412.225.429	1.276.599.512	147.731.643	94.840.997	397.637.838	2.329.035.419
31 Ara. 2006	386.413.271	1.337.243.739	159.051.669	97.919.103	398.932.533	2.379.560.313
31 Mar. 2007	394.942.306	1.318.143.032	171.349.137	88.951.464	423.089.354	2.396.475.293
30 Haz. 2007	385.293.041	1.327.552.866	177.392.969	91.826.670	417.522.729	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	400.896.795	1.297.691.264	180.112.735	85.454.485	384.422.447	2.348.577.727
31 Ara. 2007	354.038.282	1.303.673.966	173.309.118	74.405.676	364.635.929	2.270.062.971
31 Mar. 2008	369.580.342	1.518.305.414	178.103.966	85.339.252	418.544.810	2.569.873.784
30 Haz. 2008	352.740.560	1.407.531.165	176.826.146	100.939.127	387.125.427	2.425.162.425
30 Eyl. 2008	342.060.398	1.409.701.399	169.161.781	83.741.350	352.531.833	2.357.196.761
31 Ara. 2008	348.860.855	1.417.219.057	150.265.757	78.853.971	384.180.792	2.379.380.431

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:17</i>	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	284.842.244	191.411.321	2.507.826.204	199.455.087	45.179.106	3.228.713.962
31 Ara. 2005	330.818.452	251.024.548	2.733.935.840	252.414.890	64.546.197	3.632.739.927
31 Mar. 2006	346.419.234	256.089.020	2.946.782.133	213.278.332	48.036.301	3.810.605.021
30 Haz. 2006	408.677.093	306.570.636	3.434.522.235	243.940.817	62.237.156	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	508.697.346	857.672.630	2.918.210.167	203.728.488	40.008.425	4.528.317.056
31 Ara. 2006	480.631.897	352.324.127	3.580.359.050	218.023.963	49.930.748	4.681.269.785
31 Mar. 2007	482.798.076	334.455.049	3.706.065.934	218.126.019	41.554.216	4.782.999.294
30 Haz. 2007	556.187.739	352.030.579	3.761.674.376	214.974.353	50.400.299	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	491.358.408	299.017.883	3.808.933.621	217.372.577	74.250.432	4.890.932.922
31 Ara. 2007	456.189.536	357.054.423	3.808.509.959	230.559.678	85.034.619	4.937.348.215
31 Mar. 2008	485.582.410	373.513.823	4.153.682.878	268.494.261	152.442.140	5.433.715.512
30 Haz. 2008	506.600.250	350.011.683	4.236.504.637	253.357.936	82.539.806	5.429.014.312
30 Eyl. 2008	503.028.653	336.360.997	4.160.721.561	257.367.439	61.756.804	5.319.235.454
31 Ara. 2008	572.893.308	321.244.884	4.367.086.030	252.241.487	49.736.603	5.563.202.312

Kaynak: KKTCMB

Tablo:18		Mevduat (TP) - Türlerine Göre (YTL)				
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	245.541.809	68.961.169	934.854.062	130.139.612	8.693.504	1.388.190.156
31 Ara. 2005	266.897.177	126.799.293	1.193.382.452	209.972.304	24.469.975	1.821.521.201
31 Mar. 2006	282.477.976	130.235.486	1.385.697.297	170.447.408	21.077.401	1.989.935.568
30 Haz. 2006	327.645.832	144.833.398	1.544.082.503	186.737.494	30.535.530	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	339.262.236	294.463.754	1.398.775.389	153.908.964	12.871.294	2.199.281.637
31 Ara. 2006	356.374.053	148.083.059	1.624.732.416	161.919.643	10.600.300	2.301.709.471
31 Mar. 2007	377.927.916	131.019.910	1.712.087.785	154.297.817	11.190.574	2.386.524.001
30 Haz. 2007	455.658.060	141.570.076	1.767.520.783	150.760.470	20.169.681	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	391.233.269	138.979.761	1.830.586.502	149.480.362	32.075.302	2.542.355.195
31 Ara. 2007	366.764.730	154.522.579	1.933.649.219	171.701.331	40.647.385	2.667.285.243
31 Mar. 2008	385.595.735	169.951.573	2.073.773.287	181.505.793	53.015.340	2.863.841.728
30 Haz. 2008	400.718.684	163.795.104	2.207.812.620	190.618.453	40.907.023	3.003.851.885
30 Eyl. 2008	407.899.328	152.688.702	2.186.231.111	190.520.583	24.698.969	2.962.038.693
31 Ara. 2008	438.594.044	160.117.486	2.365.574.990	194.608.689	24.926.672	3.183.821.880

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:19</i>	Mevduat (YP) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	39.300.435	122.450.152	1.572.972.142	69.315.475	36.485.602	1.840.523.806
31 Ara. 2005	63.921.275	124.225.255	1.540.553.388	42.442.585	40.076.222	1.811.218.726
31 Mar. 2006	63.941.258	125.853.534	1.561.084.836	42.830.924	26.958.900	1.820.669.453
30 Haz. 2006	81.031.261	161.737.238	1.890.439.732	57.203.322	31.701.626	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	169.435.110	563.208.876	1.519.434.777	49.819.525	27.137.131	2.329.035.419
31 Ara. 2006	124.257.844	204.241.068	1.955.626.634	56.104.320	39.330.448	2.379.560.313
31 Mar. 2007	104.870.160	203.435.139	1.993.978.149	63.828.202	30.363.642	2.396.475.293
30 Haz. 2007	100.529.678	210.460.503	1.994.153.593	64.213.882	30.230.618	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	100.125.139	160.038.122	1.978.347.119	67.892.215	42.175.131	2.348.577.727
31 Ara. 2007	89.424.806	202.531.844	1.874.860.741	58.858.346	44.387.234	2.270.062.971
31 Mar. 2008	99.986.675	203.562.249	2.079.909.591	86.988.468	99.426.801	2.569.873.784
30 Haz. 2008	105.881.566	186.216.579	2.028.692.017	62.739.483	41.632.782	2.425.162.427
30 Eyl. 2008	95.129.325	183.672.295	1.974.490.450	66.846.855	37.057.836	2.357.196.761
31 Ara. 2008	134.299.264	161.127.398	2.001.511.040	57.632.798	24.809.931	2.379.380.431

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:20</i>	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar
1	KIBRIS VAKIFLAR BANKASI LTD.
2	AKFİNANS BANK LTD.
3	CREDİTWEST BANK LTD.
4	ARTAM BANK LTD.
5	ASBANK LTD.
6	CONTİNENTAL BANK LTD.
7	DENİZ BANK LTD.
8	KIBRIS İKTİSAT BANKASI LTD.
9	KIBRIS TÜRK KOOPERATİF MERKEZ BANKASI LTD.
10	LİMASOL TÜRK KOOPERATİF BANKASI LTD.
11	ŞEKERBANK (KIBRIS) LTD.
12	TÜRK BANKASI LTD.
13	UNİVERSAL BANK LTD.
14	VİYA BANK LTD.
15	YAKINDOĞU BANK LTD.
16	YEŞİLADA BANK LTD.
17	KIBRIS FAİSAL İSLAM BANKASI LTD.
18	HSBC BANK A.Ş.
19	T.GARANTİ BANKASI A.Ş.
20	T.HALK BANKASI A.Ş.
21	T.İŞ BANKASI A.Ş.
22	T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.
23	ING BANK A.Ş.
24	TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.

Kaynak: KKTCMB

Tablo:21	Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler											
	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^T
GSMH (Cari Fiyatlarla YTL)	126.874,2	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
GSMH (1977 Fiyatlarıyla YTL)	5.080,4	6.977,4	7.457,8	9.037,9	8.545,9	9.133,1	10.177,1	11.739,6	13.327,0	15.090,7	15.310,8	15.024,4
GSMH (Milyon \$)	240,2	591,0	755,7	1.039,9	908,8	941,4	1.283,7	1.765,2	2.327,8	2.845,2	3.598,8	3.657,7
Reel Büyüme Hızı (%)	7,5	5,7	2,6	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9
Fert Başına GSMH (Cari Fiyatlarla TL) 4	791.544,0	9.026.664,0	193.969.948,0	3.118.351.900,0	5.068.513.682,0	6.645.260.285,0	8.837.624.376,0	11.559.833.937,0	14.271,0	17.063,0	19.165,0	18.275,0
Fert Başına GSMH (\$)	1.498,0	3.447,0	4.167,0	4.978,0	4.303,0	4.409,0	5.949,0	8.095,0	10.567,0	11.837,0	14.765,0	15.984,0
Enflasyon Oranı (%)	43,0	69,4	72,2	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	n.a
Bütçe Açığı (Milyon \$)1	23,7	31,9	83,7	136,7	146,1	225,1	176,9	104,2	185,3	287,3	221,2	n.a
Banka Mevduatları (Milyon \$) 2	88,2	277,6	499,8	802,7	805,4	1.153,5	1.785,9	2.355,8	2.707,4	3.330,4	4.239,2	n.a
Döviz Rezervi (Milyon \$)	61,3	183,7	417,8	631,9	722,6	941,6	1.222,6	1.544,6	1.597,6	2.030,9	2.072,1	n.a
İhracat (Milyon \$)	46,3	65,5	67,3	50,4	34,6	45,4	50,8	62,0	68,1	68,1	83,7	85,2
İthalat (Milyon \$)	143,0	381,5	366,1	424,9	272,0	309,6	477,8	853,1	1.255,5	1.376,2	1.539,2	1.534,4
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-96,7	-316,0	-298,8	-374,5	-237,4	-264,2	-427,0	-791,1	-1.187,4	-1.308,1	-1.455,5	-1.449,2
İhracat / İthalat (%)	32,4	17,2	18,4	11,9	12,7	14,7	10,6	7,3	5,4	4,9	5,4	5,6
Gelen Turist Sayısı	125.075,0	300.810,0	385.759,0	432.953,0	365.097,0	425.556,0	469.867,0	599.012,0	652.779,0	715.749,0	791.036	n.a
Türkiye	103.791,0	243.269,0	298.026,0	347.712,0	277.739,0	316.193,0	340.083,0	434.744,0	488.023,0	572.633,0	634.580	n.a
Diğer	21.284,0	57.541,0	87.733,0	85.241,0	87.358,0	109.363,0	129.784,0	164.268,0	164.756,0	143.116,0	156.456	n.a
Net Turizm Geliri (Milyon \$)	47,3	224,8	218,9	198,3	93,7	114,1	178,8	288,3	328,8	303,2	381,0	n.a
İstihdam 3	61.499,0	71.525,0	76.454,0	89.327,0	90.366,0	93.114,0	98.860,0	86.914,0	85.583,0	91.815,0	89.787	n.a
İşsiz Sayısı 3	1.405,0	849,0	752,0	1.166,0	1.500,0	1.535,0	1.375,0	9.678,0	7.665,0	9.552,0	9.361	n.a
İşsizlik Oranı (%) 3	2,2	1,2	1,0	1,3	1,6	1,6	1,4	10,0	8,2	9,4	9,4	n.a
Nüfus	160.287,0	171.469,0	181.363,0	208.886,0	211.191,0	213.491,0	215.790,0	218.066,0	220.289,0	257.513,0	268.011,0	n.a
Yıllık Nüfus Artışı (%)	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	16,9	4,1	n.a
Nüfus Yoğunluğu	49,4	52,9	55,9	64,4	65,1	65,9	66,6	67,3	68,0	79,4	82,7	n.a
Sağlık Giderleri / GSMH (%)	2,2	2,3	2,7	3,0	2,3	2,8	3,3	3,0	2,0	3,4	3,9	n.a
Sağlık Giderleri / Bütçe (%)	6,1	6,8	6,9	5,9	5,6	5,0	6,1	6,0	6,0	7,2	8,6	n.a
Yıllık Ort. 1 ABD\$=TL (YTL) 5	528,3	2.619,0	46.554,5	626.397,7	1.177.869,6	1.507.052,0	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41

1) Dış yardımlar dahil değildir.

2) Türk lirası mevduatları ile döviz mevduatları (Tevdiatları) içermektedir.

3) Yaratılan katma değere göre hesaplanan istihdam ve kayıtlı ortalama işsiz sayıları ifade edilmektedir. İlk kez yapılan Ekim 2004 Hanehalkı İşgücü Anketine göre istihdam 74,511, işsiz sayısı 7,709, işsizlik oranı ise % 9,4 olarak tespit edilmiştir.

4) 2005 yılında itibaren YTL olarak belirtilmiştir.

5) 2005 yılından itibaren döviz kurları YTL olarak belirtilmiştir.

(T) Gerçekleşme tahmin

(n.a.) Not available (Bilgi mevcut değildir.)

Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:22</i>	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)										
Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^T
1. Tarım	142.136,1	3.530.103,8	44.740.397,7	78.627.217,0	125.668.938,8	176.365.031,8	222.993.161,4	214.199.034,4	249.446.249,5	288.151.830,1	271.514.383,2
2. Sanayi	191.005,8	4.520.394,6	68.385.932,1	121.736.377,0	157.576.560,4	191.426.017,9	231.046.611,0	281.023.837,1	377.504.439,0	430.808.660,4	509.444.862,0
3. İnşaat	86.378,3	1.291.235,6	28.934.272,9	38.923.294,0	62.012.967,1	93.301.912,1	106.808.649,0	164.910.647,6	314.785.285,7	364.429.418,0	399.647.476,0
4. Ticaret-Turizm	363.800,9	6.454.946,9	104.703.253,7	165.151.924,5	215.553.627,8	300.879.734,5	391.227.279,3	541.407.692,0	617.508.618,1	630.286.930,1	632.636.453,2
5. Ulaştırma-Haberleşme	146.729,9	3.006.231,4	84.621.650,4	133.453.268,5	185.264.817,9	221.109.706,3	257.580.209,2	328.773.502,2	437.242.766,0	533.409.559,0	619.492.750,9
6. Mali Müesseseler	78.225,1	3.879.119,3	41.620.313,4	92.762.971,3	89.952.347,0	115.256.266,8	187.245.581,7	195.523.141,4	259.316.015,9	309.354.672,4	389.601.599,6
7. Konut Sahipliği	22.891,3	634.713,2	15.787.564,6	28.508.816,3	41.431.859,9	50.851.059,5	61.591.937,3	70.261.205,2	117.722.525,7	144.191.222,9	160.063.654,5
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	83.903,4	1.884.287,4	52.134.500,2	133.995.824,5	138.860.124,0	152.767.569,2	225.376.845,3	307.873.501,9	441.919.623,1	493.519.363,3	542.175.798,7
9. Kamu Hizmetleri	259.767,2	7.155.640,7	155.998.145,8	199.156.534,7	277.867.134,2	404.604.239,3	510.392.550,4	628.119.921,8	808.000.153,1	1.003.489.892,8	1.154.441.427,2
10. İthalat Vergileri	163.736,2	2.360.943,6	53.038.365,4	76.836.146,0	113.513.407,6	170.842.157,1	262.481.261,1	338.288.483,0	364.654.029,4	406.650.516,8	414.928.780,4
11. GSYİH	1.538.574,2	34.717.616,5	649.964.396,2	1.069.152.373,8	1.407.701.784,7	1.877.403.694,5	2.456.744.085,7	3.070.380.966,6	3.988.099.705,5	4.604.292.065,9	5.093.947.185,8
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	9.218,8	461.355,2	1.415.658,8	1.272.099,2	11.001.478,9	29.667.269,5	64.062.661,7	73.318.645,0	113.287.485,0	66.963.820,0	63.465.472,0
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8
Fert Başına GSMH (\$)	3.447	4.167	4.978	4.303	4.409	5.949	8.095	10.567	11.837,0	14.765	15.984
Nüfus	171.469	181.363	208.886	211.191	213.491	215.790	218.066	220.289	257.513	268.011	*

Fert başına GSMH'daki ani düşüş 1996 Genel Nüfus Sayımı sonucuna göre değişen nüfus bazından kaynaklanmıştır.

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

Tablo:23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	131.222.483,7	130.312.005,8	108.227.350,2	324.355.696,0	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.052.730.316,0
5. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	520.157.571,3	940.112.467,2	1.310.475.913,4	1.582.715.268,0	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.802.319.141,0
Özel Tasarruf Oranı (%)	14,2	24,4	26,9	25,6	35,1	32,4	31,5	19,4	28,6	29,0	29,2
6. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)															
	Sektörler	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16,8	-9,8	2,4	8,9	-31,0	5,9	29,2	-13,2	16,1	18,9	7,3	8,5	2,8	-3,2	0,4	-15,8
2. Sanayi	17,4	3,8	5,1	-1,9	3,6	1,2	2,4	4,0	-6,5	5,0	7,7	10,6	6,4	20,0	-0,9	-5,5
3. İnşaat	-2,4	1,0	-21,5	3,1	23,7	7,3	2,0	18,7	-20,4	15,9	30,8	5,3	18,9	68,1	4,2	-0,7
4. Ticaret-Turizm	6,5	10,5	10,7	-10,6	5,9	10,1	7,4	-5,4	-15,5	13,9	12,5	25,5	20,8	9,5	-2,7	-5,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	-2,2	5,0	6,6	5,5	9,4	4,0	7,0	6,7	-0,5	3,7	4,2	8,8	14,2	-0,7	-3,6	0,3
6. Mali Müesseseler	7,9	7,8	13,2	3,5	13,8	8,8	8,4	-6,8	-18,0	-10,1	6,7	-0,3	4,2	8,9	6,3	8,6
7. Konut Sahipliği	4,7	2,1	1,9	1,6	2,8	2,8	2,5	2,2	3,1	2,0	2,4	2,4	3,4	20,1	4,6	2,7
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	4,5	10,0	2,1	84,8	26,5	3,6	15,5	-10,7	14,3	0,9	5,7	26,0	19,1	12,5	6,6	5,0
9. Kamu Hizmetleri	9,3	4,1	-2,2	2,6	0,6	3,5	2,3	3,1	-1,5	-0,5	4,1	5,2	6,8	2,4	8,2	6,4
10. İthalat Vergileri	-2,4	57,5	19,9	4,9	15,9	5,1	6,7	3,4	-19,6	6,7	36,9	46,8	29,7	-0,6	12,3	-6,1
11. GSYİH	7,8	6,4	3,0	3,8	4,3	5,2	7,5	..	-5,4	6,2	10,6	14,2	13,8	12,7	2,8	-1,7
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	-6,8	-52,2	-21,3	-63,5	-36,1	269,3	-8,8	-74,4	-48,2	594,1	123,5	88,5	7,4	34,1	-47,3	-15,8
GSMH	7,5	5,7	2,6	2,9	4,1	6,0	7,4	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	1,5	-1,9

(T) Gerçekleşme tahmin

Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:25</i>	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.996.275.085,9	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.907.085.275,0	3.927.859.540,9
4. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

<i>Tablo:26</i>	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^H
1. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
1.1. Sabit sermaye Yat.	236.220,0	4.247.018,7	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.099.457.239,4
1.2. Stok Değişimleri	24.081,0	579.670,0	9.649.532,0	16.536.800,8	25.205.219,4	23.069.109,9	43.234.076,3	40.551.250,4	51.384.926,1	24.907.602,8	63.226.676,7
2. Toplam Tasarruflar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.089.189.810,9	1.162.683.916,1
2.1. Yurtiçi Tas.	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	764.170.610,9	927.189.916,1
2.2. Dış Tas.	42.819,2	572.620,5	20.545.843,6	20.141.570,0	-20.571.259,8	-28.820.482,1	20.135.615,7	373.143.150,0	293.489.400,0	325.019.200,0	235.494.000,0

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

Tablo:27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)										
	Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
1. Tarım	16.266,1	291.465,0	6.287.369,1	11.273.995,9	15.876.418,2	19.505.376,0	25.067.329,5	30.288.995,7	37.031.696,5	25.096.397,8	35.802.089,5
2. Sanayi	29.880,2	424.680,0	13.592.581,5	15.288.051,7	22.529.433,0	40.640.073,2	70.693.090,7	84.573.998,0	154.480.514,6	188.370.607,1	212.591.883,6
3. İnşaat	7.281,6	86.069,4	2.065.985,6	2.544.432,3	4.327.423,0	8.909.608,5	21.259.857	43.258.675,4	34.687.310,1	20.913.624,0	34.005.047,0
4. Ticaret-Turizm	1.7135,1	426.138,0	8.500.384,0	11.290.015,6	19.239.532,6	35.370.682,2	55.650.643,9	68.847.433,3	90.649.789,0	101.226.532,6	136.038.364,5
5. Ulaştırma-Haberleşme	65.352,6	842.923,0	15.590.051,2	14.193.791,5	29.705.307,4	44.707.365,5	63.636.784,3	86.087.316,9	125.687.146,5	71.995.694,2	141.641.196,8
6. Mali Müesseseler	315,9	46.561,4	980.516,9	1.193.000,5	1.371.729,5	1.953.076,3	7.523.937	9.103.826,6	10.069.587,4	11.418.664,9	14.969.556,3
7. Konut Sahipliği	76.299,5	1.649.636,0	26.985.759,6	58.768.951,8	66.347.993,9	91.113.091,2	121.390.563,7	204.215.564,9	353.405.768,1	466.969.956,7	262.213.147,0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	7.118,4	121.667,0	6.896.702,1	5.518.412,4	7.999.201,9	12.718.481,6	22.014.944,9	25.959.956,5	49.092.282,6	88.371.762,0	124.282.823,8
9. Kamu Hizmetleri	16.570,6	357.879,0	21.923.669,5	20.678.926,6	31.834.567,3	51.285.602,2	79.363.510,0	93.124.289,1	37.031.696,5	89.918.968,8	192.885.992,8
Toplam	236.220,0	4.247.019,0	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.064.282.208,1	1.154.430.101,3

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

Tablo:28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
1. Kamu Gelirleri	573.648,1	10.753.633,8	242.932.294,8	396.701.251,1	525.661.550,6	772.834.745,1	1.023.173.117,8	1.253.787.499,2	1.524.019.743,1	1.739.498.572,7	2.051.312.013,1
2. Transferler	167.717,1	5.787.485,4	137.670.634,1	264.734.268,3	450.263.752,6	494.826.495,5	594.650.637,6	692.099.945,0	768.021.456,6	834.788.680,2	945.945.181,3
3. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	105.261.660,7	131.966.982,8	75.397.798,0	278.008.249,6	428.522.480,2	561.687.554,2	755.998.286,5	904.709.892,4	1.105.366.831,8
4. Kamu Cari Giderleri	350.359,4	8.078.733,9	178.984.668,9	233.532.591,0	322.959.794,0	478.793.537,1	597.959.676,7	749.134.768,6	988.884.634,8	1.231.306.843,6	1.299.285.542,8
5. Kamu Tasarrufu	55.571,6	-3.112.585,5	-73.723.008,2	-101.565.608,2	-247.561.996,0	-200.785.287,5	-169.437.196,5	-187.447.214,4	-232.886.348,3	-326.596.951,2	-193.918.711,0
6. Kamu Yatırımı	102.328,4	1.275.418,4	44.290.236,6	47.900.944,5	78.583.801,2	106.416.004,5	147.760.223,3	181.099.777,0	315.787.586,7	255.504.843,5	318.597.446,0
7. Kamu Finansman Gereği	46.756,8	4.388.003,9	118.013.244,8	149.466.552,7	326.145.797,2	307.201.292,0	317.197.419,8	368.546.991,4	548.673.935,0	582.101.794,7	512.516.157,0

(H) Hedef
Kaynak: DPÖ

Tablo:29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^H
1. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	546.118.394,3	938.457.490,2	1.343.305.465,6	1.629.062.714,4	2.092.284.267,2	2.582.012.057,4	3.345.388.904,0	3.766.545.993,5	3.992.435.098,1
2. Özel Tüketim	979.951,8	22.846.169,6	380.468.678,2	699.747.072,9	850.735.383,6	1.070.184.478,2	1.433.147.949,1	2.081.696.686,2	2.387.947.714,7	2.675.778.431,4	2.824.966.975,1
3. Özel Tasarruf	161.910,2	7.366.653,7	165.649.716,1	238.710.417,3	492.570.082,0	558.878.236,2	596.374.573,6	455.420.457,7	910.466.341,8	1.091.215.252,8	1.167.468.122,9
4. Özel Yatırım	157.972,6	3.551.270,3	68.182.314,9	109.385.434,6	145.853.025,0	222.856.462,1	362.074.514,0	504.911.529,8	702.256.654,3	817.392.364,0	902.220.666,0
5. Kamu Kesimine İkaz	3.937,6	3.815.383,4	97.467.401,2	129.324.982,7	346.717.057,0	336.021.774,1	297.061.804,1	-4.596.158,6	255.184.535,0	257.082.594,7	265.247.457,0

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008^H
I. Bütçe Gelirleri	441.214,0	9.758.343,6	246.610.362,1	320.490.269,9	462.215.751,1	764.430.180,2	1.113.058.470,5	1.249.910.179,1	1.509.540.794,2	1.912.021.359,7	1.975.636.496,6
1. Yerel Gelirler	390.329,1	8.463.386,0	182.290.670,1	261.902.473,9	349.495.497,3	600.616.770,8	937.103.669,8	1.042.305.418,6	1.215.615.338,9	1.628.462.492,5	1.639.636.496,6
2. Dış Yardımlar	50.884,9	1.294.957,6	64.319.692,0	58.587.796,0	112.720.253,8	163.813.409,4	175.954.800,7	207.604.760,5	293.925.455,2	283.558.867,2	336.000.000,0
II. Bütçe Giderleri	524.749,0	13.655.393,2	332.228.068,4	492.609.666,7	801.470.483,8	1.027.199.638,9	1.261.834.304,7	1.500.220.978,1	1.923.710.074,6	2.125.063.562,9	2.355.058.716,7
1. Cari Giderler	247.636,2	6.263.359,4	129.126.690,9	162.283.573,5	220.646.137,4	334.498.045,2	436.157.692,2	571.203.866,0	742.526.703,9	932.560.258,6	962.434.946,9
2. Transferler	182.573,9	5.794.161,5	142.693.624,5	261.048.321,4	455.145.454,4	506.948.350,6	617.197.819,0	700.234.763,2	784.546.989,9	844.881.606,6	950.795.304,9
3. Savunma	20.140,0	747.500,0	24.275.000,0	34.870.000,0	54.000.000,0	68.918.000,0	78.000.000,0	80.145.649,0	118.843.456,0	120.047.875,5	136.000.000,0
4. Yatırımlar	74.398,9	850.372,3	36.132.753,0	34.407.771,8	71.678.892,0	116.835.243,1	130.478.793,4	148.636.700,0	277.792.924,8	227.573.822,2	305.828.464,9
III. Finansman Dengesi	-83.535,0	-3.897.049,6	-85.617.706,3	-172.119.396,8	-339.254.732,7	-262.769.458,7	-148.775.834,2	-250.310.799,0	-414.169.280,4	-287.087.316,2	-379.422.220,1
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.250.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.671.255.885,9	5.157.412.657,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	28,5	28,0	25,5	28,6	32,4	27,7	34,2	37,5	35,0	35,4	37,9	29,9	32,6	40,1	44,7	39,8	36,8	40,9	40,7
1. Yerel Gelirleri	25,2	23,0	21,7	24,3	28,6	24,1	24,4	29,2	26,9	27,8	28,0	24,5	24,6	31,5	37,7	33,2	29,6	34,9	33,8
2. Dış Yardımlar ve Krediler	3,3	5,0	3,7	4,3	3,8	3,7	9,8	8,3	8,1	7,6	9,9	5,5	8,0	8,6	7,1	6,6	7,2	6,1	6,9
II. Bütçe Giderleri	33,9	39,2	33,9	36,1	37,8	38,8	38,3	42,6	45,3	47,2	51,0	46,0	56,5	53,9	50,7	47,7	46,9	45,5	48,5
1. Cari Giderler	16,0	17,6	16,2	16,7	18,3	17,8	16,8	17,3	16,9	18,7	19,8	15,2	15,6	17,5	17,5	18,2	18,1	20,0	19,8
2. Transferler	11,8	14,6	12,3	13,0	13,9	16,5	15,5	16,5	17,6	18,2	21,9	24,4	32,1	26,6	24,8	22,3	19,1	18,1	19,6
3. Savunma	1,3	2,1	2,1	1,8	1,9	2,1	2,0	3,7	4,7	5,5	3,7	3,3	3,8	3,6	3,1	2,5	2,9	2,6	2,8
4. Yatırımlar	4,8	4,9	3,3	4,5	3,7	2,4	4,1	5,2	6,1	4,8	5,5	3,2	5,1	6,1	5,2	4,7	6,8	4,9	6,3
III. Bütçe Dengesi	-5,4	-11,2	-8,5	-7,5	-5,3	-11,1	-4,1	-5,1	-10,3	-11,8	-13,1	-16,1	-23,9	-13,7	-6,0	-7,9	-10,1	-4,6	-7,8

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)															
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008 ^H	
1. Cari İşlemler																
2. Sermaye Hareketleri																
3. Rezerv Hareketleri (-Artış,+Azalış)	-6,5	-66,1	-95,9	0,9	-112,3	-32,1	22,5	-90,7	-219	-281	-322	-53	-433,3	-41,2	-138,9	
4. Net Hata ve Noksan	-2,3	1,9	-1,5	-14,8	21	-9,7	-36,4	-35,2	-11,4	36,1	81,4	46,1	246,0	-43,4	--	
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	2.618,98	46.554,51	82.150,5	154.893,3	262.384,34	422.312,6	626.397,67	1.177.869,6	1.507.052	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,2980	1,41	

Not: (1) 16 Temmuz 1997 tarih ve 38/97 sayılı yeni Para ve Kambiyo Yasası ile resmi döviz işlemlerinin durdurulmasına bağlı olarak Bedelsiz Dışalım kalemi 1997 yılından itibaren kaldırılmıştır

(2) 2005 yılından itibaren ortalama döviz kuru YTL olarak belirtilmiştir.

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Aylar	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)																			
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ocak	0,1	6,4	3,3	7,4	4,9	4,8	9,5	6,7	5,2	4,6	4,9	4,3	2,6	1,8	3,4	0,7	-0,9	1,0	1,3	1,6
Şubat	2,5	16,9	6,4	18,3	12,1	14,4	17,0	13,7	14,0	13,1	9,5	10,7	5,9	3,9	6,0	0,3	-0,9	0,7	2,0	2,2
Mart	5,9	20,8	10,7	22,3	17,9	39,6	25,9	18,6	24,2	19,0	15,5	16,6	13,3	6,2	7,9	1,8	-0,9	2,5	3,5	3,8
Nisan	8,9	25,0	15,2	25,6	20,5	66,8	27,4	22,9	29,1	24,4	18,9	19,8	30,7	7,3	9,8	2,4	0,5	4,2	4,2	6,3
Mayıs	12,2	28,3	18,0	28,1	22,4	109,4	29,6	30,6	32,8	29,2	21,0	21,0	34,5	7,3	12,9	4,6	-0,2	6,4	4,3	7,9
Haziran	13,6	32,2	23,8	30,5	25,3	116,4	31,6	36,6	34,3	32,8	23,8	25,3	39,2	8,2	9,0	4,2	-0,4	8,5	3,4	9,8
Temmuz	16,3	35,4	26,8	34,6	31,5	126,6	40,7	48,1	39,7	36,7	26,3	32,2	43,3	11,4	6,9	4,2	-0,2	10,2	3,6	11,5
Ağustos	42,0	51,0	29,2	39,1	37,8	149,3	50,6	60,8	50,8	43,9	34,1	38,9	50,8	15,2	7,1	6,5	0,5	12,6	5,9	11,3
Eylül	47,7	58,2	34,9	44,2	40,5	166,1	60,1	67,0	56,6	53,0	42,9	42,9	59,7	16,9	9,1	8,4	2,0	15,9	7,7	14,3
Ekim	52,2	62,0	39,1	50,1	44,0	179,1	63,8	73,5	64,5	56,1	47,5	46,4	69,1	20,7	10,9	10,3	2,5	18,6	9,3	15,6
Kasım	47,8	65,6	42,5	55,9	50,9	192,9	67,2	79,9	73,6	61,1	50,2	49,2	71,9	21,9	11,7	10,9	2,3	19,0	9,0	16,4
Aralık	43,0	69,4	46,3	63,4	61,2	215,0	72,2	87,5	81,7	66,5	55,3	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	14,5

Kaynak: DPÖ

Tablo:34		KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)			
Yıllar	KKTC	TC	Yıllar	KKTC	TC
1984	70,7	49,7	1997	81,7	99,1
1985	43,0	44,2	1998	66,5	69,7
1986	48,1	30,7	1999	55,3	68,8
1987	43,0	55,1	2000	53,2	39,0
1988	62,6	77,1	2001	76,8	68,5
1989	51,8	64,3	2002	24,5	29,8
1990	69,4	60,4	2003	12,6	18,4
1991	46,3	71,1	2004	11,6	9,3
1992	63,4	66,0	2005	2,7	7,7
1993	61,2	71,1	2006	19,2	9,7
1994	215,0	125,5	2007	9,4	8,4
1995	72,2	76,1	2008	14,5	10,06
1996	87,5	79,8			

Kaynak: DPÖ, TCMB

Tablo:35		Tüketici Fiyatları Endeksi (1998-1999=100 Temel Yılı)							
		Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri							
Ana Gruplar		2007				2008			
		Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler		1,5	-1,5	3,5	0,7	2,0	0,6	2,2	-3,3
2. Alkollü İçecekler ve Tütün		0,2	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0
3. Giyim ve Ayakkabı		-0,7	1,2	-0,2	-0,1	-0,1	1,0	-0,3	0,3
4. Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar		0,1	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0	1,1	-0,2
5. Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri		0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	0,0	0,3
6. Sağlık		0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,0
7. Ulaştırma		0,1	0,0	-0,1	0,1	0,2	1,4	0,0	-0,6
8. Haberleşme		0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
9. Eğlence ve Kültür		-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,1	0,2	0,7
10. Eğitim		0,0	0,0	0,1	0,5	0,1	0,1	0,6	0,0
11. Lokanta ve Oteller		0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
12. Çeşitli Mal ve Hizmetler		1,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	0,1	0,0
Genel		3,4	0,0	4,0	1,6	3,8	5,6	4,1	0,3

Kaynak: DPÖ

Tablo:36

Dış Ticaret Verileri

İthalat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401.138.581	509.524.226	535.881.196	537.276.998	1.983.821.001	300.714.537	350.917.765	355.753.551	368.834.425	1.376.220.278
2007	449.824.830	504.160.486	508.028.299	535.694.881	1.997.708.496	319.138.673	376.248.537	394.431.904	449.371.775	1.539.190.888
2008	462.842.271	591.752.385	522.843.615	447.907.340	2.025.345.611	384.640.210	468.097.779	432.280.819	290.702.094	1.575.720.902

TC. ve 3. Ülkelerden İthalat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	199.406.774	251.330.686	248.738.247	247.503.262	946.978.969	101.307.763	99.587.079	107.015.305	121.331.163	429.241.310
2007	228.921.828	267.959.771	259.539.161	288.544.710	1.044.965.470	90.216.844	108.288.765	134.892.746	160.827.063	494.225.418
2008	256.972.058	325.759.342	284.730.252	191.353.816	1.058.815.468	127.667.760	142.293.890	145.911.500	92.466.252	508.339.402

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İthalat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	66,3	71,6	69,9	67,1	68,8	33,7	28,4	30,1	32,9	31,2
2007	71,7	71,2	65,8	64,2	67,9	28,3	28,8	34,2	35,8	32,1
2008	66,8	69,6	66,1	67,4	67,6	33,2	30,4	33,9	32,6	32,4

Dış Ticaret Verileri

İhracat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29.098.951	31.009.076	15.843.542	15.183.252	91.134.821	21.771.821	22.146.293	10.634.804	10.314.629	64.867.547
2007	41.291.600	28.893.664	17.979.422	16.594.690	104.759.376	29.493.028	21.563.962	14.005.439	13.982.800	79.045.229
2008	27.645.374	36.355.083	16.695.812	13.787.176	94.483.445	22.996.975	28.689.184	13.840.210	8.980.702	74.507.071

TC. ve 3. Ülkelerden İhracat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	8.752.344	10.821.674	5.758.531	5.542.813	30.875.362	13.019.477	11.324.619	4.876.273	4.771.816	33.992.185
2007	14.706.850	15.570.219	8.645.570	9.984.804	48.907.443	14.786.180	5.993.744	5.359.867	3.997.995	30.137.786
2008	12.799.067	15.861.091	8.732.685	4.387.943	41.780.786	10.197.909	12.828.093	5.107.525	4.591.835	32.725.362

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İhracat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	40,2	48,9	54,1	53,7	47,6	59,8	51,1	45,9	46,3	52,4
2007	49,9	72,2	61,7	71,4	61,9	50,1	27,8	38,3	28,6	38,1
2008	55,7	55,3	63,1	48,9	56,1	44,3	44,7	36,9	51,1	43,9

Kaynak: Ticaret Dairesi

Tablo:37		
Asgari Ücret Gelişmeleri		
Yıllar	Asgari Ücret (TL)	Uygulama Tarihi
1977	1.820	6 Mayıs 1977
1978	2.780	30 Ağustos 1978
1979	4.333	18 Temmuz 1979
1980	8.660	04 Nisan 1980
1981	13.000	19 Haziran 1981
1982	22.000	10 Haziran 1982
1983	24.270	8 Temmuz 1983
1984	30.300	21 Şubat 1984
1985	46.000	1 Ocak 1985
1986	75.000	1 Ocak 1986
1987	90.000	1 Ocak 1987
1988	121.000	1 Ocak 1988
1989	205.001	1 Ocak 1989
1990	340.500	1 Ocak 1990
1991	520.000	1 Ocak 1991
1992	806.000	1 Ocak 1992
1993	1.373.000	1 Ocak 1993
1994	3.000.000	1 Ocak 1994
	5.000.000	1 Ağustos 1994
1995	9.420.000	1 Ocak 1995
	11.590.000	1 Eylül 1995
1996	14.800.000	1 Ocak 1996
1997	23.000.000	1 Ocak 1997
	33.800.000	1 Eylül 1997
1998	50.250.000	1 Ocak 1998
	67.000.000	1 Eylül 1998
1999	85.000.000	1 Ocak 1999
	103.000.000	1 Haziran 1999
2000	137.000.000	1 Ocak 2000
	160.000.000	1 Temmuz 2000
2001	200.000.000	1 Ocak 2001
	240.000.000	1 Ağustos 2001
2002	320.000.000	1 Ocak 2002
	380.000.000	1 Ekim 2002
2003	440.000.000	1 Ocak 2003
	500.000.000	1 Ağustos 2003
2004	550.000.000	1 Mart 2004
	627.000.000	1 Temmuz 2004
2005 (1)	720	1 Haziran 2005
2006	780	1 Ocak 2006
	860	1 Ağustos 2006
2007	950	1 Şubat 2007
2008	1.060	1 Ocak 2008
	1.190	1 Eylül 2008

Not: 2005 yılından sonra YTL olarak belirtilmiştir.

Kaynak: DPÖ

Tablo:38	Akaryakıt Satışı (Ton)																	
	Ürünler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Benzin (Super+Kurşunsuz)	34.796	34.131	36.467	41.116	42.122	43.490	44.499	49.338	51.742	51.995	48.492	45.385	44.214	46.537	51.187	55.714	59.877	67.049
2. Gazyağı	967	1.274	1.756	1.604	1.541	1.372	1.153	1.166	1.162	1.136	1.600	778	789	861	946	814	1.025	1.717
3. Motorin (Avro dizel dahil)	48.223	46.017	53.903	51.741	50.792	54.737	55.642	62.392	75.868	92.478	81.460	78.536	84.247	94.032	118.224	155.573	148.023	130.225
4. Fuel-Oil (1)	2.489	2.075	2.359	2.034	3.065	2.654	2.000	1.393	1.802	66	-	-	-	-	-	-	-	-
5. Jet A-1	6.726	5.427	8.299	12.339	12.131	13.658	15.749	12.995	7.958	13.445	16.788	13.266	11.598	11.291	12.371	15.196	21.409	23.923
6. LPG	3.054	3.219	7.154	8.529	8.913	10.553	11.293	13.060	13.618	14.405	15.196	12.989	12.843	13.716	16.475	16.541	17.784	19.064
7. Madeni Yağ	559	641	516	426	440	204	271	324	488	476	286	370	562	693	916	1.068	1.269	895
Toplam	96.814	92.784	110.454	117.789	119.004	126.668	130.607	140.668	152.638	174.001	163.822	151.324	154.253	167.130	200.119	244.906	249.387	242.873

(1) Elektrik Kurumu'nun ihtiyacı için 2004 yılında 138,050 mton ve 2005 yılında 176,964 mton olarak ithal edilen miktar belirtilmemiştir

Kaynak: K.T.Petrolleri Ltd. Şti., Altınbaş Petrol Ltd. Şti., DPÖ

Tablo:39	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı																			
	Sektörler	1985	%	1990	%	1995	%	2000	%	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006 ^T
1. Tarım	20.595	33,5	19.094	26,7	17.383	22,8	15.236	17,1	14.931	16,5	14.632	15,7	14.339	14,5	13.765	13,1	13.077	12,0	12.423	11,0
2. Sanayi	6.213	10,1	8.034	11,3	8.348	10,9	8.715	9,6	8.715	9,6	8.891	9,5	9.234	9,3	9.593	9,1	9.848	9,0	10.157	9,0
3. İnşaat	4.454	7,2	7.451	10,4	9.584	12,5	14.104	15,8	14.104	15,6	15.786	17,0	19.433	19,7	20.205	19,3	21.160	19,4	23.022	20,3
4. Ticaret-Turizm (1)	5.586	9,1	6.942	9,7	8.367	10,9	9.630	10,8	9.630	10,7	10.520	11,3	11.088	11,2	12.505	11,9	13.474	12,3	13.683	12,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	4.004	6,6	5.728	8,0	6.510	8,5	8.104	9,1	8.104	9,0	8.310	8,9	8.550	8,7	9.067	8,7	9.952	9,1	10.280	9,1
6. Mali Müesseseler	1.531	2,5	1.968	2,8	2.397	3,1	2.397	2,7	2.397	2,7	2.397	2,6	2.509	2,5	2.509	2,4	2.583	2,4	2.635	2,3
7. Serbest Meslek ve Hiz. (2)	4.641	7,5	6.329	8,8	7.276	9,6	13.057	14,6	14.401	15,9	14.494	15,6	15.089	15,3	17.914	17,1	18.735	17,2	20.019	17,7
8. Kamu Hizmetleri (3)	14.475	23,5	15.979	22,3	16.589	21,7	18.084	20,2	18.084	20,0	18.084	19,4	18.618	18,8	19.315	18,4	20.261	18,6	21.180	18,7
Toplam İstihdam	61.499	100	71.525	100	76.454	100	89.327	100	90.366	100	93.114	100	98.860	100	104.873	100	109.090	100	113.399	100

(1) Ticaret ve Turizm ayrımı 1983 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

(2) Serbest Meslek ve Hizmetler 1983 yılından önce kamu hizmetleri içerisinde gösterilmiştir.

(3) KİT ve Belediyeler dahildir.

(T) Gerçekleşme tahmini.

Kaynak:DPÖ

Sektörler	Hane Halkı İşgücü Anketine Göre İstihdam							
	2004	%	2005	%	2006	%	2007	%
1. Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	7.278	8,4	4.681	5,5	4.378	4,8	3.170	3,5
2. Madencilik ve Taşocakçılığı	114	0,1	144	0,2	113	0,1	115	0,1
3. İmalat Sanayi	9.490	10,9	8.440	9,9	8.006	8,7	7.679	8,5
4. Elektrik, Gaz, Su	607	0,7	641	0,7	644	0,7	1.103	1,2
5. İnşaat ve Bayındırlık İşleri	8.079	9,3	8.375	9,8	9.590	10,4	9.664	10,8
6. Toptan ve Perakende Ticaret	14.130	16,3	14.563	17,0	16.757	18,3	17.340	19,3
7. Lokanta ve Oteller	5.039	5,8	4.942	5,8	5.755	6,3	5.493	6,1
8. Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	6,1	5.378	6,3	5.250	5,7	5.017	5,6
9. Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3,9	3.044	3,5	3.541	3,9	3.142	3,5
10. Gayrimenkul Kiralama	3.595	4,1	4.261	5,0	3.319	3,6	4.120	4,6
11. Kamu Yönetimi	13.309	15,3	14.346	16,8	14.969	16,3	14.344	16,0
12. Eğitim Hizmetleri	8.576	9,9	9.120	10,6	9.743	10,6	9.479	10,6
13. Sağlık İşleri	2.545	2,9	2.470	2,9	2.931	3,2	3.013	3,4
14. Diğer Toplumsal Hizmetler	5.460	6,3	5.178	6,0	6.821	7,4	6.108	6,8
Toplam	86.914	100	85.583	100	91.815	100	89.787	100

Kaynak: DPÖ

Notlar

Para Arzı

En geniş anlamıyla ‘para arzı’; bir ekonomide belirli bir anda dolanımda bulunan ve para olarak kullanılan araçların toplamını ifade etmektedir. Ülkeden ülkeye veya zaman içerisinde farklılık gösterse de ‘para arzı’ likidite derecelerine göre M1 (Dar Para Arzı), M2 (Ara Para Arzı) ve M3 (Geniş Para Arzı) şeklinde tanımlanmakta ve aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

M1= Dolaşımdaki Para+Bankalardaki Vadesiz Mevduat+KKTCMB’deki Mevduat

M2= M1+Bankalardaki Vadeli Mevduat

M3= M2+ Bankalardaki Resmi Mevduat+ KKTCMB’deki Diğer Mevduat

Mevduat

Yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığında istendiğinde veya belli bir vadede iade edilmek üzere para alınması mevduat kabulü sayılır. Ancak bono ve tahvil piyasalarını düzenleyen mevzuat kuralları saklıdır. Kabul edilen para karşılığında mevduat hesap cüzdanı yerine, adi veya ticari senetler, makbuz veya sertifika verilmesi durumu değiştirmez.

Kredi

Belirli miktardaki satın alma gücünün (nakit), belirli bir süre için ve geri verilmek üzere bir bedel (faiz) karşılığı gerçek ya da tüzel kişilere verilmesidir.

39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ uygulamasında; bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerin nakdi tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.

Banka

Şirketler Yasası ve 39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ altında kurulan bankalar ile yabancı bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde açılan şubelerini anlatır. Halen KKTC’de faaliyet gösteren toplam 24 tane mevduat bankası bulunmaktadır.

Bankacılık Sektörü

Yukarıda tanımlanan bankalardan oluşan sektörü ifade etmektedir. Tanıma uygun 24 bankanın haricindeki her türlü finansal kuruluş sektörün dışında tutulmuştur.

Bankacılık Sektörü Parasal Verileri

Sektöre ait parasal büyüklükler bankaların KKTC Merkez Bankası'na göndermiş oldukları geçici bilançolardan derlenmiştir. Söz konusu bilançolar her takvim ayının son günü itibarıyla hazırlanmakta ve bankaların o gün itibarıyla bilanço durumlarını göstermektedir. Ancak, Merkez Bankası yapacağı incelemeler neticesinde, bu bilançoların bazı kalemlerinde düzeltmeler talep edebileceğinden dolayı bu bilançolar 'geçici' olarak kabul edilmektedir.

Dönüşüm Metodu

Bülten'de yabancı para miktarının Yeni Türk Lirası karşılıkları hesaplanırken Bankamızın gösterge niteliğinde belirlediği günlük döviz kurları kullanılmaktadır. Söz konusu dönüştürme, ilgili yabancı para birimine ait 'döviz alış kuru' kullanılmak suretiyle yapılmaktadır.

Bültenin Kapsadığı Dönem

Bülten'de bankacılıkla ilgili veriler Eylül-Aralık 2008 dönemini kapsamakta ve veri grubu da genellikle aylık ve üç aylık bazda düzenlenmiştir. Bankacılık sektörü ile ilgili söz konusu aylık veriler aynı zamanda Bankamızın resmi internet sitesinde (www.kkctmb.trnc.net) yayınlanmaktadır.

Bültenle İlgili Diğer Hususlar

Yukarıda da belirtildiği gibi, bankacılık verileri geçici bilançolardan derlendiğinden dolayı, Bankamız bu mali verilerin doğruluğunu garanti etmemekte ve tamamen bilgi amaçlı yayınlanan bu verilerle ilgili hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir. Ayrıca Bankamız, söz konusu verilerde önceden haber vermeden kısmen veya tamamen değişiklik/düzeltilme yapma hakkını saklı tutmaktadır. Bu nedenle, Bülten'de yer alan dönemsel bir bilgi, önceki veya sonraki bültenlerde çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.

Bu Bülten, Araştırma ve Fon Yönetimi Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu onayı ile yayımlanmıştır.